Cocco Bill

MASSIMO INTROVIGNE

ILUMINATI i SIONSKI PRIORAT

Cocco Bill
www.balkandownload.org

VERBUM

Cocco Bill

Massimo Introvigne

ILUMINATI I SIONSKI PRIORAT

Istina o tajnim društvima
iz romana *Da Vincijev kod*
i *Anđeli i demoni*

VERBUM
Split, 2006.

Cocco Bill

Uvod

DAN BROWN, "ŽELJA ZA VJEROVANJEM" I TEORIJE ZAVJERE

Zašto Dan Brown?

Zamislimo sljedeće: izlazi roman u kojemu se tvrdi kako Buda, nakon prosvjetljenja, nije provodio život u čistoći, kako mu se pripisuje, već je imao ženu i djecu; kako je budistička zajednica nakon njegove smrti povrijedila prava supruge, koja mu je trebala biti nasljednicom; kako su budisti, da bi zataškali ovu istinu, tijekom svoje povijesti poubijali na tisuće, pa i milijune ljudi; kako je budistički svetac, preminuo prije razmjerno kratka vremena – primjerice, stanoviti Daisetz Teitaro Suzuki (1870.–1966.), zapravo bio vođa zločinačke bande; kako Dalaj Lama, zajedno s ostalim međunarodnim autoritetima budizma, radi na očuvanju laži o Budi, služeći se pritom svim raspoloživim sredstvima, uključujući i ubojstvo.

Objavljivanje ovakva romana ne prolazi nezamijećeno. Autoriteti svih religija prokazuju ga kao svakoga prijezira vrijedno protubudističko očitovanje te poziv na međureligijski sukob. U nekim je zemljama njegovo objavljivanje zabranjeno, uz hvalopoj tiska. Kinematografske kuće, kojima se nudi verzija priče za veliki ekran, autora dočekuju "na noževe", ocjenjujući čitav projekt kao neslanu šalu.

Ovakav razvoj događaja nije stvaran, ali zato postoji jedan njemu sličan, koji je itekako istinit. No, nije riječ o

Budi, već o Isusu Kristu; ne o budističkoj zajednici, već o Katoličkoj Crkvi; ne o Suzukiju i njegovu redu zena, već o svetome Josemaríji Escrivi (1902.–1975.) i *Opusu Dei*, što ga je on utemeljio; ne o Dalaj Lami, već o papi Ivanu Pavlu II. (1920.–2005.). Roman o kojemu je riječ prodan je u više od dvadeset i pet milijuna primjeraka diljem svijeta (Brown, 2005.) te je postigao velik uspjeh i u Italiji; kuća *Sony* na temelju njega snimila je film redatelja Rona Howarda, popraćen golemom promidžbom međunarodnih razmjera. Uspjeh toga proizvoda samo je još jedna potvrda činjenice kako je – kao što je to dobro primijetio američki povjesničar i sociolog Philip Jenkins – protukatoličanstvo "posljednja prihvatljiva predrasuda" (Jenkins, 2003.).

Da Vincijev kod uprizoruje potragu za Svetim Gralom. To pak, prema romanu, nije kalež u koji je bila sakupljena Kristova krv, kao što je Predaja vazda držala, već osoba: Marija Magdalena, stvarni "kalež", koja je u sebi nosila *sang réal* – što na starofrancuskome znači "kraljevska krv", odakle (prema ovoj bizarnoj filološkoj hipotezi) "Sveti Gral" – drugim riječima, djecu što joj je Isus Krist navodno bio podario. Izgubljeni Magdalenin grob i njezino još uvijek živuće potomstvo predstavljaju, dakle, stvarni Sveti Gral. Saznajemo među ostalime i to kako je Isus Krist Crkvu, koja je trebala zagovarati primarnost načela ženstvenosti, bio povjerio svojoj ženi, Mariji Magdaleni, a ne svetome Petru te kako za sebe nikada nije tvrdio da je Bog. Navodno je car Konstantin (280.–337.) tvorac novoga kršćanstva koje je dokinulo element ženstvenosti i proglasilo Isusa Krista Bogom te je prihvaćanje svojih patrijarhalnih, samovoljnih i antifeminističkih ideja ishodio na Nicejskome saboru godine 325.

Ovaj projekt tvrdi kako je istina o Isusu Kristu i njegovu braku zataškana dok je njegovo potomstvo u tje-

co Bill

lesnome smislu zatrto. Ovaj bi prvi cilj pritom bio postignut odabirom četiriju "bezazlenih" evanđelja, među desetinama postojećih, te proglašavanjem ostalih "gnostičkih" evanđelja, od kojih bi neka otkrila brak između Isusa i Magdalene, krivovjernima. Što se, pak, tiče ovoga potonjega, na Konstantinovu nesreću i nesreću Katoličke Crkve, tjelesni su potomci Isusovi uspjeli umaći. Stoljećima kasnije napokon su se dokopali francuskoga prijestolja, pod imenom Merovingâ. Crkva je uspjela poubijati dobar broj Merovingâ od strane Karolingâ, koji su ih naslijedili, ali se rodila tajna organizacija, Sionski priorat, kako bi zaštitila Isusovo potomstvo i njegovu tajnu.

Prioratu su se pridružili templari, radi čega su i bili progonjeni, te nešto kasnije i masonerija. Neki od najvećih učenih ljudi i umjetnikâ u povijesti bili su veliki meštri Sionskoga priorata dok su pojedini među njima – uključujući tu i Leonarda da Vincija (1452.–1519.) – u svojim djelima ostavili naznake ove tajne. Katolička je Crkva u međuvremenu zaključila dokinuće prvenstva načela ženstvenosti lovom na vještice u kojemu je pogubljeno pet milijuna žena. No, sve je to bilo uzalud: Sionski je priorat uspio preživjeti, jednako kao i Isusovo potomstvo – u obiteljima s prezimenima *Plantard* i *Saint-Clair*.

Upitat ćete se čemu se uopće baviti ovom bjelodanom gomilom gluposti? Mnogi se protive svakoj kritici ovoga romana tvrdeći kako je riječ o pukoj *fikciji* kojoj nije ni cilj ni dužnost uvažavati povijesne istine. Takvi su kritičari, međutim, jednostavno zaboravili pročitati stranicu *Povijesni podatci* (u hrvatskome izdanju ova stranica s početka romana *Da Vincijev kod* ima naslov *Činjenice*, prim. ur.), gdje Brown tvrdi kako su "svi opisi [...] dokumenata i tajnih obreda opisani u ovome romanu vjerodostojni" i temelje se napose na činjenici kako

su "godine 1975. u pariškoj Nacionalnoj knjižnici pronađeni spisi poznati pod nazivom *Les Dossiers Secrets*" (franc. *Tajni spisi*, prim. prev.) (Brown, 2003., 9 [usp. hrv. izdanje, str. 7]) koji donose priču o Sionskome prioratu.

Možda je kao odgovor na brojne kontroverze, nakon šestoga izdanja, stranica *Povijesni podatci* – 9. stranica u Mondadorijevu talijanskome izdanju – posve nestala, zamijenjena praznom stranicom. Razumije se, međutim, kako je ista zadržana u engleskome izdanju, kao i u prvih šest talijanskih izdanja, koja se sada nalaze u vlasništvu razmjerno ograničena broja "sretnikâ". Možda i stoga što je autor ovih redaka u više navrata u različitim radijskim i televizijskim emisijama u Italiji istaknuo neobičan nestanak 9. stranice, ova se "čudesno" ponovno pojavila. Stoga je više nije potrebno u presliku slati brojnima koji se pitaju "čemu tolika halabuka" budući da se i dalje uporno tvrdi kako je riječ "o običnu romanu". Ne, nije riječ o običnu romanu ili ga barem Dan Brown tako ne predstavlja.

Istina je kako *Da Vincijev kod* ne pretendira biti povijesna knjiga. Postoji jedan dio što ga čak i sam autor predstavlja kao plod mašte, hipotetizirajući kako je Priorat u današnje vrijeme odlučio tajnu objaviti svijetu preko svojega posljednjega Velikoga meštra, kustosa muzeja Louvre, po imenu Jacques Saunière. Da bi se to spriječilo, Saunière i njegovi glavni suradnici su ubijeni. Za ubojstva je osumnjičen američki stručnjak za simbologiju Robert Langdon, ali kriptologinja koja radi za pariško policiju, Sophie Neveu, ujedno i Saunièreova nećakinja, vjeruje u njegovu nedužnost te mu pomaže pobjeći. Čitatelja se navodi na vjerovanje kako je za ubojstva odgovoran Opus Dei, ali su stvari zapravo još složenije. Na račun te ustanove opetuju najokrutnije "mračne legende", stoput opovrgnute, ali neopisivo teške, izva-

dene iz doslovce citirana međunarodnoga tiska koji ga kritizira.

U ovome je romanu novi, progresistički papa, odlučio raskinuti veze između Crkve i Opusa Dei, koje potječu iz vremena pape Ivana Pavla II. te poglavar Opusa Dei prihvaća prijedlog tajanstvenoga "Učitelja". Plativši toj osobi golemu svotu novca moći će ucijeniti Svetu Stolicu, došavši u posjed dokazâ o tajni Sionskoga priorata, odnosno "istine" o Isusu Kristu te zaprijetivši kako će ih objaviti svijetu. Bivši kriminalac, a sada "albino monah" Opusa Dei (u kojemu zapravo uopće nema monahâ – ni albino ni crnomanjastih), biva "posuđen" Učitelju te ga ovaj potiče na izvršavanje čitava niza zločina. "Učitelj" sve to, zapravo, čini za svoj vlastiti račun: riječ je, naime, o vrlo bogatu američkome znanstveniku, protukatolički orijentiranu, koji svijetu želi obznaniti tajnu te optužuje Priorat kako je šutio od straha pred Crkvom. Posred brojnih mrtvih te obilja zagonetki i potjera, Robert Langdon i Sophie Neveu – među kojima se neizbježno rađa ljubavna priča – naposljetku otkrivaju istinu: Magdalenin je grob skriven ispod piramide Louvrea, koju je naručio francuski predsjednik François Miterrand (1916.–1996.), ezoterik i mason, dok *sang réal* (franc. kraljevska krv, prim. prev.) teče u venama same Sophie koja je – dakle – posljednji potomak Isusa Krista.

Jedino je golemim nepoznavanjem vjere moguće objasniti kako bi itko ovakve, iako nimalo smiješne tvrdnje, mogao shvatiti ozbiljno. One su, uostalom, već razotkrivene u nizu djela koja donose usko teološku kritiku *Da Vincijeva koda* (među kojima izdvajam Bocka, 2004.; Welbornovu, 2004.; Olsona i Miesela, 2004.; Ullate Faboa, 2004.), iako velik uspjeh Dana Browna zahtijeva i strogo sociološka objašnjenja. Tema je to, međutim, kojoj ćemo se moći vratiti tek kada naše istraživanje bude završeno, u posljednjemu dijelu ove knjige. Posto-

je tekstovi iz prvoga stoljeća kršćanstva u kojima se Isus Krist jasno priznaje Bogom. U vrijeme Muratorijeva kanona, koji potječe iz približno 190. godine poslije Krista, priznavanje četiriju evanđelja kao kanonskih te isključenje gnostičkih tekstova bio je već uvelike zaključen postupak, i to devedeset godina prije Konstantinova rođenja. Kada je riječ o Magdaleni, gnostičko *Tomino evanđelje*, koje je Brownu toliko milo, daleko od toga da bi bilo pro-feminističko, počiva na činjenici kako "[...] se učini muškarcem". Šimunu Petru, na njegov prigovor: "Neka nas Marija napusti, jer žene nisu vrijedne Života", Isus odgovara: "Ja ću je osobno voditi kako bih je učinio muškarcem te i ona postane živom dušom nalik na vaše muškarce. Jer, svaka će žena koja se učini muškarcem ući u kraljevstvo nebesko" (*Tomino evanđelje*, 114, u: Moraldi, 2001., 20). Ovdje svakako postoji gnostična naznaka androginije koju ne valja nužno shvatiti doslovce, no još smo uvijek daleko od feminizma.

Brown također ustraje i na tekstu iz takozvana *Filipova evanđelja* u kojemu, navodno, piše kako "Magdalena bijaše Spasiteljeva družica. Krist ju je volio više od drugih učenika te ju je ljubio u usta". Stručnjaci upozoravaju kako zapravo ne postoji nikakvo *Filipovo evanđelje* (taj su naziv suvremeni proučavatelji dali jednome tekstu koji nije imao naslova) te kako koptska riječ (jer je navedeni tekst napisan upravo na tome jeziku, iako Dan Brown pogrješno misli kako je riječ o aramejskome), prevedena riječju "družica", ima puno značenja. Što se, pak, tiče riječi "usta", u tekstu slijedi praznina radi koje rečenica glasi: "ljubio ju je u...", dok "u usta" predstavlja rekonstrukciju koja proizlazi iz činjenice kako su ostale osobe u istome tekstu, kao i u drugim tekstovima iz toga razdoblja, primale "poljupce u usta" kao znak bliske duhovne povezanosti. No, navedene primjedbe stručnjakâ postaju čak i izlišnima s obzirom na činjeni-

o Bill

cu kako je takozvano *Filipovo evanđelje*, moglo bi se reći, gnostički katekizam valentinske škole (po gnostiku Valentinu iz drugoga stoljeća, prim. red.) s kraja drugoga ili početka trećega stoljeća. Kao takvo, ne pretendira prenijeti stvarne podatke o povijesnome Isusu, već jedino kazati što treba vjerovati svaki dobar valentinski gnostik koji je u tome trenutku povijesti već pripadnik jedne drukčije religije, odijeljene od kršćanstva "velike Crkve". Potpuno iščitavanje takozvana *Filipova evanđelja* otkriva radikalnu razliku koju, nasuprot Danu Brownu i *Da Vincijevu kodu*, navedena gnostička škola uspostavlja između našega svijeta kakav jest, stvorena od manjega i zlonamjerna Boga, te idealna svijeta gnostikâ. Najočitija su obilježja pale i zle naravi ovoga svijeta spolnost i prokreacija. Odnos što ga Isus u tome tekstu ima s učenicima i s Magdalenom u potpunosti je lišen svakoga obilježja spolnosti te "poljubac", kao simbol, upravo treba naznačiti jedan takav alternativni svijet.

Brojka od pet milijuna vještica spaljenih od strane Katoličke Crkve u potpunosti je apsurdna (za sociološko tumačenje rađanja ove "crne legende", popraćeno preciznim povijesnim referencama, v. Stark, 2003.) te je Brown zaboravio na činjenicu kako je u protestantskim zemljama lov na vještice trajao dulje i bio nesmiljeniji negoli u katoličkima. Kada je riječ o *Opusu Dei*, radi se o ustanovi ne samo kanonski odobrenoj i prihvaćenoj od strane Katoličke Crkve, već je njezina utemeljitelja, Josemaríju Escrivu, papa Ivan Pavao II. 2002. godine proglasio svetim. "Informacije" Dana Browna potječu iz udruge bivših pripadnika i ostalih osoba neprijateljski nastrojenih prema Opusu Dei, koja se naziva Opus Dei Awareness Network, izričito spomenute u romanu, povezane sa širim "protusljedbaškim" pokretom, čija buntovnička mišljenja katolička hijerarhija ni u kojem slučaju ne dijeli. Uostalom, opisivati bilo koju za-

jednicu isključivo na temelju tvrdnja njezinih bivših članova, koji su je napustili, jednako je kao informirati se o nekoj razvedenoj osobi isključivo na temelju mišljenja njezina bivšega bračnog druga koji prema njoj svakako gaji određenu dozu ljutnje, bila ona veća ili manja. Samu ideju o postojanju nekakva "da Vincijeva koda", skrivena u djelima toga talijanskoga umjetnika, profesorica Judith Veronica Field, docentica na Sveučilištu u Londonu i predsjednica Društva Leonarda da Vincija, nazvala je "apsurdnom" (Stern, 2003.). Uza svu pomoć mašte, ni ja osobno, a ni profesorica Field, nikako ne uspijevamo u učeniku naslikanu s desne strane Isusa Krista na Leonardovoj *Posljednjoj večeri* vidjeti ženu. Neki su se moji prijatelji – možda upućeni upravo *Da Vincijevim kodom* – vratili iz posjeta refektoriju svete Marije Milosne u Milanu uvjereni kako na slici nisu vidjeli svetoga Ivana, već neku ženu. Ako im baš ne želimo proturječiti, uvijek se možemo vratiti na *vexata quaestio* je li Leonardo bio heteroseksualac, homoseksualac ili biseksualac, o kojemu već postoji opsežna bibliografija te ne predstavlja li njegova sklonost k ponekad feminiziranim muškim oblicima na svoj način element što ga valja imati na umu u toj raspravi.

Ne želim ustrajavati na tome pitanju budući da za to ne raspolažem potrebnim kompetencijama, a jednako tako ne želim ni okončati to pitanje, kao što je to učinilo Društvo Arcigay iz Grosseta (radi se o jednoj talijanskoj *gay* udruzi, prim. red.), prisvojivši si Leonarda da Vincija i tako prejudicirajući konačnu presudu povjesničarâ. Radije bih ustvrdio kako onaj koji se bavi ovim problemom gubi iz vida ono što je zapravo bitno. Prihvaćajući – ma koliko to apsurdno bilo – pretpostavku kako je Leonardo mislio da je osoba koja je na Posljednjoj večeri sjedila zdesna Isusu Kristu bila žena, još nam uvijek ostaje zapitati se na koji bi način to upućivalo kako je: a)

o Bill

on vjerovao da je ta žena bila Magdalena, b) činjenica da je on to vjerovao dokaz da je uistinu tako, c) Magdalena sudjelovala na Posljednjoj večeri jer je bila žena Isusa Krista, d) u tome braku bilo djece, e) koja su navodno trebala upravljati Crkvom, f) u cilju očuvanja te istine rođen tajni red, Sionski priorat, g) kojemu je pripadao i sâm Leonardo. Kao što vidimo, put što ga u tome smislu valja prijeći još je itekako dug.

Put je to koji Dana Browna i ne zanima osobito. Leonardo ili ne, njegovi su "povijesni dokazi", kao što proizlazi iz čuvene 9. stranice (7. u hrv. izdanju, prim ur.), "spisi, poznati pod nazivom *Tajni spisi*" koji su, navodno, "otkriveni godine 1975. u pariškoj Nacionalnoj knjižnici". Budući da mi ovdje ne pišemo roman, smjesta ćemo prijeći na zaključke iz drugoga dijela: prije svega, *Tajni spisi* (Toscan du Plantier, 1967.) "pronađeni su" (točnije, pohranjeni) u pariško Nacionalnu knjižnicu 1967., a ne 1975. godine. Kao drugo, nije riječ o spisima, već o tekstovima koji tumače određene spise koji pak niti su bili niti jesu u pariškoj Nacionalnoj knjižnici, već ih se domogao autor prve knjige koja govori o Sionskome prioratu kao nositelju povijesnih tajna (de Sède, 1967.) te se čini kako su danas u posjedu Jean-Luca Chaumeila, kontroverzna francuskoga autora ezoterijskih knjiga koji tvrdi kako ih je sedamdesetih godina prošloga stoljeća primio od osobe na koju ćemo se još vratiti, stanovitoga Pierrea Plantarda. Kao treće, *Tajni dosjei*, kao i spisi koji ih tumače, predstavljaju *lažne* dokumente napisane iste te 1967. godine: svi uključeni u krivotvoriteljski čin to su i priznali, iako nakon više godina, o čemu postoji opsežna dokumentacija na koju ćemo se još vratiti u drugome poglavlju. Kao što ćemo vidjeti, na temelju krivotvorina iz 1967. može se doći do istine o Sionskome prioratu koji nije nikakva ni antička ni sred-

njovjekovna organizacija, već jedan od brojnih inicijacijskih redova utemeljenih u 20. stoljeću.

Lik Roberta Langdona nije rođen u *Da Vincijevu kodu*. Dan Brown ga je stvorio za svoj prethodni roman, *Anđeli i demoni* (Brown, 2000.), što ga je izdavač – jednako kao i prethodna djela istoga autora – objavio izravno u *paperback* izdanju, u SAD-u pridržanu za, da se poslužimo umanjenicom, manje vrijedna književna djela (što se, razumljivo, ne odnosi na esejistiku). Tek su *nakon* uspjeha *Da Vincijeva koda* i *Anđeli i demoni* – koji su godine 2000. doživjeli pravi fjasko – ponovno objavljeni godine 2003. nakon čega je 2004. uslijedio i talijanski prijevod ove knjige. Većina ju je čitatelja pročitala nakon *Da Vincijeva koda*, iako je ona u izmišljenu svijetu Dana Browna, kao i u životu Roberta Langdona, što ga je osmislio ovaj američki autor, prva po redu. Istini za volju, jedan od razloga poradi kojih izdavačka kuća nije vjerovala u uspjeh *Anđela i demona* jest njegova uistinu pretjerana protukatolička orijentacija.

Roman započinje u CERN-u (Europskome centru za nuklearna istraživanja) u Ženevi, gdje je ubojica usmrtio jednoga od znanstvenika, Leonarda Vetru, obilježivši vatrom leš u obliku anagrama (slovo ili skupina slova što ih se može pročitati na najmanje dva različita načina iz suprotnih smjerova), koji bi trebao biti znak i potpis misterioznih Iluminata. Robert Langdon, kojega je CERN pozvao jer jedini znade tko su ti famozni Iluminati, saznaje kako su Vetra i njegova kći Viktorija uspjeli "uhvatiti" i sačuvati mali komadić antimaterije što ga je ubojica ukrao i sakrio u Vatikanu, gdje će se rasprsnuti za manje od dvadeset i četiri sata. Dok Langdon i Viktorija (koji se, dakako, zaljubljuju, iako Viktorije u razdoblju odigravanja *Da Vincijeva koda* više nema) odlaze u Rim kako bi sudjelovali u lovu na antimateriju, Iluminati otimaju četiri kardinala s najvećim šansama da

na konklavama koje upravo započinju budu proglašeni papom. Počnu ih ubijati jednoga za drugim, prema "Stazi Iluminata" što su je zacrtali spomenici Gian Lorenza Berninija (1598.–1680.), navodno "Nepoznata Meštra" Iluminata. Put vodi do četiriju "oltara znanosti" na kojima četvorica kardinala bivaju žrtvovani, u znak simbolične osvete za progonstva kojima se Crkva navodno tijekom stoljeća bila okomila na znanost. Iluminati su zapravo tajno društvo koje katoličkome "mračnjaštvu" suprotstavlja znanstvene argumente. Pripadao im je i Galileo Galilei (1564.–1642.) te upravo pomoću jednoga njegova neobjavljena teksta, koji se čuva u Vatikanskome arhivu, Langdon uspijeva razriješiti misterij.

Na ovome mjestu sve koji nisu čitali *Anđele i demone* te ne žele saznati kako roman završava molim neka preskoče odjeljak i prijeđu na sljedeći. U svakome slučaju, onome tko se susreo s *Da Vincijevim kodom* jasno je i prije samoga kraja *Anđelâ i demonâ* kako je nemoguće da bi neprijatelji Crkve bili zlikovci koji ubijaju ljude. Otkriva se, naprotiv, upravo suprotno: jedan kardinal koji želi postati papa jest onaj koji upravlja neupućenim ubojicom, a ne Iluminati, koji su u vrijeme Berninija i Galilea uistinu bili ono što se čine, ali su sada već stoljećima izumrli ili makar nisu odgovorni za ovu zavjeru. Jedno je od konačnih iznenađenja i to što je kardinal (koji se doima poput sveca, ali je zapravo ultrakonzervativni prijetvornik i ubojica) zapravo sin prethodnoga pape – progresiste koji bi čitatelju trebao biti simpatičan te nije u punome smislu pravovjeran, ali još uvijek makar malo cijeni čistoću – a kojemu ga je rodila jedna redovnica, ali putem umjetne oplodnje... Ovdje se američka izdavačka kuća godine 2000. vjerojatno odlučila za "čistilišnu" varijantu izravna *paperback* izdanja, što među ostalim obično podrazumijeva i kako nema redakture izdavača, čime se tumače neprestani Brownovi gafovi kada,

razmećući se svojim navodnim poznavanjem stranih jezikâ, pojedinim likovima u usta stavlja "izvorne" talijanske rečenice ("*Continua cercando!*", "*Ufficio di Papa*" i tako dalje).

Drugi razlog poradi kojega godine 2000. nitko nije vjerovao kako bi *Anđeli i demoni* mogli imati uspjeha jest taj što u SAD-u postoje stotine romana o Iluminatima. Ime je to koje se pojavljuje u svakoj respektabilnoj "zavjereničkoj" knjizi ili filmu, i to ne počam od 2000. već – kao što je 1918. dokumentirao povjesničar Vernon Stauffer (1875.–1925.) – još od vremena Francuske revolucije (Stauffer, 1918.). Nasuprot tome, Sionski priorat – iako poznatiji engleskoj i francuskoj publici – za onu američku predstavlja razmjernu novost.

Čak ni *Anđeli i demoni* nisu tek običan roman, barem kada je riječ o Danu Brownu. Na pitanje: "zašto su samo malobrojni čuli za tajno društvo Iluminata" – koje je upravo apsurdno jer barem u SAD-u takvih ljudi ima puno – a koje je autoru netko postavio preko interneta, ovaj odgovara: "Tajna društva, poput Iluminata, čine sve kako bi uistinu i ostala u tajnosti. Iako su o tome društvu napisana brojna izvješća tajnih službi, vrlo ih je malo objavljeno. Teorije o zavjeri Iluminata spominju ubacivanje u engleski parlament i američko ministarstvo financija, tajnu povezanost s masonerijom, veze s tajnim sotonskim sektama te naposljetku ponovno javljanje njihove drevne nakane uništenja Vatikana. Odvajanje stvarnosti od fikcije može se u slučaju Iluminata pokazati teškim radi velika broja dezinformacija koje postoje o tome tajnome društvu. Neki drže kako su to obilje dezinformacija proizveli sami Iluminati kako bi u začetku zapriječili pojavljivanje bilo kakve činjenične informacije u javnosti. Navedenu taktiku skrivanja činjenica, poznatu kao 'sijanje vijesti', često koriste američke

o Bill

tajne službe" (Brown, 2005.). Čini se kako je Dan Brown lakovjerniji od svoga vlastita lika, Roberta Langdona.

Budući da mit o Iluminatima, jednako kao i stvarno, povijesno tajno društvo koje nosi to ime, prethodi onome o Sionskome prioratu, upravo ćemo odatle i započeti. Vidjet ćemo kako "odvajanje stvarnosti od fikcije" nije nemoguće čak ni u slučaju Iluminata te kako su povijesna istraživanja to već odavna uvelike i uspjela. Uz rizik razočaranja pokojega čitatelja pojavit će se stvarnost koja je jednostavnija od fikcije, ali na svoj način ne i manje zanimljiva. Kako stvarnost biva odijeljena od fikcije, pojavljuje se pitanje zbog čega toliki *žele* vjerovati kako je povijest moguće objasniti uz pomoć velikih zavjera: Iluminata, Sionskoga priorata, pa čak i izvanzemaljaca, a ne putem trezvena i naporna svakodnevna razumijevanja sadašnjosti. Zato što mnogi – poput specijalnoga agenta Foxa Muldera iz televizijske serije *Dosjei X* – kao da za krilaticu imaju rečenicu: *I want to believe*, "Želim vjerovati".

Teorije zavjere

Privlačivost i dramatičnost povijesti uvelike su opravdane njezinom nepredvidljivošću. Godinama planirani projekti mogu doživjeti neuspjeh poradi igre nepredviđenih okolnosti. Naizgled beznačajni događaji mogu promijeniti tijek povijesti. Neki, zbunjeni nepredvidljivošću povijesti, drže kako stvari stoje drukčije i kako su karte povijesne igre namještene. Prema toj teoriji, nepredvidljivih događaja zapravo ima vrlo malo, u smislu da se mnogi *doimlju* nepredviđenima, ali su ih zapravo pomno pripravljale osobe koje se kriju "iza kulisa". Upravo zato što su skrivene, te su osobe unaprijed upoznate s događajima što ih drugi ne bi bili ka-

dri predvidjeti, čime zapravo mogućnost incidenata i nepredviđenih obrata smanjuju na najmanju moguću mjeru. Drugim riječima, one povijest organiziraju kao zavjeru. Svaki put kada su povijesne okolnosti naročito složene i dramatične – kao što je to bio slučaj nakon 11. rujna 2001. – raste popularnost teorija nadahnutih "retorikom zavjere" (Ciuffoletti, 1993.), svodeći svu složenost na nekolicinu skrovitih i u osnovi jednostavnih elemenata. Pritom valja barem razlikovati *mikro-zavjere*, *metafizičke zavjere* i *makro-zavjere*.

Rijetko bi koji povjesničar zanijekao kako u povijesti postoje *mikro-zavjere*, drugim riječima, kako su događaji koji se na povijesnoj sceni pojavljuju uz ozračje iznenađenja ili nepredvidljivosti zapravo plod planiranja skupina čiji ciljevi većini njihovih suvremenika ostaju skriveni. Rijetki bi, tako, mogli ozbiljno ustvrditi kako je Francuska revolucija uistinu buknula odjednom, iz posve nepredvidljivih i neodredljivih razloga. Povjesničari različitih škola i uvjerenja tako priznaju kako je Francusku revoluciju na određen način te djelomice pripravilo "misaono društvo" (*società di pensiero*, prim. red.) i druge skupine pritiska, čiji su planovi i djelatnost njihovim suvremenicima jednako prije, kao i za vrijeme Revolucije, bili skriveni, iako su naknadno djelomice utvrđeni. Isto je moguće kazati i za boljševičku revoluciju u čijoj je pripravi danas dobro poznat, primjerice, utjecaj njemačkih tajnih službi. Zavjere, dakle, postoje, iako ih – iz razlogâ koje bi bilo zanimljivo proučiti te koje bi netko možda mogao povezati s daljnjim malim zavjerama – znanstvene povijesne knjige obično u potpunosti ignoriraju.

Ako mikro-zavjere, usmjerene ka točno određenu cilju, ponekad od velike važnosti, ali svejedno prostorno i vremenski ograničene te lišene karaktera univerzalnosti, još i ulaze u prostor proučavanja povijesnih struč-

o Bill

njaka te ih je moguće potkrijepiti iskustvenim dokazima, *metafizičke zavjere* u potpunosti izmiču iskustvenome radu povjesničara. Postoje oni koji, poput, primjerice, utemeljiteljice Teozofskoga društva Helene Petrovne Blavatsky (1831.–1891.) tvrde kako Velika bijela loža, koja se sastoji od "uzašlih majstora", na okultan način upravlja događanjima čovječanstva te kako, *per diametrum*, jedna ne manje tajnovita Loža crne braće koordinira djelatnosti onih koji se opiru sveopćemu dobru. Što god mislili o Velikoj bijeloj loži ili pak onoj Crne braće, očito je kako se njihove navodne djelatnosti odvijaju na planu koji nije plan činjenica podložnih iskustvenoj provjeri, čime u potpunosti izmiču radu povjesničarâ.

Drugi pak, bez pretjeranih elaboracija o bilo "bijelim", bilo "crnim" tajnim ložama, jednostavno svraćaju pozornost na kršćanima uostalom bjelodanu činjenicu kako Bog rukovodi poviješću putem Providnosti – tajnovitim putovima koji izmiču ljudskome razumijevanju te kako ni đavao u svijetu ne djeluje uobičajenim putem, već koordinira višestruka očitovanja napasti putem neke vrste protu-providnosti. Njegov, pak, rad ne zanima samo pojedinca kao takva, već i ljudske skupine koje u ovome slučaju i nisu nužno tako male. Pravovjeran, opet, kršćanin izbjegava svaku vrstu dualizma te podsjeća kako Providnost i protu-providnost nisu na istoj razini budući da je Božja moć neograničena, a đavlova ograničena, te je konačan ishod toga sukoba već zapisan, što opet ne će spriječiti da borba, prije navedena ishoda, poprimi vrlo bolna i krvava obilježja.

Važno je ispravno razlikovati teorije metafizičke zavjere teološkoga ili ezoterijskoga karaktera od onih *makro-zavjere*. Kada se govori o "zavjereništvu", čiji je Dan Brown uspješan predstavnik, misli se gotovo isključivo na ove potonje. Za teorije makro-zavjere ili zavjereništva postoji stvarna organiziranost sila zla koje su na dje-

lu oduvijek ili makar dokle pamćenje seže te su u povijesti slijedom izazvale čitav niz događaja: ratova, revolucija, nevolja i propasti. Teorije o makro-zavjeri pojavile su se u književnosti o Antikristu i njegovu skoru dolasku koja se, iako je ima i u srednjovjekovnome okružju, raširila nakon protestantske reformacije. Đavlovo je djelovanje u povijesti usmjereno ka točno određenu cilju: dolasku Antikrista, na kojemu skrivene sile oduvijek rade. Za neke je katoličke polemičare Antikrist Martin Luther (1483.–1546.) ili neki od vladara koji su poduprli protestantsku reformaciju. Za protestantske je polemičare, pak, Antikrist car ili čak i sâm papa (McGinn, 1994.). Stoljeće nakon toga za ruske će se "stare vjernike" Antikrist – u okviru možda i najgrandioznijih teorija zavjere – poistovjetiti s carem kao tvorcem nemile crkvene i liturgijske reforme (Pera, 1992.).

Od osamnaestoga stoljeća određeni će oblik vjerskoga promišljanja biti zaveden zavjereničkim teorijama, suočen s naizgled nepredvidljivim i teško objašnjivim događajima s posve prirodnim uzrocima: kulturnom hegemonijom prosvjetiteljstva, Francuskom revolucijom te kasnije i pravom eksplozijom spiritizma, naglom dekristijanizacijom brojnih europskih zemalja, socijalizmom i komunizmom. Tako su stvoreni nacrti u obliku piramide koji u vidljivim političkim i kulturnim vođama tjelesno vide nevidljivu upravljačku klasu koja se sastoji od tajnih društava, među koje se ubraja i masonerija, iako nije jedina. Unutar tajnih društava, prema navedenoj teoriji, djeluju još tajnija, otvoreno sotonistička društva. Po sotonistima djeluje sâm davao čije djelovanje pritom nije ograničeno na napastvovanje, već se očituje u vrlo jasnim i izravnim ukazanjima u kojima knez tame svojim ljudskim namjesnicima daje precizne i detaljne upute (Introvigne, 1994.a). Tek su razmjerno kasno u taj plan, negdje između masona i sotonista,

o Bill

"ugurani" čak i Židovi, pri čemu se taj naziv, barem do 20. stoljeća, shvaća ne u rasnome, već u vjerskome smislu budući da su teoretičari zavjere češće protujudeistički negoli protusemitski orijentirani.

Na tragu zavjereničkih raščlamba Francuske revolucije, 60ih i 70ih godina 19. stoljeća neki francuski demonolozi nude velike teorije zavjere. Međutim, najveći se prikaz svekolike zavjere nalazi u djelima jednoga mistifikatora, Léa Taxila (pseudonim Gabriela Joganda, 1854.–1907.), koji otkriva golemu zavjeru masonâ vođenih sotonistima te u konačnici samim đavlom. Taxil je 1897. priznao svoju prijevaru (Introvigne, 1994.a, 147–215). Navedeno priznanje umanjuje vjerodostojnost zavjereništva općenito koje će se u 20. stoljeću svejedno povremeno spominjati, nerijetko korištenjem upravo djelâ toga francuskoga mistifikatora, ne navodeći ga pritom izravno. Zamisao prema kojoj bi Židovi imali središnju ulogu u velikoj posvemašnjoj zavjeri proizlazi nadasve iz *Protokola sionskih mudraca*, lažna židovskoga plana preuzimanja nadzora nad svijetom, sastavljena, na temelju novijih i vjerodostojnih pretpostavki, između 1902. i 1903. od strane ruskih antisemitskih krugova (te prešla u ruke carske policije koja ga je proširila), na temelju antibonapartističkoga teksta što ga je 1864. napisao pariški odvjetnik Maurice Joly (1829.–1879.), mijenjajući protagoniste zavjere od obitelji Bonaparte (Joly, 1864.) u Židove, te romana *Biarritz* (1868.) njemačkoga novinara Hermanna Goedschea (1815.–1878.), koji je pisao pod pseudonimom "John Retcliffe" (Retcliffe, 1868.; usp., za koncizno izlaganje o vrlo opsežnoj literaturi, De Michelis, 1998.). Među ostalim, zavjereništvo novijega doba, u svome "zanosu", i Iluminate i Sionski priorat pripisuje nepostojećim "Sionskim mudracima".

Iako se zajednički kulturni *locus* nalazi na točci gotovo lišenoj svake neizvjesnosti, zavjereništvo ni u koje-

mu slučaju nije isključiva odlika "desničarskih" okružja. Sveopća zavjera reakcionarnih snaga, kojom se želi zapriječiti napredak te u konačnici komunizam, često se pojavljuje u sovjetskoj književnosti. U Italiji se odjeci te književnosti mogu naći u publicistici koja pretpostavlja drevnu zavjeru, koja seže u antičko doba, a podrazumijeva masoneriju, mafiju, američke tajne službe i Katoličku Crkvu, dok je u razdoblju nakon Drugoga svjetskog rata imala svoje predstavnike među kojima, primjerice, premijera Giulija Andreottija, kako bi se zaustavio "hod ka napretku", a napose uzlaženje talijanske Komunističke partije na vlast. Razumije se kako je riječ o svijetu u kojemu sve može promijeniti predznak. Iluminati, Sionski priorat i mnogi drugi mogu biti predstavljeni i kao "dobri" i kao "zli", odnosno, dobri koji se čine zlima ili pak zli koji se čine dobrima – u nebrojenim nizovima mogućih varijacija, čime se objašnjavaju i neizmjerne mogućnosti onih koji ih žele uvrstiti u romane ili filmove.

Teško je na iskustvenome planu dokazati kako teorije o velikoj zavjeri nisu istinite. One su često vrlo sugestivne te su mnogi u napasti odgovoriti riječima *I want to believe*. Ipak, breme dokazivanja velike zavjere počiva na onome koji tvrdi kako ona uistinu i postoji dok činjenica kako je nemoguće dokazati suprotno ne predstavlja argument u korist zavjerenika. U konačnoj je raščlambi njihova teza po definiciji nepouzdana i tipično ideološka jer pojednostavljuje složenost povijesti. Teorije zavjere su ujedno i opasne jer mogu ići u prilog progonstva "žrtvenih jaraca", koje se onda drži odgovornima za sve zlo svijeta, bilo da je riječ o "Amerikancima", "Židovima", "isusovcima", "masonima", "sljedbama" (pri čemu navodnici upućuju na to kako se pod jedinstvenim nazivnikom ujedinjuju vrlo različite stvarnosti: ne misle svi Amerikanci, Židovi, masoni niti pripadni-

o Bill

ci "sljedba" jednako, pa čak to nije slučaj ni sa svim isusovcima). Osima toga, diskreditiranost koja lako pogađa ove teze – budući da pojedine vrste zavjere nije lako razlikovati – prijeti obaranjem čak i na teorije metafizičkih zavjera koje svakako zavrjeđuju veću pozornost, kao i na male zavjere koje su sve samo ne izmišljene. Prekomjerno spominjanje velikih zavjera u konačnici odvraća pozornost od malih zavjera koje se svakodnevno odvijaju u pozadini kronika i povijesti, a čije je proučavanje upravo neophodno za svakoga tko želi shvatiti neiscrpivu složenost ljudskih događanja koja nadilazi puku pojavnost.

Ova se knjiga bavi upravo stvarnim malim zavjerama, pogrješno proglašenima velikima. Bavarski iluminati pritom predstavljaju klasičnu i "istinsku" malu zavjeru, usmjerenu ka uzurpiranju prijestolja i oltara u ograničenu području Njemačke. Činjenica jest kako, da bi motivirao i sebe i druge, autor zavjere pribjegava ne pukoj političkoj indoktrinaciji, već iskustvu prenešenu putem isprva paramasonskoga, a potom i masonskoga obreda, čime se tumači golema impresivnost što je Iluminati pobuđuju u čitavoj Europi, kao i u SAD-u, odakle se onda rađaju odgovarajuće mitologije. "Drugi po redu" Iluminati, koji započinju s djelovanjem početkom 20. stoljeća, a kojima ćemo se baviti u prvome poglavlju, te Sionski priorat, čija je povijest rekonstruirana u drugome poglavlju, predstavljaju "meta-zavjere" (što ih ne valja brkati s prethodno spomenutim "metafizičkim zavjerama"), u smislu da je riječ o zavjerama čija je nakana uvjeriti što je moguće veći broj ljudi kako velika zavjera uistinu postoji. Prvi cilj na ostvarenju kojega djeluju Iluminati 20. (i 21.) stoljeća, kao i Sionski priorat, jest širenje (lažne) informacije prema kojoj Iluminati i Sionski priorat predstavljaju moćne organizacije koje spletkare već stoljećima dok je zapravo, kao što ćemo vidjeti, riječ

o malim i ne osobito moćnim skupinama koje su svoje djelovanje započele razmjerno nedavno. Zbog čega se šire te lažne informacije? Svakako i poradi materijalnih razloga: obogatiti, na račun neupućenih, vođe navedenih redova ili im makar omogućiti kakvu-takvu egzistenciju, a da pritom ne moraju tražiti posao – budući da se rijetki uistinu obogate – te zadovoljiti njihovu želju za stanovitom društvenom istaknutošću.

No postoji još jedan dublji te – nazovimo ga tako – elegantniji razlog. Mogli bismo, poslužívši se pučkom izrekom, kazati kako zavjere poput one o Iluminatima i Sionskome prioratu "kćerku karaju, a snasi prigovaraju". Cilj onih koji šire informacije o navodnoj veličini i moći navedenih organizacija nije stvoriti strah prema njima. Naprotiv, kod čitatelja Dana Browna i brojnih drugih autora one su čak uspjele izmamiti simpatije. Ono što se zapravo time želi ustvrditi jest kako su zavjere Iluminata i Sionskoga priorata (koje su za neke samo dva vida velike tisućljetne zavjere) *potrebne* kako bi se pružio otpor stvarnoj mračnoj spletci protiv čovječanstva, što je već dva tisućljeća kuju kršćanstvo te, napose, Katolička Crkva, u čemu su im možda prethodili drugi oblici "mračnjačkih" religija. Budući da Crkva kuje zavjeru protiv Slobode, Znanosti i Uma (razumije se kako velika slova potječu od onih koji podupiru navedene teorije), potrebno je, spasonosno i korisno da netko spletkari protiv Crkve. Pritom zapravo i nije toliko važno je li riječ o Iluminatima, Sionskome prioratu ili pak izvanzemaljcima (koji također imaju svoju ulogu, na koju ćemo se vratiti pri kraju ove studije). Činjenica kako su navedene organizacije prikazane kao ne posve dobronamjerne te nimalo transparentne također je od drugorazredne važnosti. Govorenje o njima predstavlja izgovor (talijanski izvornik: *pretesto* – doslovce "uvod") za uvođenje u stvarnu temu, a to je prokazivanje Crkve.

cco Bill

Stoga je potrebno biti u stanju čitati između redaka kako bi se shvatilo na što se zapravo cilja. No, primjerci poput Dana Browna svoje karte gotovo da uopće i ne skrivaju.

"Ezoterijska paradigma"

Kakvu ulogu u svemu tome ima "ezoterija"? Prije svega valja pojasniti o čemu je zapravo riječ. To je pitanje (za prvu postavku usp. Faivre, 1999.) iznimno složeno te bi nas moglo odvesti vrlo daleko od naše teme. PierLuigi Zoccatelli tvrdi kako, kada je riječ o ljudskome odnosu s nadnaravnim, alternativa vjeri nije magija, već jedna šira "ezoterijska paradigma" koja podrazumijeva i magiju, ali se u njoj ne iscrpljuje. Riječ je o paradigmi koja se može shvatiti na različite načine (Zoccatelli, 2000.). Antoine Faivre, jedan od najvećih suvremenih stručnjaka za ovo područje, redovito ustraje na činjenici kako se ezoterija može shvatiti i kao doktrina i kao obična metoda. Pritom – osobito kada je shvaćena kao metoda – ideja o inicijacijskome lancu koji se tijekom povijesti proteže od učitelja do učenika i podrazumijeva određene tajne, nije uvijek prisutna u svakoj "ezoteriji" (Faivre, 1996.).

Ovdje se, međutim, ne bavimo ezoterijom kao metodom. Zanimaju nas organizacije koje se same proglašavaju ezoterijskima (čime se, i opet, ne iscrpljuje ni područje ezoterije, ni *a fortiori* "ezoterijska paradigma") te koje se upravo hvale posjedovanjem određene tajne koja se stoljećima prenosi s jedne inicirane osobe na drugu. U smislu povezanosti s našom temom, što će se iskristalizirati tijekom izlaganja, pozornost zaslužuju organizacije koje se proglašavaju nasljednicama templara i Rozenkrojcera (Reda ružina križa).

Red templara: katolički monaško-viteški red, čija se povijest isprepliće s poviješću križarskih ratova, ukinuo je godine 1307. papa Klement V. (1260.–1314.), nakon okrutna progonstva što ga je nad redom vršio francuski kralj Filip Lijepi (1268.–1314.). Nakon ukinuća red je još nekoliko desetljeća preživio izvan granica Francuske, ali su kasnije, početkom 15. stoljeća, templari u potpunosti nestali. Postavku o tajnu nastavku njihova postojanja stručnjaci za srednjovjekovnu povijest, poput Régine Pernoud (1909.–1998.), proglasili su "posve sumanutom", povezanom s "naprosto smiješnim" tvrdnjama i legendama (Pernoud, 1974., 11). Ideja o tajnu nastavku djelatnosti templara, koja bi nakon njihova ukidanja uslijedila navodno sve do osamnaestoga stoljeća, raširena je napose među francuskom i njemačkom masonerijom.

Masonerija je rođena u Engleskoj, predstavljajući se kao nasljednica udruga zidarskih majstora (koje su, uz arhitekte, okupljale i obične zidare), iako je zapravo riječ o postupku filozofske i ezoterijske reinterpretacije. S određenoga je stajališta bila riječ o odveć "skromnu" podrijetlu, što ga je europsko plemstvo teško prihvaćalo. Tako je nastala legenda o progonjenim vitezovima koji su se "skrili" u engleskim i škotskim udrugama slobodnih zidara kako bi nastavili svoje djelovanje. Nadasve u Njemačkoj, ti su tajanstveni vitezovi poistovjećeni s templarima (usp. Introvigne, 1997.). To je podrijetlo templarskih stupnjeva masonerije koji se – rođeni na europskome kontinentu, ali rašireni i u Ujedinjenome Kraljevstvu, zahvaljujući djelu Thomasa Dunckerleyja (1724.–1795.), koji je 1791. utemeljio Veliku konklavu (kasnije Veliki priorat) templarskih vitezova unutar engleske masonerije – danas nalaze jednako u škotskome obredu, kao i u onome Yorka te aktualnih *Encampments of Knights Templars*, kojima mogu pripadati isključivo

co Bill

masoni te koji su prilično rašireni među angloameričkom masonerijom. To je ujedno i mitsko ishodište brojnih "novotemplarskih" redova i pozivanja na templare u teorijama zavjere što ćemo ih ispitati.

U brojnima se od navedenih teorija navodno preživljavanje templara povezuje s rađanjem Rozenkrojcera. Između godina 1614. i 1616. Europom kolaju "manifesti" *Fama Fraternitatis*, *Confessio* i *Kemijski pir Christiana Rosenkreutza* te u kratko vrijeme doživljavaju golem odjek. Govore o tajanstvenu srednjovjekovnome adeptu, Christianu Rosenkreutzu, koji je navodno primio najviše inicijacije te u svome grobu, skrivenu u Crnoj šumi, ostavio sve što su drevni mudraci znali o alkemiji, ezoterijskim znanostima i magiji. Osobe što ih nikako ne bismo mogli nazvati drugorazrednima daju se u potragu za tajanstvenim Bratstvom, u nadi da će u nj biti primljeni, među kojima i René Descartes (1596.–1650.), za kojega se (možda pogrješno) sumnja kako je svoje ime latinizirao u Renatus Cartesius, kako bi mu novim inicijalima podario ezoterijsko značenje: R i C, kao *Rosa Croce*.

Rozenkrojcere, međutim, nitko nije pronašao jer jednostavno ne postoje. Manifesti predstavljaju književno djelo što ga je – među ostalima – stvorio luteranski pastor iz Württemberga Johann Valentin Andreae (1586.–1654.), koji je pod krinkom ezoterije želio predstaviti ambiciozan plan političko-religiozne reforme. Kao što je pokazala engleska povjesničarka Frances Yates (1899.–1981.), elizabetanska će i protestantska Europa od njega načiniti stijeg pod kojim će se sve "prosvijetljene" snage Europe ujediniti protiv protureformacijske Katoličke Crkve i Habsburgovaca (Yates, 1972.). Nakon nekoliko godina Rozenkrojceri su uistinu zaživjeli: fikcija je postala stvarnost jer su se oni koji su se bili upustili u potragu za Bratstvom organizirali u krugove i tajne sastan-

ke te izvršili utjecaj na pretvaranje masonerije iz radne udruge u spekulativno društvo, stvorivši kulturu koja je prilično utjecala na stvaranje suvremene Europe – istodobno predprosvjetiteljske i "prosvijetljene", u ezoterijskome smislu toga pojma (Edighoffer, 1998.). Koncem sedamnaestoga i početkom osamnaestoga stoljeća inicijacijski sustavi u "rozenkrojcerske" stupnjeve cvatu zajedno s masonskim "visokim stupnjevima" koji se, kao što smo već naglasili, često pozivaju na templare. Čini se kako je pritom najznačajniji sustav bio Zlatni ružin križ u Njemačkoj čiji su obredi, stupnjevi i doktrine preuzeti u brojnim suvremenim inicijacijskim organizacijama. "Rozenkrojcerski" stupnjevi pripadaju više povijesti masonerije, ali se unutar masonskoga okružja rađaju i odijeljeni rozenkrojcerski redovi, među kojima ćemo se nekima pozabaviti radi utjecaja što su ga izvršili na Iluminate te nadasve na Sionski priorat.

Da se ne bismo zbunili, valja nam se, međutim, smjesta vratiti na polazišnu točku: neprekinuto stoljetno preživljavanje templara te Rozenkrojcera, shvaćen kao red koji potječe iz srednjega vijeka i nositeljem je drevnih tajna, *ne postoje*. "Želja za vjerovanjem" je ta koja ih *drži na životu*, okupljajući tragače za mitovima u društva koja – iako si prisvajaju činjenice što ih drže vrlo starima – sama po sebi *nisu drevna*. Ista je dinamika na djelu kod Iluminata i Sionskoga priorata te je došlo vrijeme da upravo njima usmjerimo svoju pozornost.

o Bill

1.
ILUMINATI

Podrijetlo Bavarskih iluminata, 1776.–1780.

Bavarski su Iluminati – od kojih potječu sve daljnje legende o Iluminatima – vjeran odraz višeznačnosti jednoga stoljeća: onoga osamnaestoga, kao i dijela upravljačkih slojeva koji se, napustivši kršćanstvo zaveden filozofskim teorijama prema kojima je religija uzrokom svih nepravda, stao kolebati – kao što će to jedno stoljeće kasnije izraziti engleski pisac Gilber Keith Chesterton (1874.–1936.) govoreći o Sir Arthuru Conanu Doyleu (1859.–1930.), pozitivističkome tvorcu Sherlocka Holmesa koji je naposljetku povjerovao ne samo u postojanje duhova, već i u ono vila (Introvigne i Homer, 1992.) – između toga da ne vjeruje ni u što i vjerovanja u sve. U prazninu što ju je za sobom ostavilo kršćanstvo uvlače se magija, prizivanje duhova, laboratorijska alkemija, kao i ona "interna", koja podrazumijeva korištenje spolnosti u magijske svrhe, kako bi se postigla viša stanja svijesti i trajne promjene vlastita bića (Introvigne, 1992.). Problem leži u tome što nerijetko iste osobe i ne vjeruju ni u što i vjeruju u sve, bilo da je riječ o Francuskoj masonskih loža (Introvigne 1990.) ili pak o intelektualnome napoleonskome okružju okupljenu oko Raimonda di Sangra, kneza San Severa (1710.–1771.; Ferrone, 1989.).

Višeznačnost osamnaestoga stoljeća tako nije ograničena isključivo na mentalitet, već prodire i u rječnik, stvarajući pomutnju. Francuska se riječ *illuminisme* poja-

vila s pejorativnim značenjem, kako bi označila ekstatične i pretjerane oblike katoličke ili protestantske mistike. U 18. stoljeću označava mistične i ezoterijske pravce, gotovo redovito vezane uz masonske sljedbe. Samo manje upućeni prevoditelji riječ *illuminisme* na talijanski prevode riječju "Illuminismo" ("prosvjetiteljstvo"). Zapravo, da bi se izbjegla pomutnja s mistično-ezoterijskim *iluminizmom*, ono što mi nazivamo prosvjetiteljstvom u francuskome se jeziku naziva *les Lumières*. No, pomutnja se zadržala u talijanskome jeziku gdje se, kako u to vrijeme (De Felice, 1960.), tako i u studijama koje su uslijedile, riječju "iluministi" označavaju jednako masonerijski mistici i magi, kao i filozofi prosvjetiteljstva. Riječ je o pomutnji koju nije lako ukloniti upravo stoga što u 18. stoljeću *illuminisme* i prosvjetiteljstvo (tal. *Illuminismo*) postoje bok uz bok u istim organizacijama, a često i u umovima jednih te istih osoba. Bavarski iluminati u tome smislu predstavljaju odličan primjer.

Nije riječ ni o kakvoj tajanstvenoj organizaciji. O bavarskim se Iluminatima znade gotovo sve zahvaljujući doktorskome radu što ga je 1914. u Parizu obranio René Le Forestier (1868.–1951.), budući docent germanistike i istaknuti povjesničar masonerije, dok ju je iste godine objavila izdavačka kuća *Hachette* (Le Forestier, 1914.). U tome djelu od preko sedam stotina stranica ovaj francuski povjesničar opisuje svoje istraživanje njemačkih arhiva koji u to vrijeme još nisu bili pretrpjeli štete koje će uslijediti u dva svjetska rata te u kojima je gotovo sve sačuvano pravom njemačkom pomnošću. Kada je jedan bavarski Iluminat, katolički svećenik Johann Jakob Lang (prema jednoj drugoj grafiji Lanz, 1735.–1785.) 10. srpnja 1785. umro od posljedica udara groma, policija je zabilježila, a arhivari sačuvali, čak i točan sadržaj njegovih džepova (Le Forestier 1914., 477). Le Forestierov je rad toliko detaljan da su kasniji povjesničari uspjeli do-

o Bill

dati tek nekoliko pojedinosti (npr. von Dülmen, 1975.; Rachold, 1984.), osim što su, razumije se, raspravljali o mogućim tumačenjima.

Bavarska druge polovice 18. stoljeća, katolička kneževina (knezovi-izbornici dobili su naslov kralja tek 1805.) u većinski protestantskoj Njemačkoj, predstavlja mjesto u Europi na kojemu se uglavnom čuva duh katoličke reforme i razdoblja baroka. Obrazovanjem i kulturom dominira Družba Isusova dok bivši isusovci ostaju utjecajni čak i nakon ukinuća njihova reda godine 1773. Vojvode se odupiru etatističkim reformama započetima u susjednoj Austriji, iako je također riječ o katoličkoj zemlji, te sloboda Crkve ostaje poprilična. U obranu od takvih prilika, gotovo identičnih u čitavoj Europi, Crkva podiže preprjeku pred prosvjetiteljstvom: brojne knjige protestantskih filozofa, koje slobodno kruže ostatkom Njemačke, u Bavarskoj su zabranjene. Otpor prema Crkvi i vladarskoj kući koncentrira se na sveučilištima gdje je stanovit broj profesora prijemčiv za prosvjetiteljske ideje dok su studenti često – napose preko "tajnih" sveučilišnih društava koja u to vrijeme počinju dobivati na važnosti – povezani sa svojim kolegama iz protestantskih njemačkih zemalja.

Na jednome provincijskome sveučilištu, u Ingolstadtu, izvrstan mladi odvjetnik, negdašnji isusovački učenik, Adam Weishaupt (1748.–1830.), u 25. godini postaje profesorom prava, a u 27. dekanom Pravnoga fakulteta. Tako strjelovita karijera pobuđuje zavist te zli jezici insinuiraju kako je Weishaupt može zahvaliti svojoj sposobnosti ulagivanja utjecajnim vladinim dužnosnicima. Ovaj profesor, koji oprezno zastupa prosvjetiteljske ideje te 1773. javno odobrava ukidanje svojih negdašnjih učitelja isusovaca, navedene kritike pripisuje reakcionarnoj isusovačkoj zavjeri te je zabrinut oko svoga ponovnog izbora za dekana. Neki mu kolega spominje

Coco

mogućnost osiguravanja toga mjesta priključivanjem tajnome društvu koje za južnu Njemačku predstavlja razmjernu novost, a poznato je po zaštiti svojih članova – masoneriji. Ono što je o masoneriji uspio saznati, Weishaupta baš i nije oduševilo. No, budući da mu častohleplje nije bilo strano, odlučio je osnovati vlastito tajno društvo. Odlučujući je u tome smislu bio susret s njegovim osamnaestogodišnjim učenikom Antonom von Massenhausenom (1758.–1815.), koji mu govori o "tajnim" studentskim društvima i ohrabruje ga u njegovoj utemeljiteljskoj nakani.

Prvoga svibnja 1776. Weishaupt u svome uredu sveučilišnoga docenta okuplja Massenhausena i još tri studenta te osniva red što ga je nazvao latinskim imenom *Illuminati* (pojam "bavarski" bit će pridodan kasnije kako bi ga se razlikovalo od šire pojave iluminizma). Iako broji svega pet članova, red je već podijeljen u "areopag" (sud), koji se sastoji od Weishaupta, Massenhausena i još jednoga studenta, Maxa Merza (1758.–1807.), čiji pripadnici znadu kako je riječ o posve novoj tvorevini, te kruga "novaka", koje se ostavlja u uvjerenju kako Iluminati imaju za sobom već stoljeća povijesti, članove izvan Ingolstadta i vrhovništvo iznad njihova profesora prava. Svaki član uzima ime iz povijesti ili mitologije: Weishaupt postaje "Spartak", a Massenhausen "Ajaks". Upravo je ovaj potonji, premjestivši se na münchensko sveučilište, u toj bavarskoj prijestolnici regrutirao nove članove Iluminata. Među prvima je bio plemić koji se pripravljao za diplomatsku karijeru, Franz Xavier von Zwack (1755.–1843.), koji će uskoro u ulozi desne ruke vođe zamijeniti i samoga Massenhausena, prema Weishauptovu mišljenju odveć zaokupljena ženama. Zwack se pokazao učinkovitijim od Massenhausena. Weishaupt je osobno posjećivao ostala sveučilišta Kneževina te je godine 1778. broj članova narastao na dvadeset i se-

o Bill

dam, raspoređenih u šest loža ili "zapovjedništava" (Le Forrestier, 1914., 41).

Riječ je mahom o studentima, gotovo još dječacima. Odrasli, naime, u Bavarskoj imaju drugih briga: godine 1777. knez-izbornik Maksimilijan III. Josip (1727.–1777.) umire bez nasljednika, čime izumire dinastija Wittelsbach. Najbliži je nasljednik Karlo Teodor (1724.–1799.), izbornik Pfalza, koji na taj način pod jednim vladarem ujedinjuje Pfalz i Bavarsku. Time, međutim, granična država postaje odveć velika za Austriju, koja polaže prava na različite posjede u Bavarskoj i tako pokreće rat za sukcesiju u toj zemlji (1778.–1779.). Rat završava mirom u Techenu (13. svibnja 1779.), kojim Austrija dobiva velik dio traženih teritorijalnih ustupaka. Karlo Teodor, "strani" vladar što ga njegovi podložnici baš i ne vole, vlada oslanjajući se na Katoličku Crkvu i povlašten odnos sa Svetom Stolicom, što mu nije pribavilo osobite simpatije među njemačkim protestantskim knezovima, kao ni prosvjetiteljskim intelektualcima same Bavarske. Unatoč tome, Weishaupt teško uspijeva ove potonje regrutirati u Iluminate.

Unatoč svoj svojoj kritičnosti spram masonerije, Weisenhaupt između 1776. i 1781. nastoji postaviti na noge jedan gotovo masonski sustav, uz obrede inicijacije i tri stupnja, koji podsjećaju na one "osnovne" masonske, što ih naziva iskušenik, "minervinski" te "minervinski" prosvijetljeni. Nadzor nad pripadnicima utemeljitelju jamči *Quibus licet*, "Pridržano za one kojima je dopušteno čitati ih", tajne bilježnice u koje se pristaše potiče zapisivati svoja kulturna i duhovna iskustva dok Weishaupt ima pravo pregledavati ih i čuvati. Red posjeduje jedan javni i jedan tajni cilj: budući da ovaj tajni nije poznat "novacima" koji pristaju uz Weishauptovu tvorevinu, nije nemoguće zaključiti kako ih red zapravo obmanjuje (Le Forestier, 1914., 87–93).

U javnome smislu Iluminati zastupaju moralno usavršavanje svojih pripadnika, prema naravnoj etici koja podsjeća na onu što ju je, počam od 1775., zastupao Immanuel Kant (1724.–1804.). No, tajni je cilj širenje ideja prosvjetiteljstva koje dolaze iz Francuske, a napose borba protiv Katoličke Crkve i bivših isusovaca. Iluminati "areopaga" organiziraju se na taj način, ostavljajući u neznanju pripadnike "vanjskoga kruga", no svejednako pritom trošeći sredstva što ih od istih neprestano traže, kako bi tiskali ili u Bavarsku tajno uvozili djela koja se kreću od umjerena deizma do otvorena zagovaranja ateizma. U konačnici, tajna se tih prvih Iluminata sastoji u nauku Paula Heinricha Dietricha, baruna od Holbacha (1723.–1789.), te Claude-Adriena Helvétiusa (1715.–1771.), čija je djela Weishaupt preporučao "pomno skrivati" od svih, ako li ne i od malobrojnih iniciranih u koje je imao najveće povjerenje (Forestier, 1914., 88). Ako se danas može doimati kako je riječ o razmjerno skromnoj tajni, ne valja zaboraviti kako je bila riječ o djelima zabranjenima u Bavarskoj te je već i samo njihovo posjedovanje u sebi nosilo rizik od mogućega zatvaranja.

Problem koji mori Weishaupta i opet se odnosi na višeznačnost "iluminizma". Među studentima red računa na odličnike pokrajine Bavarske koji su mu neophodni radi doprinosa što ih plaćaju, ali koji su mu se pridružili vjerujući kako su prionuli uz neku vrstu masonerije, u gradu u kojemu masonska loža ili ne postoji ili jednostavno ne znaju kako bi je pronašli. Čuli su nešto neodređeno o alkemiji i tajnim obredima te ih ne će odveć zanimati protukatolička filozofija baruna Holbacha, čak i kada bi im bila objavljena, što se iz opreza ipak ne će dogoditi. Nazovi-masonske imitacije Weishaupta sitničave su i nemaštovite. Odgovor što ga redovito daje zavedenima jest kako su – baš kao i u masoneriji – prva tri stupnja pripravna za one više u kojima će biti objavljene

co Bill

prave tajne. No, ovaj profesor pritom ne uspijeva dovršiti obrede tih "tajnovitih" stupnjeva.

Weishaupt radi na novoj intelektualnoj modi što su je u Njemačku uveli orijentalisti: Zoroastrinoj (Zaratustrinoj) religiji, pogrješno smatranoj najdrevnijom na svijetu. "Razdoblje Iluminata" smješta u godinu 632. poslije Krista, godinu uzlaska na prijestolje kralja Yadzegerda III. (umro 651. poslije Krista), što ga, usput rečeno, brka s Yadzegerdom II. († AD 457., vladao od 438.–457.). Yadzegerda III. pristaše Zaratustrine religije drže posljednjim zakonitim vladarom Perzije prije muslimanske invazije te od njegove krunidbe (16. lipnja 632.) indijski parsi i danas računaju godine dok je njihov kalendar Weishaupt preuzeo 1779. "Red će se u svojim višim stupnjevima", piše dakle profesor iz Ingolstadta, "stoga nazivati Red Vatre, Kult Vatre, Red Parsa. Riječ je o nečemu veličanstvenome, što će nadići i najveća očekivanja" (Rachold, 1984., 166). Weishaupt uistinu traži kuću za sjedište Kulta Vatre te mjesto gdje će pripadnike visokih stupnjeva zabavljati kakvim čudom "zabavne fizike", poput stanovita "elektriciteta", o kojemu je nešto bio načuo (*isto*). No ni taj plan nije zaživio: red zadržava jedino nazive perzijskih mjeseci koji će, međutim, uskoro biti reinterpretirani.

Weishaupt je zapravo već bio započeo posustajati, a da njegovi toga nisu bili ni svjesni. Dogodilo se to u veljači 1777. kada je bio u Münchenu kako bi pristupio masonskoj loži Zur Behutsamkeit (Razboritost). No, obredi mu se nisu učinili bitno naprednijima od njegovih. Potrebna mu je prava loža u kojoj će ravnopravno razgovarati s pripadnicima "visokih stupnjeva". Godine 1779. tako navodi münchenske Iluminate na priskrbljivanje – dakako uz odgovarajuću naknadu – dopuštenja jedne berlinske lože za stvaranje nove masonske lože u bavarskoj prijestolnici, iz opreza nazvane "Teodor od Dobro-

Cocco

ga Savjeta", u čast kneza-izbornika Karla Teodora (valja kazati kako je legitimnost navedena dopuštenja kasnije dovedena u pitanje). Nova loža želi smjesta uspostaviti odnose s masonskim svijetom protestantskoga Frankfurta na Majni, kojega drži slobodnijim i naprednijim te se ondje nada pronaći i kojega novog pristašu za Iluminate. I doista, pronalazi nekoga tko će se pokazati odlučnim za uspjeh reda: baruna Adolfa Franza Friedricha Ludwiga von Kniggea (1752.–1796.), nemirna dvorjanina raznih njemačkih knezova te djelatna sudionika masonskih "pothvata" onoga vremena. Knigge je bezuspješno pokušavao ući u Zlatni ružin križ te se kasnije pretvorio u njegova nesmiljena protivnika. Kada su mu, u siječnju 1780., Iluminati pokucali na vrata – hvastajući se, kao i obično, drevnim podrijetlom i međunarodnom mrežom – držao je kako je napokon pronašao istinite posjednike tajna.

Masonsko razdoblje, 1781.–1784.

Početkom 1780-ih započinje neka vrsta komedije zablude u kojoj i Weishaupt i Knigge drže kako je upravo ovaj drugi u posjedu ezoterijskih tajna te održava doticaje s "nepoznatim nadređenima", ali to ne želi otkriti. Knigge, međutim, Weishauptu može otkriti samo detaljnu priču o nutarnjim prepirkama njemačke masonerije dok bi profesor iz Ingolstadta njemu mogao kazati kako Iluminati postoje svega pet godina i broje manje od pedeset članova. Nakon godinu dana "natezanja" Weishaupt popušta prvi. U siječnju 1781. piše Kniggeu, ispričavajući se za "bezazlenu laž" te priznajući kako Red iluminata zasad postoji uglavnom u njegovoj glavi (Le Forestier, 1914., 227). Iako ljut, Knigge u tome vidi priliku za konačno ostvarenje svoga plana mason-

ske reforme što su ga masonske lože – nakon što im je u više navrata ponuđen – odbile. Zahvaljujući svome zavidnu poznavanju masonskih pitanja u svega godinu dana – između siječnja 1781. i siječnja 1782. – Knigge uglavnom dovršava svoje djelo, predviđajući u njemu slikovite obrede za "prosvijetljeno masonstvo", odnosno, "reformirani" Red iluminata, koji se nemaju što posramiti pred onima brojnih drugih njemačkih masonskih sustava. Tri stupnja: novicijata/iskušenik, "minervinski" te minervinski prosvijetljeni (koji se po novomu nazivlje "Illuminatus minor"), postaju jednostavna priprava za tri "kanonska" masonska stupnja: učenik, pomoćnik i majstor (meštar), uz dva visoka stupnja preuzeta iz kontinentalne europske masonske tradicije: škotski novak i škotski vitez te četiri mistična stupnja svećenika, regenta, maga i kralja.

Ovdje je, kako bismo shvatili koji su to problemi što ih Knigge kani riješiti svojom reformom, potrebna kratka digresija o masonskim stupnjevima. Ishodište "visokih stupnjeva" masonerije povezano je s uvođenjem i širenjem ovoga pokreta iz Velike Britanije, u kojoj je nastao, u Francusku, u kojemu je veliku ulogu odigrao škotski vitez André Michel de Ramsay (1686.–1743.), učenik, a kasnije i tajnik nadbiskupa Cambraija François de Salignaca de la Mothe ("Fénélon", 1651.–1715.), čijim će – nakon njegove smrti – postati duhovnim baštinikom i biografom te se kao takav povezati s kvijetističkom duhovnošću gospođe Jeanne-Marie Guyon (1648.–1717.) i u svoje vrijeme postati i njezinim tajnikom. Njegov *Discours* (održan godine 1736., koji je trebao biti ponovljen na velikome skupu francuskih loža predviđenu za 24. ožujak 1737., ali su ga vlasti zabranile) teži za rješavanjem problema što smo ga već bili naglasili: kako širiti masoneriju među francuskim plemstvom suspregući dojam (koji, međutim, odgovara povijesnoj stvar-

nosti) kako je riječ o pokretu rođenu među jednostavnim obrtnicima i zidarima te zamjenjujući takvo povijesno ishodište legendarnim i viteškim? Prema Ramsayju, vitezovi najvišega europskoga plemstva ubacili su se u masonski sustav još u vrijeme križarskih vojna kako bi tim putem, daleko od znatiželjnih očiju, udovoljili svome zanimanju za ezoteriju. Prema toj bi teoriji, dakle, masonerija već stoljećima predstavljala ne toliko obrtničku, koliko vitešku stvarnost.

Na temelju ove legende – što ju je Ramsay svjesno kreirao bez ikakvih povijesnih temelja – stvoreni su čitavi sustavi "visokih stupnjeva" viteške simbolike koji su potom dodani prvim trima, koji pripadaju takozvanoj "plavoj" masoneriji te ostaju temeljem masonskoga sustava općenito. U Njemačkoj je Ramsayjev *Discours* čitan s velikim zanimanjem te povezivan sa špekulacijama koje su već tada kolale o tajnu nastavku templara. "Vitezovi", čiji identitet Ramsay nije pojasnio, tako se poistovjećuju s templarima, hraneći legendu i stvarajući ishodište velika broja međusobno konkurentnih sustava "visokih stupnjeva".

Usporedno s Ramsayjevim inovacijskim djelovanjem mit koji povijest masonerije dovodi u vezu s Redom hrama u međuvremenu, godine 1756., u potpunosti usvaja Karl Gotthelf von Hund und Grotkau – poznatiji kao barun von Hund (1722.–1776.), plemić iz Altenburga, u blizini Leipziga, tvorac masonskoga sustava s osam stupnjeva (učenik, pomoćnik, majstor, škotski majstor od svetoga Andrije, iskušenik, templar, zavjetovani vitez i veliki zavjetovanik), poznata pod nazivom Strogo obdržavanje. Međutim, nisu svi europski masoni oduševljeni novim viteškim i templarskim legendama: napose oni najpovezaniji s prosvjetiteljstvom i racionalizmom strahuju kako su "visoki stupnjevi" samo sredstvo prevladavanja elemenata sklonijih ezoteriji i misti-

co Bill

cizmu. Pod udarcima ovakvih kritičara Strogo obdržavanje – koje je njemačkom masonerijom dominiralo još od početaka – 1780-ih godina počinje gubiti teren.

Unutar takvih se proturječja pojavljuje Kniggeov plan, na svoj način uistinu originalan budući da ide za povezivanjem raskošne *forme* "visokih stupnjeva" i racionalističkoga *sadržaja*, nadahnuta filozofijom prosvjetiteljstva, pomirujući tako na neki način dvije masonske struje koje su se sukobljavale diljem Europe. Razumije se kako Iluminatima, da bi privukli oduševljenike "visokim stupnjevima", odgovara razmetati se drevnim podrijetlom. Ako Strogo obdržavanje među svoje prethodnike ubraja templare, Knigge i Weishaupt tvrde kako Iluminati sežu u vrijeme svetoga Ivana Evanđeliste te – još dalje – legendarnoga graditelja Salomonova hrama, Hirama (središnjega lika prvih engleskih masonskih legenda) te čak i do samoga Noe.

Neki bi iluminat s dugogodišnjim stažom mogao prigovoriti kako mu je sve do jučer Weishaupt pričao kako je red rođen u Zaratustrinoj Perziji uoči islamske invazije. Sada mu, pak, Knigge, u obredu škotskoga viteza, objašnjava kako je riječ o metafori jedne još dublje istine. Naziv prvoga mjeseca parškoga kalendara, Jedzedjerd, zapravo je akronim sastavljen od prvih slova riječi *Johannes Evangelista Zebedei, Detractus, Ecclesias, Domitiano Interfecto, Erexit Regnante Traiano*, "Ivan Evanđelist, [sin] Zebedejev, dok se nalazio zatočen [na otoku Patmosu] podiže nove Crkve, nakon ubojstva Domicijeva [51.–96.], za Trajanove vladavine [98.–117.]". "Nove Crkve", ustraje Knigge, nove su lože Reda iluminata, što ga je utemeljio Noa, a "ponovno pokrenuo" sveti Ivan. Zapravo su u prvoj Crkvi, prije korupcije što su je donijeli rimski vladari, svi kršćani bili Iluminati. Kada je, pak, riječ o Hiramu, njegovo je pravo ime Hieram te je riječ o istodobno povijesnu i simboličnu predpojavku

Isusa Krista: njegovo ime znači *Hic Jesus Est Restituens Amorem Mundi*, "Evo Isusa koji vraća ljubav u svijet", kao i *Hic Iesus Est Resurgens a Mortius*, "Evo Isusa uskrsla od mrtvih" (Le Forestier, 1914., 311, 320).

Takva se, barem, povijest iznosi onomu koji ne premašuje stupanj škotskoga viteza. U svojoj privatnoj korespondenciji "Weishaupt je priznavao kako nije mogao susprezati smijeh" (*isto*, 336) suočen s tim izmišljenim akronimima, čiji je cilj bio nižim stupnjevima prikazati kako se Red sastoji od dobrih kršćana koji, međutim, ne nasljeduju nauk bavarskih isusovaca, već frankfurtskih liberalnih protestanata i protu-papista, ali se svejedno boje Boga i dosljedno pridržavaju svojih načela. Na stupnju svećenika, kao i na onome regenta, veo pada te se otkriva kako, u pozadini vjere koja se naučava na prethodnim stupnjevima, korisne kako bi se zadržale granice pučkoga morala, Red zapravo naučava deizam: religiju unutar granica isključivo razuma koja odbija pojam besmrtnosti duše te svoje poimanje Boga svodi na tako nejasnu ideju da je od ateizma dijeli samo korak. Razumije se kako su bilježnice prvih pet stupnjeva prepune pohvala kršćanstva. No, zaključuje Le Forestier, "poštovanje što ga je Red u nekim stupnjevima iskazivao kršćanstvu samo je lukavština kako bi se raspršile sumnje onih koji su još uvijek imali vjere te ih se lakše dovelo do njezina odreknuća" (*isto*, 337). Da bi je se, potom, zamijenilo čime? Prema samome Le Forestieru, naukom francuskih filozofa, napose Jeana-Jacquesa Rousseaua (1712.–1778.), čija su djela Iluminati čitali s osobitim zanimanjem.

No, dvojba ostaje jer Red nije imao vremena određivati stupnjeve više od onih svećenika i regenta, ostavljajući tako – kada je bila riječ o *mysteria maxima* – slobodan prostor špekulacijama onih koji su držali kako će prosvjetitelji – Weishauptovi učenici, naposljetku, u do-

co Bill

bro nam poznatu stilu osamnaestoga stoljeća, poraženo kršćanstvo zamijeniti Svijetlim elementima preuzetima iz magijske i alkemijske tradicije, za koje se Knigge uostalom oduvijek zanimao. Ovdje se otvara problem utjecaja što su ga na Bavarske iluminate izvršili "prosvijetljeni" masonski i paramasonski redovi, poput Zlatnoga ružina križa (unatoč neprikrivena neprijateljstva, radi čega će ovaj Iluminate među prvima prijaviti vlastima), Inicirane azijske braće ili pak Reda afričkih arhitekata, utemeljena u Prusiji 1767.

Kako god bilo, element po kojemu se bavarski Red razlikuje od ostalih njemačkih masonskih sustava jest onaj politički. Ako se do stupnja škotskoga viteza još i proklamira lojalnost postojećim vlastima, na stupnju svećenika otkriva se, zajedno s deizmom, i averzija spram monarhije te preferiranje republikanskih i demokratskih oblika vlasti: "Ako kralj nije najbolji među podanicima, neka onda onaj najbolji među njima bude kralj" (Le Forrestier, 1914., 325). Ideje su to koje mogu pobuditi zanimanje u Njemačkoj, nakon entuzijazma što ga je izazvala američka revolucija, a što ga prati netrpeljivost prema njemačkome knezu poput Frederika II. od Hesse-Kassela (1720.–1785.), koji je doslovce Engleskoj prodao dvanaest tisuća vojnika poslanih u Ameriku radi suzbijanja revolucije, od kojih je 11.853 položilo svoj život u borbi koja nije bila njihova *(isto)*. Svako toliko, dižući se protiv knezova i svećenikâ, Weishaupt među mete svojih strjelica uključuje i privatno vlasništvo, što će mu naknadno (među ostalim, i u Njemačkoj Demokratskoj Republici) omogućiti ponovno pojavljivanje kao pro-komunista.

Istina je, međutim, i to da Iluminati zasad nisu kanili svoje ciljeve ostvariti putem revolucije, koju su držali preuranjenom te iznad njihovih sposobnosti, već polaganim ubacivanjem osoba koje su uživale njihovo po-

vjerenje u krugove moći. "Osuđujete li", pita se Weishaupt, "Društvo koje, iščekujući sazrijevanje vremena velikih revolucija, iznalazi sredstva zahvaljujući kojima će monarsi biti stavljeni u situaciju u kojoj ne će škoditi te ne će moći činiti zlo čak ni ako to budu htjeli: Društvo koje se protivi zloporabi suverene vlasti? Može li moć biti povjerena u sigurnije ruke doli one naših članova, što smo ih tako brižno pripravljali?" (*isto*, 330).

Ako Iluminati ne mogu podići revoluciju, to je – paradoksalno – i stoga što, počam od Kniggeove reforme, imaju uspjeha. Vrhunac dosižu oko 1784. s vjerojatno 2.500 članova, što je posve pristojno za jedno osamnaestostoljetno tajno društvo te s ložama (koje sada uistinu i nose to ime, jer je njihov novi sustav masonski) u Njemačkoj, Švicarskoj, Poljskoj, baltičkim zemljama te gotovo čitavu Austro-ugarskome carstvu, kao i Milanu, u kojemu je utemeljena loža *Concordia*. Knigge je pridobio mnoge koji su se razočarali Strogim obdržavanjem, ali to nikako nije postigao zagovarajući protuvjerske i republikanske ideje. Ograničio se na uobičajene legende o Noi, svetome Ivanu i templarima; obećanje tajna koje se nikada nisu imale razotkriti te privlačnost obreda i družbe koja je sada postala elegantna i profinjena.

Mnogobrojni novi pristaše nisu mogli biti promaknuti u stupnjeve na kojima se konspiriralo protiv knezova među ostalime i stoga što je nerijetko bila riječ o knezovima samima. Među njima su bili: vojvoda Karl August od Saske i Weimara (1757.–1828.), vojvoda Ernest II. od Saske i Gotha (1745.–1804.), vojvoda Karl Vilim Ferdinand od Brunswicka (1735.–1806.), uz još brojne ministre i odličnike. Upravo je Karl August od Saske i Weimara godine 1783. nagovorio dvojicu njihovih najpoznatijih pristaša da im se pridruže: bili su to Johann Wolfgang Goethe (1749.–1832., u Redu imena "Abaris") i Johann Gottfried von Herder (1744.–1803., "Damascus

co Bill

Pontifex"). Čini se, međutim, kako su se dvojica slavnih njemačkih intelektualaca slabo bavila djelatnostima Iluminata, ograničivši se na priključivanje Redu kako bi udovoljili vojvodi. Iako je Goethe izravno iniciran u stupanj regenta, čini se kako nije primio uza nj vezane naputke (Le Forestier, 1914., 396–397). Osobama takva statusa mogli su se otkrivati tek *prividni* ciljevi Reda te ionako nije zamislivo kako bi bile kadre upustiti se u revolucionarne djelatnosti bilo koje vrste.

No, o revoluciji – makar onoj kulturnoj – usmjerenoj protiv prijestolja i oltara se govori, i to ne uvijek isključivo u diskreciji. Upravo će unutar-masonske borbe na Iluminate podići knezove i policiju. Navedene su borbe izišle na vidjelo na europskoj masonskoj Konvenciji održanoj 1782. u Wilhelmsbadu, na kojoj su mistično-ezoterični "iluminati" uvjereni kako su odnijeli pobjedu nad racionalističkim "iluministima", ali kojom su zadovoljni i Bavarski iluminati jer ih nitko nije osudio te su još k tome u svoje redove uspjeli privući i važnu masonsku ličnost: Johanna Joachima Christopha Bodea (1730.–1793.). U svakom slučaju, upravo je taj uspjeh Iluminata izazvao zavist i gnjev. Vanjski napadi stvaraju ozračje nutarnje sumnjičavosti: Weishaupt, vazda u strahu da će mu najbliži suradnici preoteti položaj, prekida odnos s Kniggeom koji 1784. definitivno napušta Red za čiji je masonski oblik u biti osobno zaslužan.

Policijski i pravosudni progon, 1784.–1790.

Unutar-masonski sporovi naposljetku su prerasli u prijave Iluminata bavarskome knezu-izborniku. Ovaj je, pak, 22. lipnja 1784. izdao edikt kojim zabranjuje sve tajne udruge i društva koja nemaju izravno dopuštenje vlasti. Iluminati su obustavili rad lože Teodora od Do-

broga Savjeta, ali Red – gradeći se žrtvom nesporazuma ili pak zavjere bivših isusovaca – iščekuje ishod žalbe upućene suverenu, dugo pripravljane i naposljetku predane njegovu tajništvu 24. veljače 1785. Karl Teodor odgovara novim ediktom od 2. ožujka 1785. u kojemu pojašnjava kako se zabrana odnosi napose na masoneriju i na Red iluminata.

U međuvremenu, kao što je u sličnim okolnostima često slučaj, Red prijavljuju njegovi, sada "raskajani", bivši članovi: dva katolička svećenika, profesor teologije Vitus Renner (1760.–1837.) i docent povijesti Johann Sulpitius Cossandey (1762.–1842.), dvorski savjetnik Joseph von Utzschneider (1763.–1840.) te književni kritik Georg Grünberger (1749.–1820.). Rijetkost je da se "otpadnici" koji napuštaju neki vjerski ili ezoterijski pokret o njemu izjašnjavaju "biranim riječima" (Bromley, 1998., 1998.), a ova četvorka govori o visokim stupnjevima na temelju onoga što je o njima načula. Jedine prijave što ih mogu svjesno podnijeti odnose se na *Quibus licet* i strog nadzor Weishaupta nad pristašama. Uz pretjerivanja o netrpeljivosti spram privatnoga vlasništva – koja je prikazana radikalnijom no što je uistinu bila – te navodnu sveopćemu nemoralu, ne manjkaju, međutim, ni u biti točne informacije. Nadasve Cossandey otkriva kako je shvatio da je u najvišim stupnjevima zakonitost kršćanstva i monarhije ozbiljno dovedena u pitanje. "Otpadnici" podastiru i popis s dvadeset i pet imena iluminata.

Dana 10. srpnja 1785. dogodio se već spomenuti incident s udarom groma – u kojemu katolički autori vide pravodobnu intervenciju Providnosti – koji je usmrtio svećenika i iluminata Langa, u čijim su džepovima pronađene smjernice koje potiču nastavljanje djelatnosti Reda u tajnosti, kao i popis daljnjih imena. Tako dolazi do prvih uhićenja Iluminata, među kojima kanonika Jakoba Antona Hertela (1760.–1841.), markiza Constiu-

Bill

sa del Constanza (prema jednoj drugoj grafiji, Costanza: 1765.–1835.) te grofa Ludwiga Alexandera Savioli-Corbellija (1767.–1841.), dok je i Zwack pod istragom. Samo će Hertel ostati u zatvoru: Constanzo i Savioli-Corbelli spasili su se prebjegom u rodnu Italiju gdje će im, uostalom, velikodušne bavarske vlasti odrediti mirovinu za izvršene usluge (Le Forestier, 1914., 480). Weishaupt, oslobođen svojih obveza na sveučilištu, bježi u Regensburg, jedan od slobodnih gradova Carstva, koji se nalazi pod vodstvom Senata što ljubomorno čuva njegovu neovisnost te tako izmiče bavarskoj policiji. Knigge koji je, uostalom, napustio Red i vratio se svome životu dvorskoga literata, ide od jedne do druge protestantske kneževine, pritom se pomno kloneći Bavarske.

Ono najgore za Iluminate dogodilo se godine 1786. Iako suviše složena i spora, bavarska policija napokon u Münchenu upada u Zwackovu kuću, premda je njezin vlasnik, pravodobno obaviješten, već napustio Bavarsku. Ondje nalazi bogatu dokumentaciju o Iluminatima iz koje proizlazi tko ih je i kako utemeljio i tko njima upravlja, o čemu su vlasti dotad raspolagale tek razmjerno neodređenim podatcima. Policija je prije svega zaplijenila Weishauptova pisma Zwacku te nepotpunu, ali bogatu zbirku bilježnica i smjernica Reda. Među inventarom što ga je zaplijenila bavarska policija nalaze se i po Zwacka prilično kompromitirajući dokumenti, uključujući bilješke u kojima se veličaju samoubojstvo i ateizam, plan utemeljenja ženskoga inicijacijskoga reda, nevidljiva tinta, otrovne trave, upute za izradbu lažnih pečata te čuvena *aqua tofana*, otrov što ga je izumio pustolov Alessandro di Cagliostro (1743. ili 1749.–1795.) koji je, čini se, vadio iz masti svinja hranjenih arsenom, a koji je uvelike uplašio kneževe koji su bili neprijateljski raspoloženi protiv masonerije; otrovne mirise, tri različite upute kako izvesti pobačaj te jednu kako u žena

izazvati *furor uterinus*, neodoljivu spolnu želju (Le Forestier, 1914., 500). Čini se kako dokumenti o pobačaju i *furor uterinus* odgovaraju posve osobnim Zwackovim zanimanjima: Weishaupt je, naime, vodama savjetovao neka se drže podalje od "osvajačkih pohoda" takve vrste, podsjećajući kako su u prošlosti bili uzrokom propasti brojnih revolucionara. No, čini se kako, u "stoljeću otrova", otkrića policije upućuju na to da Red nije bio daleko od oslobađanja određenih položaja putem trovanja onih koji su ih trenutačno zauzimali budući da su dokumenti pokazali kako se njegova metoda djelovanja sastojala u postavljanju vlastitih članova na položaje moći.

Vlasti zadužuju četvoricu "otpadnika" za pripravljanje bitnih dijelova dokumenata pronađenih kod Zwacka za objavljivanje. Tako je 26. ožujka 1787. u Münchenu objavljeno četirsto stranica *Einige Originalschriften des Illuminaten Ordens* ("Izbor iz izvornih spisa Reda iluminata"), izazivajući velik odjek u čitavoj Njemačkoj, kao i u inozemstvu te potičući kneza-izbornika Bavarske na naređivanje uhićenja Massenhausena, koji više nema neku važnu ulogu u Redu, ali se sada znade kako ga je godine 1776. utemeljio zajedno s Weishauptom. Kada smo već kod ovoga potonjega, bavarski knez, naoružan *Izvornim spisima*, od Senata Regensburga zahtijeva njegovo izručenje. No, Weishauptu u pomoć priskače jedan drugi iluminat, vojvoda Ernest II. od Saske i Gotha, koji ga je 11. kolovoza imenovao atašeom svoga veleposlanstva u Regensburgu, pribavivši mu tako diplomatsku putovnicu i imunitet.

Tako, od imena do imena, policija stiže do još jednoga značajnog iluminata: Thomasa Franza Marie Bassusa von Sandersdorfa (1742.–1815.), švicarskoga državljanina i gradskoga načelnika Tirana, u to vrijeme u švicarskome kantonu Grigioniju (a danas u Italiji) koji,

co Bill

međutim, ima posjed (i plemićku titulu) u Sandersdorfu, u Bavarskoj. Ondje 5. svibnja 1787. policija pronalazi još jednu važnu zbirku dokumenata Reda koju je Bassus trebao odnijeti u Regensburg i vratiti Weishauptu. Navedeni su tekstovi u rekordnu vremenu objavljeni u Münchenu kao *Nachtrag von weitern Originalschriften, welche die Illuminatensekte überhaupt* (*Dodatak izvornim spisima koji se odnose na sljedbu Iluminata*, 1787.). Zahvaljujući njima, vojvoda Karlo Teodor u prilici je ponovno zagrmjeti protiv Iluminata, reskriptom od 16. kolovoza 1787. te od svojih sudaca zatražiti najoštrije mjere. One svejedno i nisu bile osobito stroge, iako su u očima njihovih pristaša Iluminate pretvorile u mučenike slobodne misli. Massenhausen je prošao s četiri mjeseca već odslužena istražna zatvora te isključenjem iz svake sadašnje i buduće javne dužnosti u Bavarskoj. Bassus – koji se u prosincu 1787. morao predati vlastima kako bi pokušao povratiti vlasništvo nad svojim uglednim bavarskim imanjima – uistinu ih je i uspio povratiti te se izvukao s opomenom, nakon mjesec i pol dana istražnoga zatvora. Hertel je, nakon tri godine zatvora, 10. svibnja 1788., pušten na slobodu, nakon ozbiljna upozorenja neka prekine svaku vezu s Redom. Nakon što je to prihvatio, presudom od 17. svibnja vraćena su mu i sva dobra, umanjena za troškove sudskoga postupka koji su, dakle, išli na njegov račun (Le Forestier, 1914., 509).

Sve u svemu, "mučeništvo" Iluminata i nije bilo tako krvavo. Bavarsko pravosuđe nikoga nije osudilo na smrt, osim samoga Reda bavarskih iluminata, do čega je, pak, došlo objavljivanjem *Izvornih spisa* te širenjem dokumenata o pobačajima i otrovima pronađenih kod Zwacka, odaslanih svim europskim vladama. Jedna za drugom sve lože izvan Bavarske odlaze "u mirovanje". Jedino je Bode nastavio jednu verziju Reda poznatu kao Iluminati Saske, ograničenu na prve stupnje-

ve. No, ovaj Red nije imao uspjeha te je vjerojatno i sam 1790. godine otišao "u mirovanje". Iste godine prestaje djelovati i Njemački savez – sustav od šest stupnjeva što ga je osmislio protestantski pastor iz Leipziga Karl Friedrich Bahrdt (1741.–1810.), koji je na trenutak bio uspio zainteresirati Kniggea predstavljajući svoju tvorevinu kao "nastavak" Iluminata. Bahrdt je, međutim, bio običan pustolov, kojega je više tadašnjih njemačkih zemalja tražilo radi razuzdana ponašanja, te autor drugih paramasonskih prijevara, koji je utemeljenjem Njemačkoga saveza godine 1787. nadasve htio prikupiti upisninu. Bodeovom smrću godine 1793. umiru i Bavarski iluminati, iako će tamošnja policija lažne prijave o njihovu navodnu "ponovnu javljanju" primati sve do 1810. Uvelike su ih nadživjeli jedino vođe koji će s vremenom, unatoč prvotnoj suzdržanosti, iskazati potporu Francuskoj revoluciji.

Weishaupt, koji se u Regensburgu nije osjećao sigurnim, unatoč obilnim, ali ne i u potpunosti iskrenim obranama Iluminata i njihovoj filozofiji što ju je objavio, seli u Gothu, gdje posjećuje napose vojvotkinju Šarlotu Amaliju (1751.–1827.), suprugu vojvode Ernesta II., nazvanu "crvenom vojvotkinjom" radi svojih revolucionarnih i profrancuskih ideja. Nakon nepoleonskoga vihora novo će se Bavarsko kraljevstvo na neki način htjeti izmiriti s njime te ga 1808. imenuje dopisnim članom Akademije znanosti, s pravom na skromnu mirovinu. Nekadašnji se "Spartak" – i dalje pišući filozofske spise u kojima brani nadmoć naravnoga morala kantovskoga tipa koje, međutim, više nitko ne čita – naposljetku izmiruje s Katoličkom Crkvom i zalaže za izgradnju dostojne crkve za katoličku manjinu iz Gothe (Le Forestier, 1914., 554). Crkva ga velikodušno oslobađa svake prošle cenzure i ekskomunikacije, iako su stvarni razmjeri njegova "obraćenja" ponešto dvojbeni. Umire, gotovo za-

o Bill

boravljen, godine 1830. Kada je, pak, riječ o Kniggeu, izbornik Hannovera Georg III. (1738.–1820., u to vrijeme ujedno i kralj Engleske) imenovao ga je školskim nadglednikom u Bremenu, i to na Goetheovu zamolbu, čiji je bio veliki štovatelj. Umro je 1796. ne odbacivši svoje iluminističke ideje nakon što je svoje dotad skromne prihode ponešto povećao objavljujući humoristične i pustolovne romane.

Red bavarskih iluminata imao je skroman uspjeh u svojoj pred-masonskoj fazi, koja je tekla od 1776. do 1780. godine, ali se zato afirmirao kao jedna od glavnih njemačkih, pa i međunarodnih sljedba u svojoj drugoj, masonskoj fazi, od 1781. do 1787. godine, uz dodatak Iluminata Saske od 1787. do 1790. Javlja se kao klasična mikro-zavjera. Riječ je o zavjeri budući da poprima oblik tajnoga društva u kojemu se novim pristašama ne otkriva istina ni o podrijetlu ni o ciljevima Reda. Posjeduje svoj osobit cilj: trijumf ideja prosvjetiteljstva, ne putem revolucije – koju vođe drže mogućom u budućnosti, ali za sada još preuranjenom – već ubacivanjem pripadnikâ Reda na vodeće položaje pojedinih europskih zemalja, napose njemačkih. Iako nije moguće dokazati konkretne zločine, barem u glavama pojedinih vođa u ostvarivanju zacrtanih ciljeva nije isključena uporaba otrovâ i poticanja na samoubojstvo. Planira se i "neprimjetno" odvođenje manje prosvijećenih pripadnika od moralizatorskoga i progresističkoga kršćanstva k deizmu filozofâ, antiklerikalizmu te – barem u slučaju pojedinih vođa Reda (među koje možda ne bi trebalo ubrojiti Kniggea) – čak i ateizmu, pri čemu neki očituju zanimanje, iako poprilično neodređeno, i za magiju i alkemiju kao alternativu kršćanskoj vjeri. Osim ovoga potonjega, i to samo u pojedinačnim slučajevima, riječ je o ciljevima što ih Iluminati *nisu* ostvarili. Kao razmjerno diletantske revolucionare brzo ih je otkrilo čak i prilično

tromo bavarsko pravosuđe koje se ujedno pokazalo zaštitničkim i blagim, kao što to otkrivaju skromne kazne određene pripadnicima Reda kojima je sudilo.

Podrijetlo mita: Robison i Baruel

Izvorni spisi, sa svojim pričama o pohodu na privatno vlasništvo, otrovima, *aqui tofani* te napose *furor uterinusu* izazvanu u gospođa, Bavarskim su iluminatima osigurali neprolaznu slavu. Protivnici masonerije ovdje pronalaze potvrdu kako sve ono najgore što misle zapravo i nije pretjerano. Iako su Iluminati mrtvi, njihova legenda živi, a prvo je njezino značajno očitovanje *Essai sur la secte des Illuminés* (*Esej o sljedbi Iluminata*), objavljen u prvome izdanju g. 1788. u Berlinu, a u drugome, proširenome izdanju, g. 1789. u Parizu, autora markiza Jean-Pierrea Louisa de la Roche du Maine de Lucheta (1739.–1792.; de Luchet 1788., 1789.). Ova mješavina posve fantastičnih podataka, koja crpi iz *Izvornih spisa*, kao i djelâ uperenih protiv masonerije i Zlatnoga ružina križa, ipak je doživjela desetak ponovljenih izdanja. U svakom slučaju, utjecaj Luchetova djelca ne može se ni približno usporediti s onime dvaju pravih "ratnih strojeva" koji, objavljeni nakon 1789., jedan u protestantskome, a drugi u katoličkome okružju, pokušavaju dokazati kako je Francuska revolucija najzreliji plod zavjere Iluminata. Riječ je o *Proofs of Conspiracy* (*Dokazi o zavjeri*) Johna Robisona (1739.–1805.) i *Mémoires pour servir à l'histoire du Jacobinisme* (*Sjećanja u prilog povijesti jakobinizma*) opata Augustina Barruela (1741.–1820.).

John Robison, matematičar, znanstvenik te od 1773. godine i profesor naravne filozofije na Sveučilištu u Edinburghu, primio je 1770. inicijaciju u masoneriju, u kojoj će biti vrlo malo aktivan, i to u loži La Parfai-

co Bill

te Intelligence (Savršena inteligencija) u Liègeu. Godine 1783. postaje prvim tajnikom novoutemeljena Kraljevskoga društva Edinburgha (izvorno: Royal Society of Edinburgh). Zapamćen je i kao autor raznih znanstvenih članaka za treće izdanje *Encyclopedie Britannice*. Kao kalvinist konzervativnih uvjerenja na Francusku revoluciju reagira sa zaprepaštenjem. Posvećuje se proučavanju dokumenata o Iluminatima i Luchetova *Eseja*. Godine 1795. objavljuje protumasonsko djelo koje ga je proslavilo (Robison, 1795.). Tekst po sebi nema neku osobitu vrijednost, ponavlja Luchetove pogrješke te si uzima upravo nevjerojatnu slobodu kada je riječ o imenima i datumima. Svejedno uspijeva izvršiti stanovit utjecaj u Velikoj Britaniji te osobito u SAD-u, kao prvi tekst koji sustavno želi dokazati kako je masonerija, pod "palicom" Bavarskih iluminata, u pozadini Francuske revolucije.

Augustin Barruel godine 1758. postaje isusovcem te to i ostaje sve do ukinuća Družbe godine 1773. Nakon što je emigrirao u Englesku, vraća se poslije napoleonskoga Konkordata u Francusku te 1802. postaje kanonikom katedrale Notre Dame. Godine 1815. se sa zadovoljstvom vraća u svoj red, obnovljen 1814., te u njemu provodi posljednjih pet godina života (Schaeper-Wimmer, 1985.; Riquet, 1989.). Kao jedan od prvih i najčitanijih katoličkih pisaca neprijateljski raspoloženih prema Francuskoj revoluciji, Barruel je poznat po svojim monumentalnim *Sjećanjima* protiv jakobinizma, čiji je prvi svezak objavljen 1796. u Londonu, dok je konačno izdanje, u pet svezaka, izdano u Hamburgu između 1798. i 1799. Posljednja su tri sveska posvećena Bavarskim iluminatima: točnije, treći i četvrti rekonstruiraju povijest Iluminata na temelju njemačkih dokumenata, dok se u petome želi pokazati kako se Weishauptov Red, zajedno

s drugim vidovima masonerije, nalazi u pozadini Francuske revolucije.

U akademskim je povjesničarskim krugovima, koji se bave Iluminatima, postalo uvriježeno loše govoriti o Barruelu, pri čemu se zaboravljaju njegove dobre strane. Kada je riječ o trećemu i četvrtom svesku *Sjećanja*, jedan suvremeni povjesničar, inače prilično strog kada je Barruel u pitanju, Le Forestier, govori o djelu "sastavljenu solidno i savjesno, unatoč strani koju je autor zauzeo. Barruel je pročitao sve redom: objašnjenja stupnjeva Iluminata, izjave bivših pripadnika, apologetske obrane Kniggea i Weishaupta, *Izvorne spise*, optužbe [...] glavnih protivnika. Njegovi su brojni navodi s njemačkoga prevedeni ponešto slobodno, ali vjerno. Njegov je plan jasan i dobro izražen te je iz zbrkane gomile dokumenata što ih je prikupio, kao i pomne raščlambe *Izvornih spisa*, uspio izvući potpun i tek blago pretenciozan prikaz organizacije Reda [...] i njegove povijesti"; ukratko, "pravo remek-djelo" (Le Forestier, 1914., 687–688).

Razumije se kako se ova Le Forestierova ocjena ne proteže na drugi svezak – u kojemu se, nakon što je u prvome napao filozofiju iluminista, Barruel obračunava s masonerijom općenito, preuzimajući mit o njezinu templarskome podrijetlu – a pogotovo ne na onaj peti gdje ovaj francuski isusovac pokušava pokazati kako je francuska masonerija, ili makar njezina golema subverzivna struja (čime, zapravo, priznaje i postojanje "poštenih masona"), isplanirala Revoluciju iz 1789., no ne bi bila kadra provesti je da se njezine podijeljene i zbunjene snage nisu 1786. stavile pod energično i sposobno vodstvo Iluminata. Kao što ćemo vidjeti, postavka iz petoga sveska Barruelova djela, kao i čitava Robisonova djela, nije prihvatljiva, radi čega svejedno ne valja zaboraviti kako su povijest i nauk Iluminata izneseni u trećemu i četvrtom svesku *Sjećanja* u biti posve točni.

o Bill

Barruel francusku masoneriju 18. stoljeća poznaje tek "iz druge ruke", kao što će mu to predbaciti savojski proturevolucionarni katolički mislilac Joseph de Maistre (1753.–1821.), u najmanje dvije kritične recenzije *Sjećanja*, koje nisu objavljene, ali su kružile među europskim diplomatskim i političkim krugovima. Uostalom, kada je riječ o Maistreovim napisima o francuskome isuovcu, valja razlikovati prvu "vruću" reakciju godine 1801. – u kojoj, iako Barruela cijeni radi drugih dijelova teksta, za peti svezak *Sjećanja* tvrdi kako "nijedan produhovljen čovjek nikada nije napisao nešto toliko glupo" (Riquet, 1980., 288) – te onu "hladnu" iz 1811., u tekstu pripravljenu za ruskoga cara Aleksandra I. (1777.–1825.). Ovdje de Maistre ustraje i na Barruelovim zaslugama te na stvarnoj opasnosti njemačke zavjere Iluminata (*isto*, 289). Međutim, kada je riječ o francuskoj masoneriji, de Maistre ne mijenja svoj sud: Barruel nije svjestan svojih dubokih nutarnjih razmimoilaženja te se, kada je riječ o legendi o uskoj povezanosti između francuskih masona i Iluminata, oslanja na novinske članke i ostale prilično dvojbene izvore. Iz Francuske su u pravcu Bavarskih iluminata stizali samo napadi, što je i razumljivo: ako bismo se poslužili političkim rječnikom anakronim za 18. stoljeće, drži se kako unutar masonerije 18. stoljeća Weishauptov Red predstavlja krajnu ljevicu, dok je struja koja prevladava u Francuskoj, s Konventom Galija održanim u Lionu 1778., sklona katoličanstvu i proturacionalistička. Razumije se kako u Francuskoj postoji i masonska "ljevica" prosvjetiteljskih ideja. No, u kakvu je ona odnosu s Iluminatima?

Iluminati i Francuska revolucija

Robison, Barruel i sva literatura koja slijedi nakon njih nude tri dokazna elementa za odnose između iluminističkih francuskih masona i Iluminata. Prvi, na kojemu oni ustraju manje, ali koji su zato usvojili film i književnost, odnosi se na Cagliostra koji, nakon što je uhićen u Rimu, u svojim iskazima pred sudom godine 1790. izjavljuje kako je iniciran od strane Iluminata u Njemačkoj, kako je vidio njihovo golemo blago te bio obaviješten kako pripravljaju dvije revolucije: prvu u Francuskoj, a drugu u Rimu (*Kratak pregled života i* [sic] *junačkih djela Giuseppea Balsama*, 1791., 83–87). Tisak Cagliostra proglašava vođom Iluminata, no u njemačkim se dokumentima ime ovoga talijanskog pustolova ne pojavljuje. Riječ je o pukoj maštи koja će Alexandreu Dumasu, ocu (1802.–1870.), dati materijala za roman u čak pet svezaka, *Mémoires d'un médecin* (*Memoari jednoga liječnika*) (Dumas, 1846.–1848.). Čak i film Charlesa Shyera iz 2001. *The Affair of the Diamond Necklace* (*Afera dijamantne ogrlice*; film u Hrvatskoj nosi naslov *Izgubljena moć*, prim. red.) prikazuje Cagliostra kao "velikoga meštra" Iluminata. Iluminati i Cagliostrova kći jednako se tako ubrajaju među najustrajnije protivnike otmjena lopova Arsènea Lupina (Leblanc, 1924.; 1935.). Njegov je autor, Maurice Leblanc (1864.–1941.), prema najnovijim pretpostavkama (Iannaccone, 2004.) – koje, iako sugestivne, možda moraju pričekati daljnje dokaze – navodno mogao odigrati ulogu i u stvaranju legenda vezanih – u okviru antiklerikalnih studentskih porovokacija – uz francusko mjestašce Rennes-le-Château, odakle potječe čitava mitologija o Sionskome prioratu, na koju ćemo se još obilno vratiti.

Druga se poveznica između Iluminata i "lijeve" francuske masonerije vrti oko tri putovanja budućega

Bill

revolucionara Honoré-Gabriela Riquétia de Mirabeaua (1749.–1791.) u Berlin, između siječnja 1786. i svibnja 1787. Ondje, u okviru službene diplomatske misije u ime francuske vlade, Mirabeaua prijateljski dočekuje Christoph Friedrich Nicolaï (1733.–1811.). Čuveni književnik, prosvjetiteljski pisac, protivnik isusovaca te pristaša tolerantna i progresističkoga protestantizma, Nicolaï sumnjičavo promatra Iluminate držeći kako je možda riječ o ateistima, no 1784. ipak pristaje na inicijaciju kako bi udovoljio raznim masonskim prijateljima, izjavljujući svejednako kako ne kani imati nikakvu djelatnu ulogu unutar Reda (Le Forestier, 1914., 405). Više je negoli vjerojatno kako se 1786. i 1787. – kada čitava Njemačka počinje brujati o Iluminatima – mason Mirabeau o njima raspituje kod svoga njemačkog subrata Nicolaïa. Mirabeau je povezan s još jednim iluminatom, gospodarstvenim stručnjakom Jakobom Mauvillonom (1743.–1794.), te su među spisima ovoga francuskog mislioca (*isto*, 664) sačuvane bilješke što ih je Mauvillon potpisao služeći se svojim imenom iz Reda, onime grčkoga filozofa Arkesilaja (316.–241. pr. Kr.).

Činjenicu kako je Mirabeau godine 1787. primljen među Iluminate, uzevši ime spartanskoga kralja Leonide († 480. pr. Kr.), potvrđuje orijentalist Johann August von Starck (1741.–1816.), predstavnik Stroga obdržavanja i kao takav neprijatelj Iluminata, o kojima je pružio podatke Barruelu, prije no što će objaviti djelo u dva velika sveska u kojima želi ispraviti pogrješke u koje je, prema njegovu mišljenju, upao ovaj francuski isusovac (von Starck, 1803., II, 350). Stark, međutim, predstavlja prilično dvojben izvor podataka. U svakom slučaju, nakon što je Mirabeau i postao iluminat, teško je povjerovati kako je u dvije godine uspio preuzeti vodstvo nad bavarskim inicijatima (čije su vođe u to vrijeme uglavnom bile zauzete bježanjem od policije), pa makar i nad

Cocc

onim njihovim dijelom koji bi nešto značio "ratobornoj" francuskoj masoneriji, i nagovoriti je na Revoluciju. Kako bi Mirabeau, pristaša ustavne monarhije, neprijatelj jakobinaca te naposljetku prijatelj markiza de Lucheta, mogao usvojiti radikalne ideje Iluminata? To bi se moglo objasniti jedino proglašavanjem njegova javna stava običnom krinkom, čija bi nakana bila sakriti posve suprotna osobna uvjerenja.

Ostaje nam još i treći pokazatelj: odluka Iluminata o sudjelovanju na Drugome konventu Filaletâ ili Prijateljâ istine, što su ga u Parizu organizirali pristaše istoimena masonskoga sustava utemeljena 1773. Među Filaletima dominiraju mistično-ezoterijske sklonosti te im pripadaju poznati ezoteričari poput Antoinea Courta de Gébelina (1728.–1784.) te Liončanina Jean-Baptiste Willermoza (1730.–1824.). No, oni žele prikupiti dokumentaciju o svim masonskim pokretima te organiziraju skupove ("konvente", od kojih se prvi održava 1785.), kako bi istraživali podrijetlo i razvoj masonerije. Kako se pokazalo, Iluminati su pozorni na unutar-masonske napetosti, ali njihova odluka o slanju svoga poslanika, Bodea, na Drugi konvent 1787. ima poseban cilj Filaletima poslati dopis kojim ih se upozorava kako se iza *iluminirane* i mistične masonerije nerijetko kriju intrige bivših isusovaca.

Onaj tko želi Bodeovo putovanje u Pariz protumačiti kao trenutak u kojemu su Iluminati preuzeli vodstvo nad francuskom masonerijom i stali je organizirati u pravcu Revolucije, susreće se s različitim problemima. Prvi je taj što Filaleti ne predstavljaju čitavu francusku masoneriju te im više članstva – uz služenje već spomenutim kategorijama – pripada "desnici" negoli "ljevici". Riječ je, naime, o masonima koji, poput Willermoza, ne samo ne će sudjelovati u Revoluciji, već će se, štoviše, naći i na njezinu udaru. Drugi je taj što i sam

o Bill

Bode pripada Iluminatima koje više privlači nada kako će ovladati ezoterijskim tajnama, negoli revolucionarne ideje. Rado je prihvatio odlazak u Pariz jer se nadao ondje susresti njemačkoga liječnika Franza Antona Mesmera (1734.–1815.) i informirati se o njegovu nauku o "animalnome magnetizmu" koji je, iako se nalazi u ishodištu suvremene hipnoze, u ono vrijeme smatran nekom vrstom okultne znanosti, povezane s eksperimentima koji nagovješćuju spiritizam. Treći je problem taj što Bode *nije* sudjelovao na Drugome konventu Filaleta, održanu od 8. ožujka do 26. svibnja 1787. U Pariz je uspio stići tek 24. lipnja, kada je Konvent već bio završio (Le Forestier, 1914., 667). Razumije se kako se sastao s nekim pariškim filaletima, ali je pretjerano prikazati ga kao sudionika na sastanku na kojemu su navodno donešene ključne odluke vezane uz Francusku revoluciju koja je imala uslijediti.

Možemo, dakle, zaključiti kako je – dok je Barruel (za razliku od Robisona) ispravno rekonstruirao povijest i nauk Iluminata – postavka prema kojoj bi oni odigrali ključnu ulogu u pripravi Francuske revolucije povijesno neutemeljena. Jednako rekonstrukcija, koja ostaje nedostižnom, kao i neutemeljena postavka, prolaze, pak, u proturevolucionarnoj katoličkoj književnosti 19. stoljeća u kojoj ih napose brane i razvijaju Jacques Crétineau-Joly (1803.–1875.; usp. Crétineau-Joly, 1859.) te monsinjor Henri Delassus (1836.–1921.), u prvome svesku svoga *Problema sadašnjega časa* (Delassus, 1904., I).

Amerika usvaja mit o Iluminatima

Robison, a kasnije i Barruel, izvršili su priličan utjecaj ondje gdje to možda ne bismo očekivali: u SAD-u. Ondje, poradi niza složenih razloga koji bi nas odveli

daleko od teme, strah od "masonskih zavjera" u novoj Republici postaje popularnom temom, kako kod konzervativnih protestantskih propovjednika koji prokazuju protukršćanske spletke, tako i kod "nativističkih" (= strancima nesklonih) političara koji masoneriju smatraju "engleskom", odnosno "europskom" pojavom (Vaughn, 1983.). Upravo je jedan kongregacionalistički pastor, kalvinist poput Robisona, Jedediah Morse (1761.–1826.), svojim propovijedima u razdoblju između 1798. i 1799. među pukom Nove Engleske izazvao pravu paniku od Iluminata (Stauffer, 1918.). Zloglasna se bavarska sljedba navodno dokopala američkih masonskih loža te kani izdati SAD prodajući ih revolucionarnoj Francuskoj, dok se u kasnijim verzijama spominje i Engleska. Različite policijske istrage nisu urodile nikakvim plodom, ali je zato treći predsjednik SAD-a, Thomas Jefferson (1743.–1826.), opetovano, iako pogrješno, optuživan ne samo da je mason, već i pripadnik famoznih Iluminata. Neki su njegovi pristaše samo pridonijeli pomutnji tvrdeći kako su Iluminati, naprotiv, prodrli među redove Jeffersonovih protivnika (Stauffer, 1918., 345–360).

Sve ove teme, različito intonirane – ovisno o tome oslanjaju li se na Robisona ili pak na Barruela – ostaju prisutne u američkoj i europskoj protumasonskoj literaturi sve do naših dana. Pritom se frankofonoj katoličkoj struji pridružuje i ona anglofona, čija su najistaknutija imena Amerikanka Edith Starr Miller koja udajom za engleskoga lorda postaje Lady Queenborough (a ne "Queensborough", kako često pogrješno čitamo, 1890.–1933.) te Engleskinji Nesti Elen Baven, udanoj Webster (1867.–1960.). Međutim, ime Iluminata – kao i ideja prema kojoj su na čelu makro-zavjere univerzalnih razmjera, za razliku od stvarne mikro-zavjere, u kojoj su sudjelovali protagonisti iz osamnaestostoljetne Njemačke – širokoj američkoj publici postaju poznati tek zahvalju-

co Bill

jući književnome klasiku *underground* književnosti, trilogiji *Illuminatus* Roberta Josepha Sheae (1933.–1994.) i Roberta Antona Wilsona (r. 1932.).

Shea i Wilson (1975.a, 1975.b, 1975.c) – čije namjere nisu smjesta očite slučajnu čitatelju koji nije upoznat s pozadinom cijele stvari – dijelom su novopoganskoga američkog svijeta te prianjaju nadasve uz Društvo Discordiana (Introvigne, 1990., 356–357). Riječ je o ogranku vrlo raznorodne američke neopoganske galaksije, neshvatljivu ukoliko ga se ne poveže s hipi kulturom unutar koje je nastao, koji štuje Eris, boginju nereda i kaosa, preko "kozmičnih smicalica" što ih, uz njezinu suradnju, izvodi po svijetu. Trilogija ove dvojice autora zapravo je libertinski roman u kojemu se moći Iluminata, koji predstavljaju red i birokraciju, suprotstavljaju pripadnici Discordiane, u ime slobode, kaosa i Eris. Pritom se otkriva kako su Iluminati u središtu svih povijesnih zavjera. Napose nadziru SAD, otkako je Adam Weishaupt ubio Georgea Washingtona (1732.–1799.) i potajice zauzeo njegovo mjesto. Budući da je jedan od ciljeva pripadnika Discordiane ismijati protusljedbaške pokrete i njihove teorije prema kojima "sljedbe" vrše ispiranje mozga (u svezi s time usp. Introvigne, 2002.), Shea i Wilson otkrivaju i tajnu jedne ključne riječi. To je riječ *Fnord*, koja postaje dijelom žargona američke mladeži i ubacivanje ove riječi u bilo koji tekst Iluminatima omogućuje utjecaj na čitatelje putem sublimiranih poruka.

Nakon *Illuminatusa* Iluminate se može pronaći doslovce svuda, napose u SAD-u, iako ne samo ondje: dovoljno je sjetiti se *Foucaultova klatna* Umberta Eca (1988.). Nalazimo ih u nebrojenim romanima, na filmu (tko bi zaboravio izazov što su ga postavili Lari Croft u filmu *Lara Croft: Tomb Raider* iz 2001.), u pripovjetkama, kartaškim igrama poput *Iluminati: Novi svjetski poredak* Stevea Jacksona, u kojoj se Bavarski iluminati suprotstav-

Coco

ljaju pripadnicima Discordiane, ciriškim gnomima, Bermudskome trokutu i izvanzemaljcima. Bilo da je riječ o tome da im se izbriše spomen ili pak ukloni prijetnja što je predstavljaju – napokon, Saddam Hussein i njegovi u Iraku traženi podložnici pojavili su se na igraćim kartama g. 2003. – Weishaupt i Knigge na taj su način svedeni na likove u kartaškome *špilu* (Fenster, 1999., 210–215). Bio bi to tragikomičan kraj kada dobar broj protestantskih fundamentalista i desničarskih ekstremista u Americi ne bi držao kako *Illuminatus*, pod krinkom šale, zapravo otkriva istinu o Bavarskim iluminatima (Wilgus, 1978.).

Nažalost, farsa se ujutro 5. studenoga 2001. pretvorila u tragediju. Toga dana u mjestu Egar u Arizoni, gdje živi glavni zagovornik ove teorije, Milton William Cooper (1943.–2001.) – koji drži kako su Iluminati, povezani sa židovskom zavjerom opisanom u već spomenutim *Protokolima sionskih mudraca*, stvorili kako kapitalizam, tako i komunizam, a sada pripremaju invaziju izvanzemaljaca (Cooper, 1991.) – šerifovi ljudi okružuju njegovu kuću spremajući se uhititi ga zbog utaje poreza. Cooper, koji odbija plaćati porez Vladi za koju drži kako je nadziru Iluminati, puca na agente, pogodivši jednoga od njih u glavu. Agenti uzvraćaju vatru i usmrćuju ga. Njegovi ga se kolege na pogrebu spominju kao jedne od nebrojenih žrtava Bavarskih iluminata. Uostalom, jedan dio američkoga fundamentalističkog svijeta koji vjeruje u zavjere Iluminata – ali je prožidovski ili barem proizraelski orijentiran – drži, međutim, kako su *Protokoli* tekst u šiframa i kako, da bi ga se "dešifriralo", ondje gdje piše "Židovi" jednostavno treba čitati "Iluminati" (primjerice: Marquis, 2000.).

Bavarski su iluminati – iako mrtvi i pokopani zajedno s Bodeom godine 1793. – nastavili postojati čak i izvan tragične mašte ultrafundamentalističkih prote-

co Bill

stanata poput Coopera. Tragovi njihova obreda prisutni su u različitim masonskim i nemasonskim organizacijama što, razumije se, ne znači kako te organizacije dijele i stvarne Weishauptove ciljeve, da o onima izmišljenima, dodanima nakon njegove smrti, i ne govorimo. Često navođen primjer jest onaj Skull and Bones (Lubanja i kosti), najstarijega studentskog društva prestižnoga Sveučilišta Yale. Utemeljio ga je g. 1832. diplomant William Huntington Russell (1809.–1885.) te se ono ne razlikuje odveć od brojnih drugih američkih studentskih društava. Legenda prema kojoj bi ovo društvo bilo u posjedu lubanje čuvenoga indijanskog poglavice Geronima (1829.–1909.) u potpunosti je opovrgnuta 1986. kada – u vrijeme kada više nije bilo politički ispravno poigravati se s poštovanjem što ga zaslužuje autohtono američko indijansko stanovništvo (*native Americans*) – lubanja biva vraćena Apašima koji su je pregledali i izjavili kako ne pripada članu njihova plemena te nema nikakve veze s Geronimom (Robbins, 2002.).

Društvo *Skull and Bones* od početaka je – zacijelo i radi svoga imena – optuživano za povezanost s masonskim, pa čak i sotonskim obredima. Jedan od ne posve beznačajnih protumasonskih autora, Anthony Sutton (1925.–2002.), pokušao je pronaći tragove europske masonerije, a posebno Bavarskih iluminata, u obredima ovoga studentskog bratstva (Sutton, 1986.). Nije isključeno kako je Russell, koji se divio i njemačkim studentskim "tajnim" društvima, koja su i Weishauptu bila poslužila kao nadahnuće, došao u doticaj s literaturom o Iluminatima u Robisonovu stilu, koja je 1832. još uvijek bila iznimno lako dostupna. Društvu Skull and Bones – čiju je priču, oslobodivši je mitskih elemenata, godine 2000. ispričala novinarka čuvenih listova *The New Yorker* i *The Athlantic Monthly* Alexandra Robbins, a koja je kasnije objavljena i zasebno – tradicionalno pripadaju naj-

bolji studenti Yalea. Brojni su među njima moćni ljudi, no već je i sama diploma s Yalea po sebi odlična ulaznica za uspješnu karijeru te nije potrebno izmišljati nikakve mračne spletke tajnih društava. Društvo *Skull and Bones* ograničava se na organiziranje raznih debata, kao i susreta bivših i sadašnjih polaznika na otočiću rijeke Saint Lawrence, ostavljenu u nasljedstvo, ali čije su zgrade danas prilično oronule. Konzervativni protestant poput predsjednika Georgea W. Busha već je godinama član toga društva te je u više navrata optužbe za povezanost s Iluminatima, masonerijom ili pak sotonizmom ocijenio smiješnima. Drugi su pak – kao što ćemo vidjeti u idućemu odjeljku – u 20. stoljeću baklju Iluminata pokušali održati na životu u svijetu inicijacijskih organizacija, ali tek s razmjernim uspjehom.

Na ishodištu drugoga Reda Iluminata: Leopold Engel i nasljeđe vidovnjaka Jakoba Lorbera

Jedini Red iluminata koji je u 20. stoljeću postojao kao uistinu djelatna ezoterijska organizacija potječe od "preporoda" Bavarskih iluminata što su ga u Njemačkoj (bez ikakve izravne genealoške povezanosti s tom bavarskom masonskom skupinom) pokrenuli Leopold Engel (1858.–1931.) i Theodor Reuss (1855.–1923.). Pretpovijest ovoga "preporoda" svraća našu pozornost na jedan pokret širih razmjera – više vjerski negoli ezoterijski – koji je rođen s austrijskim vidovnjakom Jakobom Lorberom (1800.–1864.; usp. Introvigne, Zoccatelli, Ippolito Macrina i Roldán, 2001.). Ovdje ćemo ih opsežno citirati, ne izostavivši pritom kazati kako je izvorna redakcija dijela o Lorberu u ovome djelu ona Jean-Françoo-

co Bill

isa Meyera; u smislu apologetike (usp. također Eggenstein, 1973., 1975.).

Roden u okolici Maribora (u današnjoj Sloveniji), Lorber se obrazuje za nastavnika te neko vrijeme razmišlja o tome da postane katolički svećenik, ali se naposljetku posvećuje isključivo glazbi, za koju talent pokazuje još od djetinjstva. Posebno zapažen od strane slavnoga violinista Niccolòa Paganinija (1782.–1840.), kojega je susreo u Beču 1828., sklada različita djela komorne glazbe u stilu romantizma. Veći je dio života proveo u Grazu, u Austriji. Zainteresiran za duhovna pitanja, čita djela različitih klasika zapadnjačkih mistično-ezoterijskih strujanja, uključujući i ona njemačkoga naravnog filozofa Jacoba Böhmea (1575.–1624.) te švicarskoga znanstvenika i mistika Emanuela Swedenborga (1688.–1772.).

Dana 15. ožujka 1840., spremajući se prihvatiti mjesto zamjenika ravnatelja zbora u operi u Trstu, rano ujutro, dok je još bio u krevetu, čuje glas koji mu je naložio: "Ustani, uzmi olovku i piši!" Od toga će trenutka ostatak svoga života posvetiti pisanju objava za koje tvrdi kako ih, putem "nutarnjega govora", prima izravno od Boga te koje će stvoriti korpus od približno deset tisuća stranica. Neki su njegovi prijatelji saznali za njih te je tako za njegova života objavljeno osam svezaka koji su, međutim, u to vrijeme naišli na tek ograničen prijem. Lorber umire godine 1864., ne završivši *Veliko Ivanovo evanđelje*. Na smrtnoj postelji od katoličkoga svećenika prima posljednju pomast: poput luterana Swedenborga, ni katolik Lorber nikada nije napustio svoju izvornu Crkvu.

Lorberovi spisi obuhvaćaju različite kategorije tekstova. *Velikome Ivanovu evanđelju* nakana je dopuniti kanonska evanđelja te se pojavljuje kao detaljan opis Kristova života, što ga iznosi sam Krist, u kojemu Bog čo-

vječanstvu objavljuje cjelovitu verziju evanđelja. Ostala saznanja o povijesti čovječanstva razvijaju prva poglavlja Knjige Postanka u ezoterijskome smislu, prikazujući ljudsku povijest kao povratak u stanje izgubljena savršenstva koje bi na kraju vremena moglo uključiti te "otkupiti" i samoga Lucifera. Jedna druga kategorija Lorberovih spisa javlja se kao povratak navodno izgubljenih tekstova ranoga kršćanstva, uključujući *Isusovo djetinjstvo* (predstavljeno kao Jakovljevo evanđelje) te *Poslanicu Pavla apostola zajednici u Laodiceji*. Korpus Lorberovih djela uključuje naposljetku i neke tekstove o stvorenome svemiru (*Mjesec, Saturn* i tako dalje), kao i o onostranome (*Onkraj praga, Biskup Martin* i druga).

Tijekom 19. stoljeća svjedoci smo značajne interakcije između Lorberovih čitatelja i spiritističkih krugova. Lorberova se djela tako ubrzano objavljuju, osobito zahvaljujući potpori jednoga revna čitatelja iz Trsta, Gottfrieda Mayerhofera (1807.–1877.). I sâm je primio nekoliko božanskih objava putem nutarnjega govora, objavljenih bok uz bok s Lorberovim svescima. Represivne mjere nacističkoga razdoblja i Drugi svjetski rat označit će značajan prekid u djelatnostima pokreta, ali "lorberovski kružoci" i njemu posvećene udruge postoje i danas u različitim zemljama svijeta (Pöhlmann, 1994.), uključujući i Italiju.

Važnu i cijenjenu osobu u lorberovskim krugovima 19. stoljeća predstavlja glazbenik Karl Dietrich Engel (1824.–1913.). Leopold Engel, njegov sin, rođen je 19. travnja 1858. te je mladost proveo u Dresdenu. Svoju je duhovnu karijeru započeo u lorberovskome svijetu dok će kasnije priznati kako je već s jedanaest godina pročitao sva tada dostupna Lorberova djela (Lorber, 1911.–1924., V, 5). Njegovo je školsko obrazovanje, međutim, prilično neredovito: draža mu je glumačka djelatnost, koja ga odvodi u različita mjesta Njemačke i Rusije, iako

co Bill

uglavnom s manjim ulogama. Izvodi, među ostalim, i hipnotičke točke. Godine 1888., u tridesetoj godini, trajno se nastanjuje u Berlinu gdje počinje voditi dvostruk život. Upoznaje već spomenutoga Theodora Reussa, koji ga uvodi u okružje inicijacijskih društava. No, istodobno nastavlja posjećivati lorberovski svijet te između 1891. i 1893., putem nutarnjega govora, prima "svezak koji nedostaje" *Velikoga Ivanova evanđelja*, jedanaesti po redu. Brojni ga lorberovci prihvaćaju kao sastavni dio korpusa te se Engel pojavljuje kao jedan od povjerenika za "kanonsko" izdanje Lorberova djela, kojemu je sada pridodan i njegov jedanaesti svezak.

Iako istodobno, kao što ćemo vidjeti, njeguje interese posve drukčije naravi, Leopold Engel barem do 1922. nastavlja primati objave putem nutarnjega govora, od Lorberova duha, a nakon 1913. i od duha svoga oca, Karla Dietricha, koji je upravo te godine preminuo. Time se tumači zašto materijali u kojima se spominje Lorber, uz dodatke Leopolda Engela, sve do danas za ogranke Reda iluminata koji Engela priznaju svojim utemeljiteljem tvore sastavni dio njihova doktrinalna korpusa. Nasuprot tome, kasnije će Engelove djelatnosti unutar kako njemačke, tako i međunarodne lorberovske zajednice, izazvati proturječja vezana uz jedanaesti svezak *Velikoga Ivanova evanđelja*. Neki "lorberovski krugovi" danas misle kako taj svezak – što ga je objavio netko tko se u to vrijeme bavio okultizmom i spolnom magijom – jest nadahnut "glasom" koji nije ljudski, ali kako taj glas nije od Boga, već naprotiv od samoga đavla. Ostali "lorberovski krugovi", kao i sama Udruga Jakoba Lorbera – glavno lorberovsko sastajalište u Italiji – naprotiv i dalje jedanaesti Engelov svezak prihvaćaju kao kanonski.

Spor se, zapravo, ponovno javlja 1928. kada Engel objavljuje *Luzifers Bekenntnisse* (*Luciferove ispovijedi*, En-

Coco

gel, 1928.), djelo koje je navodno, kao medij, primio od samoga Lucifera. Za njegove protivnike izvan lorberovskih krugova to je dokaz kako je Engel "sotonist". No, stvari su daleko složenije od toga: kao što smo vidjeli, i sam je Lorber pretkazao konačno Luciferovo otkupljenje, dok ostali lorberovci sve do danas u djelu *Luzifers Bekenntnisse* (koje, danas čitano, i dalje zvuči više lorberovski negoli okultistički), ne vide ništa osobito sablažnjivo. Zapravo je nedostatak središnje hijerarhijske organizacije taj koji omogućava razvoj Lorberova djela i njegova tumačenja u različitim pravcima. U svakom slučaju, Lorberov "drugi život", u krugovima Theodora Reussa, svakako se vrlo očito udaljuje od lorberovskoga okružja i mentaliteta.

Engel, Theodor Reuss i "preporod" Iluminata (1896.–1902.)

Kada je 1888. godine upoznao Leopolda Engela, Theodor Reuss je već bio poznat u malome svijetu njemačkoga okultizma (Möller i Howe, 1986.; König, 1993., 1997.). On je prijatelj Austrijanca Carla Kellnera (1850.–1905.), poduzetnika koji prenosi nauk utemeljen na tantrizmu što ga je navodno stekao za vrijeme svojih putovanja na Istok. Ujedno se dopisuje i s Franzom Hartmannom (1838.–1912.), jednim od najznačajnijih njemačkih okultista toga vremena. Nakon što je radio kao liječnik u Bavarskoj, emigrira u Denver, država Kolorado, gdje izmjenjuje zakonitu liječničku djelatnost s djelatnošću medija. Nakon što je 1875. utemeljeno Teozofsko društvo, najznačajniji suvremeni pokušaj povezivanja istočnjačke duhovnosti i zapadnjačkih ezoterijskih tradicija (Santucci, 1999.), postaje njegovim gorljivim članom te se i seli u blizinu njegova sjedišta u indijskome mjestu

o Bill

Adyar. Odatle održava korespondenciju s brojnim Nijemcima zainteresiranima za utemeljenje ogranka Teozofskoga društva u Njemačkoj, iako su njegovi odnosi s njegovom kasnijom utemeljiteljicom, Helenom Petrovnom Blavatsky, kao i s "teozofskim blizancem", a kasnije i nasljednikom Blavatskyjeve, pukovnikom Henryjem Steelom Olcottom (1832.–1907.), prilično burni. Stoga se vraća u Njemačku gdje u Kellneru pronalazi velikodušna financijera.

Reussova povijest, gledana s njegova vlastita stajališta, ima i svoju tamnu stranu. Nakon što je u Njemačkoj uzalud okušao sreću kao pjevač i novinar, preselio se u London – gdje je, među ostalim, 1876. iniciran u masoneriju, a 1881. i izbačen radi otezanja s plaćanjem društvenih prinosa – te posjećuje socijalističke i anarhističke krugove da bi 1885. konačno ušao u upravu Socijalističkoga saveza. No, njegovi politički suborci njegovo zanimanje za masoneriju i okultno (što već i u njegovu londonskome razdoblju počinje uključivati spolnu magiju) drže egzotičnim te ga naposljetku godine 1886. izbacuju tvrdeći kako su ga raskrinkali kao špijuna njemačke policije (Möller i Howe, 1986., 32–54). Nakon tih se događaja Reuss vraća u Berlin gdje susreće upravo Engela te gdje će se dugo zadržati i posjećivati anarhistične i socijalističke krugove, vazda pod sumnjom da je zapravo samo agent-provokator.

Budući da je Reuss – uvelike poradi događanja vezanih uz njegovu tešku suradnju s famoznim engleskim okultistom Aleisterom Crowleyjem (1875.–1947.) – nastojao retrodatirati utemeljenje raznih ezoterijskih redova u koje je uključen na datume koji prethode njegovu susretu s Crowleyjem, postoje stanoviti problemi oko datuma koje nije lako riješiti. Reuss će tako, primjerice, Carlu Kellneru pripisati utemeljenje *Ordo Templi Orientis* (OTO), dok je najvjerojatniji datum za to zapravo 1906. –

godinu dana nakon smrti toga austrijskoga industrijalca (Zoccatelli, 1999.a). Kellner se, dakle, drži u najboljemu slučaju osobom koja je nadahnula OTO budući da je Reuss zacijelo od njega primio podatke ne samo o različitim oblicima joge, već i o indijskome tantrizmu, golemoj struji koja počam od 4. stoljeća poslije Krista uključuje sve različite indijske religije: hinduizam, budizam, džainizam, a među ostalim i tehnike u kojima spolnost igra važnu ulogu, što će OTO iskoristiti kako bi stvorio vlastiti sustav spolne magije. Posve je sigurno pogrješna naznaka 1880. godine koja se kasnije (König, 1994.a, 138) spominje u svezi s "obnovom" "Ludwigove lože", s kojom će se u život vratiti i Bavarski iluminati.

Kao što smo vidjeli, Engel Reussa nije upoznao do 1888., dok je u razdoblju između 1891. i 1893. bio gotovo u potpunosti zaokupljen pisanjem jedanaestoga sveska *Velikoga Ivanova evanđelja*. Kada je, pak, riječ o utemeljenju Reda iluminata, sama 1893. godina, iako u više navrata navedena, ostaje prilično dvojbena. O "obnovi" Iluminata Reuss i Engel su posve sigurno s Carlom Kellnerom razgovarali oko 1895., ali se ovaj nije činio odveć zainteresiranim ni za taj plan, a ni za samoga Engela. Kellnerov je senzibilitet bio zaokupljen istočnjačkim religijama te je Lorberovo mistično kršćanstvo u nj moglo izazavati jedino dosadu. Jedini su sigurni tragovi ezoterijskih aktivnosti, koji uključuju Engela, objavljivanje revije za spiritizam i okultizam "Das Wort", čijim je ravnateljem bio počam od 1894. te utemeljenje, dana 25. svibnja 1896., Saveza njemačkih okultista, s kakvih desetak članova između Berlina i Dresdena (Möller i Howe, 1986., 104). Dana 30. kolovoza te iste godine Reuss, Engel i Hartmann će se redom pojaviti među utemeljiteljima Teozofskoga društva u Njemačkoj (König, 1994.a, 138–139; 1994.b).

o Bill

Engel i Reuss vjerojatno su potpis "Red iluminata" počeli rabiti 1896. kada je u Bitterfeldu tiskana anonimna *Povijest Reda iluminata* (*Geschichte des Illuminaten Ordens*, 1896.), djelce od dvadeset i osam stranica, što ga ne valja brkati s velikim sveskom istoga naziva koji će Engel potpisati 1906. Tko je autor toga djelca ostaje neizvjesno, iako različiti tragovi upućuju na Reussa (Möller i Howe, 1986., 95). U toj brošuri pronaći ćemo jednu od najimpresivnijih "mitskih priča" o Redu iluminata koji je, prema njoj, nastao u drevna vremena u Indiji i Egiptu. U Grčkoj mu je pripadao Odisej, dok je Kirka bila "Velika svećenica" (*Geschichte des Illuminaten Ordens*, 1896., 4), a potom i Aristotel (384.–322. pr. Kr.). Malo-pomalo među pripadnicima Iluminata pronalazimo famoznoga Christiana Rosenkreutza (središnji lik legenda o Rozenkrojcerima), kao i razne povijesne ličnosti kojima je zajedničko jedino to što su prozvani "iluminatima" (ne misleći pritom na njihovu pripadnost kakvu ezoterijskome redu): španjolski *alumbrados* 16. stoljeća, zastupnici krivovjerna katoličkoga misticizma; *illuminés* francuskoga i belgijskoga jansenizma 17. i 18. stoljeća. Tako stižemo i do Bavarskih iluminata čije je nasljeđe djelomice prešlo na američkoga predsjednika Thomasa Jeffersona, glavnoga tvorca *Deklaracije o neovisnosti* SAD-a, te preživljuje skriveno iza studentskih organizacija, poput one na Sveučilištu Yale, a djelomice opet na njemačke pojedince i obitelji koji su tako kadri u svakome trenutku, prema svome nahođenju, "oživjeti" Red. Budući da ovo djelce daje naslutiti kako noviji naraštaji Iluminata dijele netrpeljivost prema Katoličkoj Crkvi, dolazimo do četverostruke tvrdnje koju će preuzeti tvorci daljnjih mitologija: kako se Iluminati od davnih vremena bore za slobodu savjesti, a protiv mračnjaštva (uključujući tu i ono katoličko, otkako postoji); kako su daleko stariji od Bavarskih iluminata; kako imaju nekakve veze

s *Deklaracijom o neovisnosti* i američkim sveučilištima te kako sve do današnjih dana nisu prestali postojati. Ovu će potonju tvrdnju Reuss uskoro iskoristiti.

Počam od 1899., o Iluminatima se u "Das Wortu" govori kao o postojećoj organizaciji. No događa se – što je često u tim krugovima – da isti ljudi primaju višestruke inicijacije: sve do 1901. Illuminati su samo jedna od brojnih Reussovih inicijativa i njegova kruga. No, 12. ožujka 1901. stvari se mijenjaju: u Reussovoj se kući okuplja sedam osoba koje odlučuju "ponovno otvoriti Ludwigovu ložu, osnovanu 1880. u Münchenu" (König, 1994. a, 139). Upravo je Reuss imenovan Dostojanstvenikom lože. Kao što smo već naglasili, godina 1880. je u ovome slučaju fiktivna, ali podrazumijeva doba u kojemu je barem Reuss već sigurno bio mason. Kada je riječ o "pravim" masonima, međutim, glede pojedinih sudionika sastanka od 12. ožujka postoje određene dvojbe, no Reuss i Engel tvrde kako Red bavarskih iluminata – koji je, prema Reussovim dokumentima, nastavio postojati u tajnosti sve do njega – kao Red posjeduje dopuštenje za osnivanje masonskih loža, ne uzimajući pritom u obzir masonske kvalifikacije pojedinih njegovih članova. Kao što možemo i pretpostaviti, ova njegova tvrdnja izaziva uzbunu u masonskim krugovima. Unutar okružja toga spora lakše je uvidjeti kako su dokumenti koji bi trebali dokazati trajnost Bavarskih iluminata – lažni.

Reuss se povlači te u priopćenju od 3. srpnja 1901. izjavljuje kako Ludwigova loža nema nikakve veze s Redom iluminata (König, 1994.a, 139, s ažuriranim podatcima na internetskoj stranici samoga autora Petera R. Königa: http://user.cyberlink.ch/~koenig/hallo.htm) te će njezinu regularnost pokušati opravdati pozivajući se na različite "izabrane masonerije", masonske pravce koji se uglavnom zanimaju za okultizam, ali nisu nužno lišeni manje ili više izravne povezanosti s "regularnom"

co Bill

masonerijom. Priopćenje je označilo razilaženje Reussa i Engela koji će kasnije ustvrditi kako se "pouzdao u riječ jedne osobe, kojoj bi radije velikodušno zatajio ime [Reuss]. Ovaj je potonji tvrdio kako posjeduje dokumente koji potječu iz Reda [bavarskih iluminata] te tako postao vođom stanovitoga broja osoba koje su samo čekale onoga koja će ih povesti u ostvarenje njihova sna: obnovu Reda. No, ubrzo sam otkrio kako sam žrtva varalice: dokumenti nisu postojali, osim onih što ih svatko može pronaći u bilo kojoj antikvarnici" (Engel, 1906., 466).

Engel – i dalje prema njegovoj vlastitoj rekonstrukciji događajâ koja je uslijedila pet godina kasnije – shvaća kako je, "da bi izbjegao proglašenje prevarantom, morao stvoriti ono za što se tvrdilo kako već postoji, jer bi one koji su se pouzdali u mene bilo teško uvjeriti kako sam i sâm bio žrtvom vlastite lakovjernosti i pomanjkanja razbora, tim više što sam od njih već bio prikupio upisninu" (Engel, 1906., 467). Stoga se posvećuje "stvaranju" Reda iluminata, posvema svjestan kako ne će postojati nikakva "genealoška" povezanost s Bavarskim iluminatima.

Nije to bilo prvi put da je došlo do zavade između Reussa i Engela, kao što nije prvi puta ni da su se pomirili, odlučivši godine 1902. surađivati na pokretanju nove revije, nazvane "Oriflamme". Trenutak se činio povoljnim zahvaljujući okolnosti što je ova dvojica nisu mogla predvidjeti, povezane sa složenom poviješću jedne značajne engleske organizacije koja se nalazi u ishodištu suvremene obredne magije: Hermetic Order of the Golden Dawn (Hermetični red Zlatne zore), koju su 1888. u Londonu osnovali Samuel Liddell "MacGregor" Mathers (1854.–1918.), William Wynn Westcott (1848.–1925.) i William Robert Woodman (1828.–1891.) te čiji je najpoznatiji vođa bio pjesnik William Butler Yeats (1865.–1939.). Godina 1890-ih i 1900-ih Red pogađa

niz problema, izazvanih jednom pogrješkom na samu početku.

Golden Dawn je utemeljena 1888. nakon što je, godinu dana prije toga, liječnik Westcott skupini svojih prijatelja – masona poput njega i pripadnika organizacije nadahnute mitom o Rozenkrojcerima, *Societas Rosicruciana in Anglia* (Introvigne, 1990., 184.–186), što ju je između 1865. i 1866. osnovao Robert Wentworth Little (1840.–1878.) – otkrio kako je došao u posjed šifrirana rukopisa na temelju kojega je, među ostalim, moguće u Njemačkoj ući u trag stanovitoj Anni Sprengel, poveznici s "nepoznatim nadređenima", tajanstvenim osobama koje bi navodno trebale predstavljati stvarnost tajne inicijacijske organizacije u pozadini mita o Rozenkrojcerima. Westcott je svoje prijatelje uvjeravao kako je pronašao adresu Sprengelove, kako joj je pisao te kako je od nepoznatih nadređenih dobio dopuštenje za utemeljenje reda u Engleskoj koji će biti pod njihovom vlašću, a to je upravo Golden Dawn.

Unatoč veliku utjecaju što ga je izvršila na englesku umjetnost, književnost i kulturu općenito (i to ne samo onu ezoterijsku), Golden Dawn se temeljila na mistifikaciji: nije postojala nikakva Anna Sprengel te je Westcott jednostavno čitavu priču bio izmislio. Upravo je Aleister Crowley, koji je u Golden Dawn iniciran 1898. te se smjesta posvetio svrgavanju njezinih vođa, godine 1900. otkrio prijevaru. U Golden Dawn uslijedit će nebrojeni raskoli koji po sebi nemaju veze s našom temom (u svezi s time usp. Introvigne, 1990., 257–266), ali u tijeku kojih će se Westcottu učiniti kako bi spas mogao doći iz Njemačke. Ne postoji li, naime, ondje Red iluminata koji tvrdi kako posjeduje drevne i misteriozne tajne? Ne bi li, dakle, taj Red mogao potvrditi, makar i *a posteriori*, kako je Westcott uistinu u doticaju s nepoznatim nadređenima?

co Bill

Westcott stoga 1902. odlazi na "hodočašće" k Engelu i Reussu. Kako bi im zahvalio, imenuje ih, redom, "Magus Delegatus Primusom" i "Magusom" Societas Rosicruciana u Njemačkoj, koja će "životariti" sve do 1907. te je ovlaštena djelovati u ime Societas Rosicruciana in Anglia, u čije je ime Westcott i dalje mogao izdavati "patente", što u masonskome rječniku znači dopuštenja za otvaranje novih loža. Tako Westcott Reussu predaje "patente" za različite "rubne" masonske obrede: "Swedenborgov obred" (koji zapravo ne potječe od švedskoga mistika) te jednu od brojnih tadašnjih verzija "egipatskih" obreda, posvećenih Memfisu i Misraïm (Möller i Howe, 1986., 126–127). U zamjenu Engel inicira Westcotta u Red iluminata imenujući ga "regentom" jednoga engleskog ogranka koji u tome trenutku zapravo još i ne postoji. Čini se kako je Westcott pomogao i novčano te obećao još priloga. Engel i Reuss su se posvadili oko njihova dijela još i prije no što su ga primili te će ovoga puta raskid biti konačan. Što se, pak, tiče Westcotta, vratio se u London i ubrzo saznao kako njegove nove njemačke prijatelje prati još i lošiji glas negoli njega te kako su nadasve povezani s pričama o "neregularnim" ložama, što bi moglo ugroziti vezu do koje je ovome masonskome liječniku najviše stalo: onu s londonskom masonskom Velikom ložom. Tako 16. listopada 1902. Westcott odlučuje okončati kratku londonsku pustolovinu Iluminata, koja zapravo nikada nije ni započela (König, 1994.a, 139).

Drugi red iluminata od 1903. do nacističke represije

Ono što se dalje događalo s Reussom, strogo uzevši, nije više zanimljivo za povijest Iluminata: od 1902. pa

Coco

do svoje smrti 1923. usredotočio se na OTO, izmjenjujući razdoblja suradnje, ali i žestokih sukoba s Aleisterom Crowleyjem. Iako se njegovo ime još i danas najčešće povezuje s OTO-om, postoji i "pred-crowleyjevski" OTO koji ga ne priznaje za Reussova nasljednika te čija će se sudbina ponovno povezati s onom Iluminata nakon Engelove smrti. Ovaj je, pak, nakon raskida s Reussom nastojao Redu iluminata osigurati pravnu valjanost, registrirajući ga 1903. u Dresdenu kao udrugu u skladu s njemačkim zakonom te objavivši 1906. svoju *Povijest Reda iluminata* (Engel, 1906.) u kojoj, kao što smo već naveli, svu odgovornost za elemente mistifikacije, čiju prisutnost priznaje u "preporodu" iz 1901., pripisuje Reussu. Uspjeh je isprva skroman: osim lože u Dresdenu (koja će se 1924. zatvoriti radi pomanjkanja članstva), utemeljuju se još 1910. loža Adama Weishaupta *zum Licht am Rhein* u Kölnu te 1912. ona Adama Weishaupta zur Pyramide u Berlinu (König, 1994.a, 140).

Unatoč neprekidnu konstruiranju mitologije, Red iluminata posjeduje malo toga za pamćenje. Riječ je o tek jednoj među brojnim njemačkim paramasonskim skupinama unutar okultna okružja bogata daleko jačim strujanjima (Treitel, 2004.: ovaj tekst, primjerice, u potpunosti ignorira Engela). Predlaže obred nadahnut onime Bavarskih iluminata od kojih preuzima i šest stupnjeva, uz dodatak sedmoga, za najviše vođe. Ako se ponekad spominje deset stupnjeva, to je stoga što se prije kretanja na put Iluminata – kao što je, uostalom, bio slučaj i kod Kniggeove verzije Bavarskih iluminata – zahtijeva inicijacija u prva tri stupnja masonerije. "Nutarnjemu krugu", službeno organiziranu 1912., Red nudi stanovit pojam o teurgiji, odnosno zazivanju duhova, koja se spominje i u romanu *Mallona* – i danas čitanu u lorberovskim krugovima, i ne samo u njima – osiguravaju-

co Bill

ći Engelu mjesto u povijesti rane njemačke znanstvene fantastike (Engel, 1911.).

Početak je to i jedne slabo poznate karijere koja, međutim, Engelu svejedno omogućuje egzistenciju. Vođa Iluminata počinje pisati priče i kratke romane za popularne jeftine tjednike koji se, kao preteče suvremenih romana znanstvene fantastike, na početku 20. stoljeća prodaju u desetinama tisuća primjeraka, čak i u zemljama poput Španjolske i Italije, iako zapravo svoje stvarno europsko središte imaju u Njemačkoj odakle se djela poput onih o otmjenu lopovu Lordu Listeru prevode na brojne jezike. Riječ je o danas uvelike revaloriziranu žanru koji je u Njemačkoj i Nizozemskoj (iako ne i drugdje) preživio sve do naših dana. Vrlo su često te priče anonimne ili se pak potpisuju pseudonimima. Engel tako popularne nizove poput *Roman-Perlen, Moderne Zehnpfennig-Bibliothek* i *Kleinen Kriminal-Bucher* rijetko potpisuje svojim imenom, a češće kao "L. Eckardt". U vrijeme rata piše i junačke priče o njemačkim vojnicima i avijatičarima kao što to – začudo, pod svojim pravim imenom Albert de Pouvourville (1861.–1939.), iako, razumije se, s domoljubna stajališta suprotna onome njemačkome – čini još jedan slavni ezoteričar toga vremena, Francuz Matgioi. Na temelju, među ostalim, i Reussovih bilježaka, koji se zanimao za književnu karijeru svoga bivšega prijatelja, Möller i Howe (1986., 259–260) Engelu sa sigurnošću pripisuju četrdeset i šest naslova, od kojih četrdeset između 1911. i 1920. godine, a vjerojatno ih je napisao i daleko više.

Unutar "nutarnjega kruga" Iluminata postoji i stanovit naglasak na spolnoj magiji, iako prilično blaži negoli kod Reusseva OTO-a – da o onome Crowleyjevu i ne govorimo. Broj pristaša ne premašuje stotinjak te konkurencija drugih, većih ezoterijskih organizacija ograničuje mogućnosti "novačenja". U međuvremenu –

a upravo je to najneobičniji vid njegove karijere – Engel i dalje ostaje uvažen član lorberovske zajednice. Godine 1921. duh ga njegova pokojna oca obavještava kako će uspjeh za Leopolda doći tek nakon smrti kada će njegov duh čovječanstvu prenijeti ključne pouke.

U svakome slučaju, pokoji se mali uspjeh javlja i za života Leopolda Engela, ali ne u Njemačkoj. Nakon što je 11. rujna 1926. u Berlinu zakonito utemeljio Svjetsku ligu Iluminata, godine 1929. Engel dopušta uspostavljanje švicarske lože Iluminata u Zürichu, posvećene, vrlo prikladno, Wilhelmu Tellu (1307.–?). Ta će loža imati više uspjeha od onih njemačkih te će svoju djelatnost nastaviti sve do naših dana. Okuplja brojne učenike Felixa Lazerusa Pinkusa (1881.–1947.), značajna i bogata židovskoga stručnjaka za gospodarstvo njemačkoga podrijetla, koji živi u Zürichu i zanima se kako za sovjetski komunizam, tako i za ezoteriju. Pinkus je, među ostalim, 1940-ih godina utemeljio Psihozofsko društvo (König, 1994.a, 125): pojam potječe od Rudolfa Steinera (1861.–1925.), utemeljitelja Antropozofskoga društva ("zapadne šizme" Teozofskoga društva – u smislu da u ulozi povlaštena oslonca istočnjačke religije kani zamijeniti ezoterijskim kršćanstvom), ali će (Psihozofsko) društvo nakon Drugoga svjetskog rata svoju sudbinu ispreplesti sa sudbinom Iluminata. Među Pinkusovim se učenicima nalazi i Karl Brodbeck (1880.–1955.), švicarski socijalist koji će 1948. objaviti slavnu studiju o masonskim pokretima i Bavarskim iluminatima (Brodbeck, 1948.). Upravo je on stekao titulu "provincijala", odnosno "kustosa" švicarskoga ogranka Iluminata koji, zahvaljujući Pinkusovu ugledu, okuplja pedesetak članova.

Svjetska liga Iluminata ostaje pomalo pretenciozno ime, ali barem uključuje skupine u najmanje dvije zemlje: Njemačkoj i Švicarskoj, uz kakva dopisnoga čla-

co Bill

na u Austriji i SAD-u. Među pristašama su i dvije slavne osobe: pisci okultnih romana Gustav Meyrink (1868.–1932.) i Franz Spunda (1890.–1963.). To je posljednja utjeha Engelu koji umire 8. listopada 1931., a da se nikada nije odrekao "sjedenja na dvije stolice": lorberovskoj i okultističnoj. No, na skromnu se međunarodnu afirmaciju Iluminata obara nacizam. U listopadu 1932. Iluminati za Engelova nasljednika biraju Juliusa Meyera († 1955.), ali su u veljači te iste godine njemački birači osigurali razmjernu većinu nacistima koji u svome programu imaju raspuštanje masonerije i svih paramasonskih društava. Adolf Hitler (1889.–1945.) dana 30. siječnja 1933. postaje njemačkim kancelarom, dok kratko zatim njemački Iluminati mudro odlučuju staviti svoj Red "u mirovanje" (König, 1994.a, 140–141).

Iako problem nacizma ne pogađa nenjemačke Iluminate, svejedno uzrokuje ozbiljan rascjep u Redu i izvan Njemačke. Godine 1935. u Beču je utemeljen novi "areopag" Iluminata (koji mudro izbjegava naziv "loža"), dok pristupanje pridržava za "arijevce", isključujući pritom napose Židove. Švicarski, pak, Iluminati, učenici Židova poput Pinkusa te većim dijelom komunisti i socijalisti, bečku skupinu smjesta proglašavaju "neregularnom". Nju će ionako – bila ona "arijevska" ili ne – nacisti raspustiti u trenutku *Anschlussa* Austrije, godine 1938. U međuvremenu su Bečani jednome "rubnome" masonu iz Poljske, Janu Korwinu Czarnomskome († 1944.), dopustili uspostavljanje poljskoga ogranka Svjetske lige Iluminata u Varšavi, koji će postojati samo od 1937. do 1938. godine. Usvajanje "arijevske klauzule" Czarnomskoga ne će poštedjeti gestapovskoga strijeljanja, koje je uslijedilo 1944. (König, 1994.a, 141).

S krajem poljskoga ogranka na tragičan se način zaključuje prva faza druge inkarnacije Reda iluminata koja je uslijedila nakon one Bavarskih iluminata iz 18. stolje-

ća. Riječ je o dvije bitno različite povijesti. Ako je tajna Bavarskih iluminata bila politička, ona Engelovih Iluminata bila je ezoterijska. Razdoblje najvećega uspjeha Reda što ga je stvorio Engel podudara se sa zlatnim godinama njemačke ekspresionističke kinematografije: *Kabineta doktora Caligarija* Roberta Wienea (1881.–1938.) iz 1919., *Nosferatua* Friedricha Wilhelma Murnaua (1888.–1931.) iz 1922. te *Metropolisa* Fritza Langa (1890.–1976.) iz 1926. Kinematografski je ekspresionizam povezan s ponovnim masovnim buđenjem zanimanja za ezoteriju na germanskome govornom području, nakon onoga prvoga koji se dogodio koncem 19. stoljeća (Treitel, 2004.). Engelovi Iluminati s Bavarskim iluminatima dijele ponudu jedne duhovnosti koja se radikalno razlikuje od one glavnih kršćanskih Crkava. No, potražnja se promijenila te se više od racionalističkih utjeha jednoga Holbacha ili Helvétiusa traže snažne emocije ekspresionističkih filmova. Drugi red iluminata ih nudi na svoj način vodeći pristaše putovima zazivanja duhova i spolne magije. Put je to za vrijeme kojega njemački građani mogu uistinu doživjeti iluziju kako se nalaze u nekomu filmu Murnaua ili Fritza Langa. No, izmišljeni će mrak *Nosferatua* ili *Metropolisa* ubrzo ustuknuti pred stvarnim mrakom nacionalsocijalizma.

Povratak nakon rata: Hermann Joseph Metzger

Nakon rata Julius Meyer – koji je makar uspio "spasiti živu glavu" – svojski se trudi ponovno izgraditi hijerarhiju Iluminata, od kojih je u funkciji još jedino skupina u Švicarskoj. U tu se svrhu upušta u naporne pregovore kako bi okupio preživjele austrijske članove i ustoličio se kao glavni poglavar švicarskoga Reda. Neki

o Bill

se stari članovi počinju povezivati i u raznim gradovima Njemačke. U svakome slučaju, Meyer 16. studenoga 1955. umire nedovršena posla. Pitanje njegova nasljedovanja na čelu Svjetske lige Iluminata poprilično je složeno. Jedan član još iz Engelovih vremena, Maximilian Haitz († 1965.), u Njemačkoj biva priznat kao Meyerov nasljednik (König, 1994.a, 142). Ostali, međutim, ustraju na činjenici kako mu je Meyer ostavio samo punomoć za povrat imovine Reda što su je nacističke vlasti bile konfiscirale, što ne valja brkati s pravom na sukcesiju na položaju o kojemu je riječ. Prema toj verziji, Engelovi su Iluminati umrli 1955., zajedno s Meyerom.

Kontinuitet, međutim, postoji u Švicarskoj gdje se sastanci nikada nisu prestali održavati te gdje je godine 1943. u Red iluminata, kao i u "pred-crowleyjevski" OTO, koji se pozivao na Reussa, inicirana nova osoba: Hermann Joseph Metzger (1919.–1990.), koji će postati središnjim likom u daljnjim događanjima vezanima uz Iluminate. Rođen 20. lipnja 1919., Metzger (u čijemu životopisu ovdje u potpunosti slijedimo Königa, 1994.a) je skroman pekar koji je za vrijeme rata za život zarađivao kao cirkuski iluzionist i hipnotizer, pod umjetničkim imenom "Peter Mano". Brojni ga Pinkusovi bogati prijatelji preziru, ali ne i on sâm, koji s Metzgerom dijeli komunističku militantnost, radi koje mu ovaj i jest simpatičan. Naposljetku će ga držati i svojim nasljednikom, ostavivši mu u baštinu kako svoju kristalnu kuglu, tako i upravljanje Psihozofskim društvom. Jedan od Pinkusovih prijatelja, Oskar R. Schlag (1907.–1990.), bogat i neumoran sakupljač ezoterijskih naslova i inicijacija u velik broj inicijacijskih redova (uz to i sâm ezoteričar i medij: Schlag, 1995., 1996., 1998.a, 1998.b, 1999., 2000., 2001., 2002., 2003.), nastavit će redovito pomagati Metzgeru nakon Pinkusove smrti.

Metzger je, nakon Brodbeckove smrti 1955. godine, priznat kao "kustos" švicarskoga ogranka Iluminata. Švicarsko mjestašce u kojemu živi, Stein, smješteno u protestantskome kantonu Appenzell Ausserrhoden (hrv. Vanjski Appenzell, prim. prev.), s glavnim gradovima Herisau (sjedište kantonalne vlade i parlamenta) i Trogen (sjedište pravosudnih vlasti) – za razliku od katoličkoga kantona ili polukantona koji za glavno središte ima Appenzell, poznata kao kanton Appenzell Innerrhoden (hrv. Nutarnji Appenzell, prim. prev.) – pretvorio je u europski poznato ezoterijsko središte. Teorijski je svjetski vođa Iluminata (bilo njegovo nasljedovanje Meyera legitimno ili ne) i dalje Haitz. Metzger svoje djelatnosti do druge polovice šezdesetih godina provodi uglavnom pod imenom OTO-a i Psihozofskoga društva, a ne toliko pod imenom Iluminata. Kao teorijski nasljednik "pred-crowleyjevska" OTO, Metzger održava dobre odnose s vođom glavna crowleyjevska ogranka, Karlom Germerom (1885.–1962.). Tek će nakon smrti ovoga potonjeg opovrgnuti isprva pozitivnu ocjenu Crowleyjevih djela i misli. "Kancelar" Haitzove Svjetske lige Iluminata je, međutim, Anita Elizabeth Borgert. Rođena u Leipzigu 12. svibnja 1918., Borgertova 1951. postaje Metzgerovom ljubavnicom te mu čak rađa i dvoje djece, iako je vođa švicarskih Iluminata vjenčan s glumicom Rosalie Strickler (1909.–1972.), u ono vrijeme poznatom po svojim iluzionističkim nastupima, s kojom nikada nije prekinuo vezu. U krugovima Iluminata (i OTO-a) spolni je moral, blago rečeno, prilično tolerantan. Tako će Borgertova tolerirati čitav niz novih Metzgerovih ljubavnica, ali ne i autoritativan stav posljednje među njima – u posljednjim godinama meštrova života – svoje bivše prijateljice Annemarije Aeschbach, rođene u Zürichu 26. veljače 1926. Godine 1980. Borgertova napušta središte Metzgerovih dje-

o Bill

latnosti, Stein, i nastanjuje se u Dübendorfu, u ciriškome kantonu te se čini kako je napustila svaku ezoterijsku djelatnost.

Nakon što 1965. umire Haitz, Metzger se počinje smatrati vođom Svjetske lige Iluminata. To mu se u biti i ne osporava, osim u Austriji, gdje Iluminati djeluju uglavnom kao vanjski krug društva Fraternitas Saturni, što ga je osnovao Eugen Grosche ("Gregor A. Gregorius", 1888.–1964.) – uostalom, i sâm iluminat kojega je inicirao osobno Metzger. *Fraternitas Saturni* je još jedna organizacija koja se zanima uglavnom za spolnu magiju (König, 1998.b, 1999.). U svakome slučaju, okultnim redovima neprestano prijeti raskol. Kada Metzger ozbiljno odlučuje proširiti i omasoviti Svjetsku ligu Iluminata, počinje se javljati rizik. Ako reorganizacija Reda u Zürichu – gdje će ga godinama voditi knjižar Gustav Frey (1912.–1972.), pod blagonaklonim okom njegove mušterije, Oskara Schlaga – prolazi bez smetnja, to u Njemačkoj nije slučaj. Ondje Metzger preporod Iluminata namjerava povjeriti Walteru Englertu, rođenu 16. ožujka 1924. u Frankfurtu, kojega je sâm Metzger bio inicirao za masona, a kasnije i "rozenkrojcerskim obredom" vjenčao sa suprugom Utom. Dana 11. studenoga 1966. Metzger i njegove dvije ljubavnice, Anita Borgert i Annemarie Aeschbach, odlaze u Frankfurt kako bi ondje uz dužnu "pompu" osnovali novu ložu Freiherra Adolfa von Kniggea.

Nakon svega godine dana Englert i frankfurtski Iluminati pobunjuju se protiv Metzgera. Razlozi raskola su osobni, ali se pripisuju i Metzgerovim sve većim pretenzijama, što se pokazalo starim porokom brojnih vođa okultnih redova: Iluminatima priskrbiti mitsku genealogiju koja (kao što je u svijetu inicijacijskih redova čest slučaj) polazi od templara te, bok uz bok s Bavarskim iluminatima, kao i poslije njih, uključuje niz velikih me-

štara koji bi podrazumijevali Wolfganga Amadeusa Mozarta (1756.–1791.), Johanna Wolfganga Goethea (čiju smo daleku povezanost s Bavarskim iluminatima već spomenuli, iako posve sigurno nije imao ulogu vođe) te pedagoga Johanna Heinricha Pestalozzija (1746.–1827.), ali ni jednoga talijanskog umjetnika iz razdoblja renesanse, što će vjerojatno razočarati čitatelje Dana Browna. Nije teško dokazati kako su dokumenti na koje se Reuss poziva lažni: Englertu će to s lakoćom uspjeti te će dobiti i tri postupka za klevetu i kršenje autorskih prava i obilježja protiv Metzgera, iako će imati većih poteškoća s pronalaženjem članova za svoj raskolnički *Ordo Illuminatorum* (da bi se stvari još više zakomplicirale, i sâm Metzger povremeno rabi taj isti naziv).

S obzirom na dvojicu zavađenika, svoju priliku koristi Gabriel Montenegro (1907.–1979.), Meksikanac koji je 1967. došao u Stein kako bi ga Metzger inicirao nakon što je bio članom Fraternitas Rosicruciana Antiqua di Arnoldo Krumm-Heller ("Frater Huiracocha", 1876.–1949.). Ovaj potonji: hipnotizer, "rubni" mason, patrijarh jedne gnostičke crkve (što mu je zajedničko s Metzgerom te što je čest slučaj kod pripadnika OTO-a – usp. Introvigne, 1993.; König, 1998.a), tražitelj nasljeđa drevnih pripadnika Rozenkrojcera, i sâm se zanima za oblike spolne magije. No, kada je riječ o Iluminatima, situacija je toliko zbrkana da čak i pokušaj Montenegrova "izvoženja" u Latinsku Ameriku završava neuspjehom. U istu kategoriju – a da se pritom na tome odveć ne zadržavamo – možemo ubrojiti i posjete Steinu predstavnikâ različitih gnostičkih crkava i ogranaka OTO-a iz različitih zemalja, uključujući i Italiju, koji su se dali inicirati u Iluminate i vratili se svojim kućama jednostavno pridodavši oznaku "Red iluminata" na svoje posjetnice, već ionako prepune imenâ različitih drugih redo-

o Bill

va, a da pritom ni na koji način nisu prakticirali naročit obred toga Reda.

Još je, međutim, ozbiljnija činjenica što su sukob i pravni spor između Metzgera i Englerta na Iluminate iz Steina svratili pozornost protusljedbaških pokreta koji su se stali organizirati te su svakoga tko je imao makar i manje-više neizravne veze s Crowleyjem držali pravim arhetipskim "sotonistom" i vođom "razorne sljedbe". Različitim metodama, ali ne i bez međusobne suradnje, luteranski pastor Friedrich-Wilhelm Haack (1935.–1991.), "patrijarh" njemačkoga protusljedbaškog pokreta, i novinar tabloida Horst Knaut, okomljuju se na "sotoniste" iz Steina. Knaut je 1975. izgubio spor oko klevete, ali je svejedno nastavio napadati Metzgera (Knaut, 1979.). Fama o "sotonskoj sljedbi" proganjat će vođu Iluminata sve do smrti, iako ga brane i katolički i reformacijski župnik iz njegova mjesta koji pišu novinama razotkrivajući pretjerivanja i tvrdeći kako pokret (koji se oprezno distancirao od Crowleyja) nije odgovoran ni za kakve nezakonite djelatnosti.

Suton Iluminata

Sve do 1980. godine središte djelatnosti Iluminata živi na trošak Annemarije Aeschbach koja je imovinu naslijeđenu od oca, Roberta Aeschbacha (1885.–1980.), proizvođača octa, uložila u kupnju različitih lokacija u Steinu – među ostalime i jedne preuređene u hotel-restoran: Gasthof Rose (danas već godinama zatvoren). Neko vrijeme Stein ugošćuje knjižnicu od trideset tisuća naslova, muzej Iluminata, međunarodne skupove ezoteričara i festival ezoterijske kinematografije (na jednome od njih, godine 1966., sudjelovao je i crowleyjevski filmaš Kenneth Anger). Osim na imovinu Aeschbacho-

Cocc

ve, Metzger može računati i na prodaju poljoprivrednih proizvoda i biljnih kozmetičkih preparata, na koji Schlagov prilog te na prihode hotela *Rose* gdje "ezoterijski seminari" redovito privlače nekoliko desetaka sudionika (König, 1994.a, uz ažuriranja na već spomenutoj internetskoj stranici).

Što naučavaju Metzgerovi Iluminati? Kao što smo već naveli, sve do godine 1962. u učenjima švicarskoga meštra prepoznaje se Crowleyjev utjecaj, iako se najekstremniji vidovi spolne magije ovoga potonjeg (iako pogrješno) pripisuju devijacijama njegovih učenika. Nakon 1962. i odbacivanja Crowleyja, Metzger gaji zanimanje za Bavarske iluminate. Uvjerava se kako je srž njihova sustava *Quibus licet*, bilježnica u koju je Weishaupt svojim učenicima naložio bilježiti glavne djelatnosti Reda, a koja je za Metzgera postala magijski dnevnik u kojemu su zabilježene čak i najtajnije misli i iskustva, što ga je inicijacijski poglavar svakoga mjeseca pregledavao. Preko te bi prakse Iluminati trebali naučiti "popustiti stisak" i prepustiti se mističnome strujanju koje obuzima Red. To strujanje za one koji žive u Steinu ima i svoje naravno očitovanje. Posjed Schedlern, na kojemu Annemarie Aeschbach i danas živi, priznat je od švicarskih vlasti kao promatračka meteorološka postaja. Ako su bilješke Aeschbachove (te, prije nje, sve do godine 1980. one gđe Borgert) o tijeku vremena i o kiši od kakve pomoći statističarima u Bernu, kao i njezinim sumještanima te se mogu doimati prozaičnima, za Iluminate je riječ o djelatnosti koja ima i svoje ezoterijsko značenje i omogućava mjerenje kretanja tajanstvenih energetskih strujanja koja prevladavaju u danoj zoni.

Također počam od 1962. Metzger je reorganizirao Engelov sustav proširujući ga na 13 stupnjeva. Taj bi put, nakon stjecanja iskustva u drugim ezoterijskim organizacijama, trebao omogućiti stizanje do stupnja *Illumina-*

o Bill

tusa: nakon probnoga razdoblja u "vanjskome krugu" (1. stupanj), prelazi se u gnostičku crkvu (2. stupanj), zatim kroz tri tradicionalna i obvezatna masonska stupnja – učenika, pomoćnika i majstora (meštra) (3. 4. i 5.), u više masonske stupnjeve (6. i 7.), preuzete iz takozvanih "egipatskih obreda" masonerije te u *Fraternitas Rosicruciana Antiqua* (8.), zatim "mističnu masoneriju" (također preuzetu iz "egipatskih obreda": 9. i 10.) i OTO (11. i 12.) te naposljetku u prave i stvarne Iluminate (13.). Kao što je vidljivo, u trenutku stizanja do 13. stupnja *Illuminatusa* pripadnik je Iluminata već prikupio lijep broj inicijacija, iako bi pravilnosti onih masonskih – koje se, u Metzgerovu okružju, bez problema podjeljuju i ženama – "regularan" mason svakako imao što prigovoriti.

Kada je, pak, riječ o "tajni" Iluminata, čini se kako je ona dvojaka. S jedne je strane riječ o ponovnu otkrivanju savršena masonskoga iskustva što ga navodno nude Bavarski iluminati koji ga – prema Metzgeru – nisu izumili, već naslijedili od jedne daleko starije tradicije. S druge strane, iako su protivnici preuveličali, a Metzger redovito kritizirao najekstremnije vidove Crowleyja, prolaz preko Reussa i Krumm-Hellera učinio je svoje te se dio tajnih nauka ipak poziva na uporabu spolnosti u magijske svrhe, prema drevnim tantričkim idejama Carla Kellnera (što ih nikako ne valja pomiješati s organizacijom orgija). Metzgerov Red nije više onaj Engelov. Obredi ostaju slični, ali se okružje promijenilo. Iluminati iz Steina više se ne kreću u kulturnome okružju unutar kojega su mogli susresti simpatije i naklonost, poput onoga Njemačke 20-ih godina te onoga ekspresionizma. Nude rijetko iskustvo malobrojnima, neku vrstu "recepata" za prakse okultnoga tipa, u svijetu u kojemu je podkultura okultizma itekako svjesna kako nikada ne će napustiti svoj manjinski status.

Cocc

Sedamdesetih godina – možda nakon odlaska iz Steina ponešto prozaičnije gđe Borgert – Annemarie Aeschbach se posvećuje uljepšavanju zgrada, što opterećuje njezine financije, dok napadi protusljedbaške publicistike tjeraju goste iz hotela koji je u razdoblju između 1980. i 1989. iznajmljen organizaciji *World Wildlife Fund*. Godine 1989. Aeschbachova će izjaviti kako, po isteku najma, kani ponovo početi koristiti objekt. No, desetak iluminata, koliko ih je preostalo u Steinu, zaokupljeno je ponajviše Metzgerovim zdravljem. Vođa Iluminata 14. lipnja 1990. umire od embolije pluća. Pogrebu su nazočni predstavnici različitih mjesnih vjerskih zajednica, ali i stare kazališne trupe, u sklopu koje je pokojnik za vrijeme Drugoga svjetskog rata nastupao u Zürichu, *Sicher we Jold* te na čijim je nostalgičnim sastancima bivših glumaca sudjelovao sve do kraja (König, 1994.a, imajući u vidu ažuriranja na već spomenutoj internetskoj stranici).

Iluminati su za mogućega nasljednika svoga vođe imali u vidu jednoga državnog službenika iz Berna, Hermanna Gilomena ("Rolanda", † 1988.), no on je umro dvije godine prije Metzgera, dok je i inače oklijevao prihvatiti navedenu ponudu. U svakome slučaju, pustolovina Iluminata nije umrla s bivšim pekarom iz Steina. Annemarie Aeschbach i dalje živi na imanju Schedlern u Steinu, okupljajući oko sebe malobrojne inicirane (njih desetak), koji još uvijek mogu i žele polagati pravo na naziv Iluminata, po "sukcesiji" koja potječe od Leopolda Engela. Kada je, pak, riječ o pripadnicima različitih ogranaka OTO-a, koji također polažu pravo na ime "Iluminati", to je Reussova sukcesija te ih u svijetu ima barem stotinjak, ali polaganju prava na ime – kao što smo već kazali – ne odgovaraju nikakvi posebni niti dodatni obredi. Red još nije izumro, ali se može držati kako se nalazi na putu izumiranja. Ipak se nalazimo u svijetu

o Bill

u kojemu ni jedna inicijacijska organizacija od kakva-takva značenja nikada istinski ne umire, već samo "usne", dok su ponovna buđenja uvijek moguća.

Iluminati, dakle, nisu niti izmišljotina romanopisaca niti moćan red koji potječe iz razdoblja renesanse te je u svojim redovima okupljao najveće genije znanosti i umjetnosti. Riječ je o tipičnu izrazu "vruće struje" svijeta povezana s masonerijom, zainteresirana za magiju i okultizam. Ovaj je izraz u 18. stoljeću, u godinama koje su prethodile Francuskoj revoluciji, u Bavarskoj odigrao i političku ulogu, dok ju je, pak, u 20. stoljeću odigrao u jednome širemu pokretu koji se bavio gnostičkim obredima, zazivanjem duhova i spolnom magijom. Riječ je, međutim, o *posve maloj* ulozi, o skupini od stotinjak osoba, uz vrlo malobrojne slavne ličnosti ili pak osobe od kakve važnosti i moći. Svejedno su uspjeli steći upravo mitsku slavu zahvaljujući spretnim pripovjedačima priča o Adamu Weishauptu, Theodoru Reussu, Leopoldu Engelu i Hermannu Josephu Metzgeru, kao i njihovu korištenju u SAD-u, kako u književnosti (još daleko prije Browna), tako i u fundamentalističkome kršćanskome svijetu koji uvijek rado otkriva i prokazuje navodne inicijacijske zavjere planetarnih razmjera.

cco Bill

2.
SIONSKI PRIORAT

Politički korijeni

Sionski je priorat novoviteška organizacija koju je 1956. godine utemeljio francuski ezoteričar Pierre-Athanase-Marie Plantard (1920.–2000.), kao nastavak drugih organizacija što ih je utemeljivao počam od 1937.: Union Française, Rénovation Nationale Française te Alpha Galates. Ovaj skup organizacija rada se iz dvaju korijena koje je teško, ali ne i nemoguće odijeliti (dok su, u svakome slučaju, međusobno povezani): političkoga i ezoterijskoga. Kada je riječ o političkome korijenu, datum od kojega valja započeti jest 6. veljače 1934. Toga je dana propao plan opsade francuskoga sabora što ga je, među ostalima, organizirala i Action Française, monarhijska organizacija koju je utemeljio Charles Maurras (1868.–1952.). Policija, koja prethodnih dana nije reagirala na velike manifestacije što ih je također organizirala Action Française, ovoga se puta pobojala državnoga udara, zapucala i usmrtila četvero ljudi. Čitav se taj događaj odvio u okružju negodovanja što ga je izazvalo otkriće prema kojemu je bankar i financijer Serge Alexandre Stavisky (1886.–1934.), odgovoran za puštanje u opticaj milijunâ franaka u lažnim novčanicama, kao i za uništenje brojnih malih štediša, uživao zaštitu različitih ministara ljevičarske Vlade, na čijemu je čelu bio Camille Chautemps (1885.–1963.), koji je 30. siječnja morao podnijeti ostavku. Stavisky je 9. siječnja pronađen mrtav u planinskoj kućici u Chamonixu: njegova je smrt službe-

no protumačena kao samoubojstvo, ali ju je dobar dio tiska držao političkim ubojstvom kako bi se toga financijera spriječilo u otkrivanju imenâ onih koji su ga štitili. Budući da je Stavisky Židov, dok su brojni umiješani političari bili masoni, jedan dio desnice koji je prosvjedovao protiv Chautempsa vraća se na temu "židovsko-masonske zavjere".

Eugène Deloncle (1890.–1944.), kojega je u Drugome svjetskom ratu ubio Gestapo, iako je s njime bio surađivao, propast prosvjedâ od 6. veljače pripisuje organizaciji Action Française te zagovara odvajanje u pokret što ga je utemeljio Marras. Deloncle je dijelom ljevice Action Française, koja zastupa antikapitalističke ideje i zagovara "nacionalni socializam". No, razlozi su odvajanja u načelu strateške naravi. Deloncle i njegovi prijatelji nezadovoljni su onime što drže Maurrasovim "legalizmom" te kane prijeći u ilegalu, ne isključuvujći pritom ni mogućnost terorističkoga djelovanja. Tako se rađa Tajni odbor revolucionarnoga djelovanja (izvorna kratica: CSAR), što će ga francuski tisak preimenovati u *la Cagoule* (kapuljača s otvorom samo za oči što su je – prema nekim novinama – pripadnici skupine nosili na internim skupovima) i osigurati mu gotovo mitski status. Međutim, jedini teroristički čin što ga se sa sigurnošću može pripisati Deloncleovoj skupini jest postavljanje dinamita u sjedištu francuske Nacionalne konfederacije industrijalaca 11. rujna 1937. Upravo je radi toga čina pokrenuta pravna istraga koja će u lipnju 1938. dovesti do uhićenja vodećih ljudi CSAR-a. Planovi takozvane Cagoule uključivali su uvođenje vojne diktature pod vodstvom maršala Louisa Francheta d'Espereyja (1856.–1942.), junaka Prvoga svjetskog rata, čiji stvarni doticaji s Deloncleovom skupinom i dalje ostaju prijeporno pitanje.

o Bill

Jedan od pristaša Cagoule godine 1937. jest i tada sedamnaestogodišnji Pierre Plantard. Rođen je 18. ožujka 1920. u Parizu, kao sin upravitelja i kuharice. Godine 1937. napušta srednju školu ne završivši je. Nema stalno zaposlenje te prva policijska izvješća iznose kako se uzdržava mirovinom koju majka prima nakon nesretne očeve smrti, iako pokoji franak zarađuje i radeći kao sakristan u pariškoj crkvi Saint Louis d'Antin. Iste te 1937. godine mladi Plantard s nekolicinom prijatelja osniva *Union Française*, antisemitističku skupinu koja se divi Deloncleu i Franchetu d'Espereyju, s kojima, međutim, zapravo nema nikakva stvarna doticaja. Kasnije će Plantard – u članku objavljenu 21. siječnja 1943. u listu "Vaincre" – pripisati značajnu simboliku upravo 1937. godini koja sadrži iste brojke kao i 1793., kada je u Francuskoj započeo revolucionarni teror. On, stoga, drži kako pogubni učinci što su ih događaji iz 1793. imali na Francusku mogu biti na mističan način "dokinuti" akcijama poduzetima 1937. od strane mladićâ koji su spremni naciji ponuditi svoju hrabrost i svoju žrtvu (de France-Plantard, 1943.a). Plantard, međutim, u članku iz 1943. ne će pojasniti podrazumijeva li njegovo spominjanje "mladićâ iz 1937." samo momke iz Union Française ili ujedno i teroriste Cagoule. Isti list kao simboličan datum od kojega valja krenuti kako bi se shvatio "narodni preporod" što ga je zagovarao Plantard navodi upravo 6. veljače 1943. koji će, razumije se, ostati referenca ne samo za Plantarda, već i za sve struje koje će sebe držati "potomcima" Action Française.

Union Française, prema policijskome izvješću od 8. veljače 1941. (Smith, 2004.), okuplja stotinjak članova. Godine 1938. ova udruga traži dopuštenje za objavljivanje lista pod nazivom La Rénovation Française. Zahtjev je odbijen, ali Plantard uspijeva objaviti nekoliko brojeva toga tjednika u deset tisuća primjeraka koji se dijele be-

splatno. Simbol je pokreta bijeli pijetao, što će ga kasnije preuzeti jedna druga krajnje desničarska i antisemitska organizacija, Bojišnica mladeži, koja će 1938. objavljivati tjednik pod nazivom "Le défi". Koristeći se poznanstvima što ih je stekao radeći kao sakristan, Plantard se uspijeva ubaciti čak i u Groupement Catholique de la Jeunesse koji mlade iz različitih pariških župa okuplja oko raznih rekreativnih i kulturnih djelatnosti. Godine 1939. Plantard postaje njegovim voditeljem i organizira ljetni kamp u mjestu Plestin-les-Grèves (na sjevernoj obali), uz sedamdeset i pet sudionika.

Kada je došlo do njemačke okupacije te je uspostavljena vlada u Vichyju na čelu s maršalom Henri-Philippeom Pétainom (1856.–1951.), Plantard to doživljava kao pravu priliku i nudi svoje usluge. Međutim, njemačke vlasti svejedno u listopadu 1940. nisu dopustile ponovno objavljivanje lista La Rénovation Française. Pod pseudonimom Varran de Vérestra (ali uz pravu adresu: Place Malesherbes 22 u Parizu, gdje je njegova majka dobila stan, nakon što je neko vrijeme radila kao vratarica-kućepaziteljica zgrade), Plantard 16. prosinca 1940. Pétainu upućuje sljedeće pismo (objavljeno, uz policijska izvješća koja su uslijedila, u Smith, 2004.):

"Gospodine,

molim Vas da mi oprostite što sam bio slobodan uputiti Vam ovo pismo. Unatoč mojim raznim djelatnostima, mojim predavanjima i mojim novinama, moguće je da još uvijek ne znate za mene. Kakvu bi važnost mogao imati još jedan nepoznati mladić? No, pokušajte shvatiti što Vam želim kazati, a nadasve vjerovati mi.

Pišem Vam večeras, kao što sam i 8. rujna 1939. (poslano preporučeno 9. rujna 1939., pod br. 255, iz poštanskoga ureda br. 37 u Parizu) pisao Edouardu Daladieru [1884.–1970., u to vrijeme premijeru], moleći ga neka

o Bill

'okonča rat što su ga započeli Židovi, a u kojemu su izgubljeni toliki ljudski životi te se nije nadati kako ćemo ga dobiti'. Držim se slugom države i dužnost mi je otkriti Vam istinu, makar i samo u nekoliko riječi.

Znadem kako duboko u svome srcu vojnika patite jer francuski narod dvoji u Vašu iskrenost i domoljublje, a možda još i više poradi posljedica naših nedavnih nevolja. No, dobro mi je poznata Vaša ljubav prema našoj zemlji te znadem kako biste učinili sve što je u Vašoj moći da je ponovno spasite.

Gospodine, *morate djelovati, i to smjesta.* Nemojte, molim Vas, pomisliti kako Vam zapovijedam: riječ je jednostavno o zamolbi, zamolbi mladića koji je proučio situaciju, koji znade istinu te *već tri godine pokušava* upotrijebiti ono malo što znade kako bi pomogao ovoj zemlji. Vjerujem kako plač koji potresa moj glas valja saslušati, kako će biti saslušan te kako će ono što znadem biti *od kakve koristi, kako bi se umanjila nevolja* koja prijeti obaranjem na našu zemlju. Time sam – koliko se god to beznačajno moglo činiti – *pa da me i nitko ne sasluša,* izvršio svoju dužnost otkriti narodu istinu, ma kako strašna ona bila: 'gospodine, Vaš je život u opasnosti, revolucija je već počela'. Nije ostalo puno vremena. Za osam dana revolucija bi mogla postati posve otvorena.

MORATE DJELOVATI! Čim primite ovo pismo, morate donijeti stroge i dobro čuvane zapovijedi. Morate smjesta zaustaviti tu strašnu židovsko-masonsku zavjeru kako biste i Francusku i svijet spasili od stravična krvoprolića.

U ovome se trenutku nalazim na čelu stotinjak ljudi od povjerenja, predanih našoj stvari. *Spremni su boriti se do smrti i slušati Vaše zapovijedi.* Što znači stotinjak ljudi nasuprot sili naših neprijatelja? Kako god bilo, oni će se sa mnom boriti za Vašu stvar."

Pétainovo je tajništvo pismo proslijedilo policiji koja je zaključila kako je riječ "o tek jednome od brojnih umišljenih i pretencioznih mladića koji su na čelu uglavnom nepostojećih skupina te koji pokušavaju iskoristiti sadašnje okolnosti" (Smith, 2004.). Istraga nije nastavljena te 1941. Plantard utemeljuje novu organizaciju pod nazivom Rénovation Nationale Française. I opet nam policijska izvješća otkrivaju nesrazmjer između grandioznih ciljeva Plantardove udruge: spasiti vichyjevsku vladu od "židovsko-masonske zavjere" koja joj prijeti uništenjem te stvarnosti koja se, kao u pariškim pričama o načelniku Maigretu Georgesa Simenona (1903.–1989.), vrti oko jedne jedine kuće, one u Place Malesherbes 22 i kućepaziteljičinih zgoda. Ovdje na scenu stupaju bivša kućepaziteljica, dobra mama Amélie, kojoj su stanari zgrade još uvijek naklonjeni i koja uzdržava pomalo dokona sina, upravo Pierrea Plantarda; sadašnja kućepaziteljica, mama Berot i njezina snaha France, čiji je muž ratni zarobljenik u Njemačkoj te koja, kako se priča, nije posve nezainteresirana za Plantardovu naklonost, iako je ovaj tri godine mlađi od nje. Dogodilo se, međutim, da su se u dvorištu zgrade u Place Malesherbes 22 otvorila vrata stana iznajmljena stanovitu "Židovu Shapiru", engleske nacionalnosti, koji je pobjegao u trenutku njemačke okupacije, ostavivši dug od dvanaest tisuća franaka, a koji Plantard zahtijeva u pismu od 21. travnja 1941., upućenu Policijskoj upravi, kako bi se u nj uselio i učinio ga sjedištem Rénovation Nationale Française.

No, dvadeset i jednogodišnji je Plantard počinio dvije pogrješke koje otkrivaju stanovitu sklonost lažima i prijevarama. Izjavljuje lokalnim vlastima kako od okupacijskih njemačkih vlasti ima dopuštenje useliti se u stan Shapirovih, što su ove opovrgle. Nakon što ga policija poziva na razgovor, izjavljuje kako *Rénovation Nationale Française* ima dvadeset čelnika i 3.245 člano-

o Bill

va. No, istražitelji tvrde kako članova ima svega četvero: Plantard, njegova prijateljica France te još dvoje dvadesetjednogodišnjaka: jedan nezaposleni mladić i jedna daktilografkinja, čiji je otac zaposlen u nekome privatnom klubu. Policija zaključuje kako se čini da je "Rénovation Nationale Française izmišljotina te zapravo postoji samo u Plantardovoj mašti" (Smith, 2004.). Dana 3. rujna 1941. Policijska uprava, zajedno s njemačkim okupacijskim vlastima, svejedno zabranjuje djelovanje ove organizacije.

Propast Plantardovih planova – uključujući i one o useljenju u famozni Shapirov stan – narušili su odnose sa stanovnicima iz Place Malesherbes 22, uključujući tu i novu kućepaziteljicu te njezinu kćerku. Plantardovi se – majka i sin – preseljuju 1. srpnja 1942. u Rue Lebouteux 10. Ovdje, međutim, gđa Plantard više ne stanuje besplatno. Da bi plaćala najam, ponovno se zapošljava kao kuharica, dok je sin i dalje besposlen. Pierre, naime, nikako ne odustaje od svojih planova. U novoj četvrti stječe nove prijatelje te smjesta započinje lansirati nov naziv: Alpha Galates, udrugu koja za krilaticu ima "čast i domovina" te za koju 24. listopada 1942. od njemačkih vlasti traži službeno dopuštenje za rad.

Plantard ostaje vjeran brojci (stvarnih) članova negdašnje Rénovation Nationale: četvero, ali se krug njegovih prijatelja mijenja. Nalazimo ga kako se druži s dvoje glumaca koji nastupaju na nacionalnome radiju režima: Jacquesom Thereauom (r. 1921. – pseudonim: "Vallauris") i Suzanne Libre (r. 1922., još uvijek na životu – pseudonim: "Francine Dartois"), koja je 1938. već bila nastupila u filmu *La Rue sans joie* (*Ulica bez radosti*) redatelja Andréa Hugona (1886.–1960.) te je sve do osamdesetih ostala aktivna na francuskoj televiziji, nastupajući nadasve u popularnoj seriji *Les Amours des années folles* (*Ljubavi ludih godina*). Četvrti je član Alpha Galates

jedna starija osoba koju je Plantard upoznao preko svojih aktivnosti u katoličkoj župi te koja može dati i kakav skroman novčani prilog: Jules-Joseph-Alfred Tillier (1896.–1980.), invalid Prvoga svjetskog rata, glavni knjigovođa u Compagnie des Forges et Acièries de la Marine d'Homécourt. Djelovanje Alpha Galates, zacijelo i poradi navedenih novostečenih poznanstava, proširuje se na "organizaciju kazališnih, filmskih i glazbenih predstava".

Policija i Nijemci, međutim, i dalje Plantardove udruge drže nepostojećima. Štoviše, njegova upornost kod okupacijskih vlasti počinje smetati Nijemcima te ga uhićuju i na četiri mjeseca zatvaraju u Fresnes. To će se uhićenje kasnije za Plantarda pokazati pravim blagoslovom jer će se tako – unatoč svojoj prošlosti kolaboracionista i neumorna prokazivača "židovsko-masonskih zavjera" – godine 1944. moći predstaviti kao "žrtva njemačke opresije".

Prije toga obrata, 21. rujna 1942. Plantard je pokrenuo novi list: "Vaincre" ("Pobijediti"), glasilo (tada još pravno nepostojeće) udruge Alpha Galates. U prvome je broju objavljen *Statut Alpha Galates – velikoga viteškog reda*, noseći datum 27. rujna 1937. te uz naznaku "predstavljen policijskoj upravi" (*Statuts de l' Alpha-Galates – Grand Ordre de Chevalerie*, 1942.). No, riječ je o falsifikatu koji se želi dovesti u svezu sa simboličnim datumom godine 1937., kao protutežom 1793., budući da, kao što znademo, 1937. Plantard (koji je u to vrijeme imao sedamnaest godina), kao maloljetnik nije mogao Upravi podastrti Statut te se, štoviše, u to vrijeme služio nazivom Union Française, dok se ime Alpha Galates pojavljuje tek u ljeto 1942. Statut objavljen u listu ne poduda-ra se s onime danim na uvid njemačkim okupacijskim vlastima. Sadrži neobičan članak 4, na koji ćemo se još vratiti, a koji Alpha Galates predstavlja kao "red" po-

o Bill

dijeljen u "stupnjeve". Sadrži, među ostalim, i članak o Pétainu kao "ocu svoga naroda" (de France, 1942.), što ga je Plantard potpisao kao "Pierre de France", zvučnim imenom koje bi se u pravilu trebalo dovesti u svezu s francuskim kraljem te otkriva kako određene pretenzije ili pak snovi ovoga pariškoga pustolova možda uvelike prethode utemeljenju Sionskoga priorata.

Iako je Plantard, nakon rata, pokušao predstaviti "Vaincre" kao antinacističko glasilo, prvi se brojevi, nasuprot tome, ne samo obaraju na "ateizam i judeo-masoneriju" (*isto*), tražeći nasljeđe Cagoule i Action Française palih pod policijskom vatrom 6. veljače 1934., već i Adolfa Hitlera prikazuju kao hvalevrijedna borca protiv Židovâ i masonâ. Štoviše, koncem 1942. dolazi do prepirke između lista "Vaincre" i antisemitističkoga "Au Pilori", nasljednika "Le Pilori", što ga je 1938. utemeljio francuski nacist Henri-Robert Petit (1899.–1985.; Taguieff, Kauffmann i Lenoire, 1999.), koji Plantarda optužuje da je mason. Na temelju toga dolazi do polemike između pravih i stvarnih francuskih nacionalsocijalista, izravno povezanih sa služenjem njemačkoj propagandi, poput Petita, te establišmenta Vichyja, čiji je "državni antisemitizam", što ga je uveo Xavier Vallat (1891.–1972.), povezan s Action Française i starim katoličkim protužidovstvom, no, kada je riječ o nacizmu, svejedno zadržava stanovit oprez (Joly, 2002.). "Vaincre", međutim, ne odgovara, svrstavajući se uz Vallata i Vichy koji, uostalom, koncem 1942. za "Au Pilori" predstavljaju otvorene neprijatelje. Nasuprot tome, u jednome uvodniku od 21. siječnja 1943., Plantard – u onome što će se pokazati kao posljednji broj lista "Vaincre" (broj 5) – uzvraća napad insinuirajući kako su se ne samo u vichyjevsku vladu, već i u sam "Au Pilori", u međuvremenu infiltrirali Židovi (de France-Plantard, 1943.b).

Coco

Plantard se zapravo želi vratiti na temu sukoba između Maurrasa i Delonclea, podsjetiti kako se bio svrstao uz ovoga potonjeg te svoju organizaciju predstaviti kao istodobno i nastavak i tajni vid Cagoule. U tome je smislu od velike važnosti članak koji se pojavio u 4. broju lista "Vaincre" (21. prosinca 1942.), a potpisao ga je filozof prava Louis Le Fur (1870.–1943.). Ovaj članak ishodište Alpha Galates smješta i prije 1937., povezujući ga upravo sa 6. veljačom 1934. Toga je dana Le Fur, ogorčen i razočaran, grofu Mauriceu de Moncharvilleu (1860.–1943.), orijentalistu – koji je, sa svoje strane, također potpisao neke članke u listu "Vaincre" – uputio pismo te kao odgovor primio poziv na stupanje u doticaj s ezoteričarom Georgesom Montijem (1880.–1936.). Le Fur je to, navodno, učinio "idućega dana". "Šest mjeseci nakon toga bio sam članom Alphe" (čime se podrazumijeva kako je ova, navodno, postojala još i prije toga). Alpha Galates je predstavljena kao tajna skupina "vrhunske moći" koja bi se, navodno, nalazila u pozadini velikoga broja organizacija europske krajnje desnice te bi svoju ulogu imala čak i u Španjolskome građanskom ratu. Dotični grof od Moncharvillea bio bi na njezinu čelu sve do 21. rujna 1942. kada je navodno s njega odstupio u korist "Pierrea de France", odnosno Plantarda (Le Fur, 1942.). U ovome je članku sve odreda laž (budući da o Alpha Galates nema nikakvih tragova prije ljeta 1942.), no sve ukazuje na to kako Plantard već pripravlja "materijal" za kasniju legendu o Sionskome prioratu.

Ovaj pustolov za svoje organizacije – koje su, kao što smo vidjeli, do 1942. bile skupine koje su postojale višemanje na papiru te su se uzalud trudile pobuditi pozornost koja bi nadilazila dvorišne i kućepaziteljske prepirke – stvara mitsku genealogiju koja svoje korijene nalazi u pariškome ezoterijskom ambijentu konca stoljeća. Georges Monti, koji je 1942. bio već šest godina mrtav i nije

o Bill

mogao demantirati Plantarda, zapravo je bio pripadnik Neovisne skupine za proučavanje ezoterije i kao takav u bliskim odnosima s Gérardom Encausseom, zvanim "Papus" (1865.–1916.), i Joséphinom Péladanom (1858.–1918.), koji su – isprva u suradnji, a kasnije u sukobu – animirali različite redove posvećene Rozenkrojcerima. Papus svakako nije bio krajnji desničar, no ta činjenica Plantardu 1942., čini se, nije nimalo smetala. Kada je riječ o Le Furu i Moncharvilleu, obojica su umrla 1943. godine. Budući da je riječ o uvaženim pripadnicima francuskoga desničarskoga akademskog i znanstvenoga svijeta, pretpostavlja se kako je Plantard zlorabio njihova imena kako bi potpisao članke lista "Vaincre" što ih ovi zapravo nikada nisu ni napisali. Ta postavka nije nemoguća kada je riječ o Le Furu, dok je za Moncharvillea čak i vjerojatna (iako stil članaka koji nose njegov potpis više nalikuje na njegove knjige, negoli na Plantardove tekstove).

No, u svakome je slučaju pretjerana izjava (Smith, 2004.) prema kojoj je Plantard sâm pisao sve članke u listu "Vaincre". Najmanje je jedan suradnik, još uvijek živući Robert Amadou, piscu ove knjige osobno potvrdio kako je surađivao u listu "Vaincre", svejednako žustro tvrdeći kako se nikada nije zanimao za političke vidove Plantardove inicijative (Amadou, 1992.). Jedna daleko dvojbenija osoba, Philippe de Chérisey (1925.–1985.), koja je u ono vrijeme također težila postati piscem (dok će se kasnije, sve do nekoliko mjeseci prije smrti, pojavljivati u raznim televizijskim dramama) te bila suautorom najvećih laži o Sionskome prioratu, progovorila je o vremenima izdavanja lista "Vaincre" u pismu upućenu Plantardu 17. siječnja 1985. U to je vrijeme s njime već bio prekinuo veze, ali se, bolestan i kratko prije no što će ga pokositi smrt, 17. srpnja 1985., pokušavao izmiriti. U tome pismu spominje "naš prvi susret, u Saint

Louisu d'Antinu, s Françoisom Ducaudom, Robertom Amadouom, Jacquesom Brosseom, Paulom Lecourom, Louisom Lefurom, Mauriceom Moncharvilleom i Nijemcem Adolfom von Moltheom", "razdoblje 'Alphe', kada je Ducaud sazivao njezine sastanke pod krinkom 'Pjesničke mise' (Jarnac, 1988., 554). U svakome slučaju, Moncharville, Le Fur, pa čak i ezoteričar Paul Le Cour (1861.–1954.), na kojega ćemo se još vratiti, sudjelovali su, u crkvi u kojoj je Plantard bio sakristan, na misama što ih je predslavio monsinjor François Ducaud-Bourget (1897.–1984.). Ovaj potonji, svećenik-pripadnik krajnje desnice i zamjenik župnika u Saint Louisu d'Antinu (Desmurs-Moscet, 1990., 73), gdje je uistinu godine 1942. jednom mjesečno održavao "Pjesničku misu" (*isto*, 78), kasnije će postati poznat po prianjanju uza raskol monsinjora Marcela Lefebvrea (1905.–1991.), kao i po zauzimanju pariške crkve Saint-Nicholas-du-Chardonnet (*isto*, 167–214). Godinama kasnije Plantard će Ducaud-Bourgeta uvrstiti u fantomski kronološki popis velikih meštara Sionskoga priorata.

S druge, pak, strane, upravo postojanje članaka koji se ne bave politikom Plantardu po okončanju njemačke okupacije omogućava prestižnu igru kojoj valja priznati spretnost. Ubrzano uklanjajući pronacističke i antisemitske elemente organizacija Alpha Galates se 6. rujna 1944. reorganizira nudeći "tjelovježbu, izviđaštvo, umjetnost i kulturu" mladima koji su "trpjeli poradi njemačke okupacije". U sklopu projekta koji je, u svoje vrijeme, bio podastrt okupacijskim vlastima, kao i u "antedatiranoj" verziji objavljenoj u prvome broju časopisa "Vaincre", Statut je u članku 7 tvrdio kako je "Red strogo zatvoren za Židove, kao i sve pripadnike bilo kojega židovsko-masonskoga reda". Novi Statut, predan Policijskoj upravi 12. rujna 1944., međutim, isključuje svakoga "tko je bio pripadnik neke njemačke ili pronjemač-

o Bill

ke organizacije". Po tome bi ključu, međutim, trebao biti isključen i sâm Plantard. No, zahvaljujući činjenici da četiri mjeseca provodi u zatvoru u Fresnesu, Plantard izbjegava čistku te Alpha Galates – među čijim su članstvom i dalje različiti glumci – unutar novoga okružja slobode udruživanja, napokon počinje i pravno postojati. Sada je to organizacija koja se bavi viteštvom i ezoterijom, za koje se Plantard stao zanimati nakon preseljenja u Rue Lebouteux 10 (koja ostaje sjedištem Alpha Galates) godine 1942., nakon susreta s negdašnjim borcem Tillierom.

Ezoterijski korijeni

Neobično uređenje Alpha Galates

Famozni članak 4 Statuta udruge Alpha Galates "iz 1937." (zapravo, iz ljeta 1942.), objavljena u prvome broju lista "Vaincre" od 21. rujna 1942., određuje kako se Red sastoji od tri dijela: Hrama, Grada i Arki. Ako se Arke, kao vanjski krug, posvećuju kulturnim i rekreativnim djelatnostima, Grad treba "članove poučiti u nauku Reda" te podrazumijeva tri stupnja: novaka, učenika i apostola, dok je Hram, pridržan za "vitezove koji su vjerno slijedili put Reda", podijeljen u daljnje stupnjeve koji podrazumijevaju počasne nazive i obredne boje: brat (narančasta), časni brat (crvena), prečasni brat (ljubičasta), velepoštovani brat (zelena), presvijetli brat (žuta), njegova druidska uzvišenost (plava), njegova druidska visost (bijela) i njegovo druidsko veličanstvo (zlatna) (*Statuts de l' Alpha-Galates – Grand Ordre de Chevalerie*, 1942.). Razumljivo je kako je ova neobična statutarna odredba navela naciste iz lista "Au Pilori" – osim podsmjehljivih obraćanja s "vaša druidska visosti" – i na ponešto ozbiljniju optužbu prema kojoj bi Plantard

uistinu osnivao masonski red. Što se, zapravo, dogodilo?

Računovođa Tillier, prvi stvarni Plantardov financijer iz godina 1942.–1943., bio je dobar katolik. No, zanimao se i za "kršćansku ezoteriju" te je bio pretplaćen na različite ezoterijske revije, uključujući i "Atlantis" već spomenutoga Paula Le Coura. Svojim poznatim žarom Plantard se smjesta oduševio novim zanimanjima svojega prijatelja te zatražio primanje kod samoga Le Coura (Amadou, 1992.). Upravo se preko ovoga potonjega i sâm počinje baviti ezoterijom te stupati u doticaj sa svijetom koji se razlikuje od onoga kojemu je oduvijek pripadao. Zapamćen kao onaj koji je među prvima iznio zamisao o "Dobu vodenjaka" (Le Cour, 1937.), a koja će kasnije izvršiti utjecaj na New Age, Le Cour je prilično krivovjeran katolik koji će tek pod kraj života na svojevrstan način postati "ortodoksan", u smislu što će pristupiti Francuskoj katoličkoj pravoslavnoj crkvi, čiju jurisdikciju druge Istočne pravoslavne crkve ne drže kanonski valjanom. Svejedno se istodobno nalazi na tragu tradicije "katoličke ezoterije" Hiéron du Val d'Or iz Paray-le-Moniala, neobične ustanove (koja, međutim, nikada nije otpala od Katoličke Crkve), zainteresirane za simbolizam i viteštvo, koja potječe od isusovca Victora Drevona (1820.–1880.) i baruna Alexisa de Sacharage (1840.–1918.). Hiéron (u svezi s kojime usp. Laurant, 1988.; Lequet, 1998.) je postojao do 1927. Njegova posljednja tajnica, Jeanne Lépine (?–1926.), Le Couru je predala prsten baruna de Sarachage. Gesta je to u kojoj sljedbenici Le Coura prepoznaju prenošenje neke vrste "apostolskoga nasljeđa" kojemu, međutim, ne odgovara stvarna podudarnost nauka. Ako Le Cour i Sacharaga dijele zanimanje za Atlantidu i težnju za uspostavljanjem – nasuprot laičkoj masoneriji francuskoga Velikoga istoka – neke vrste kršćanske masonerije nazvane

o Bill

"Veliki zapad", ovaj je potonji pravovjerni katolik, dok ovaj prvi – kao što smo već naglasili – čini se to nikada nije ni bio. Sedamdesetih će godina Plantard, putem jednoga od svojih nabrojenih lažnih dokumenata, prikazati i Hiéron du Val d'Or kao izvanjsko očitovanje Sionskoga priorata.

Ako sustav stupnjeva Alpha Galates – iako pomalo naivno – i podsjeća na projekt kršćanske masonerije Velikoga zapada, zanimajući se posljednjih godina njemačke okupacije za ezoteriju, Plantard dolazi u doticaj i s pravim masonima Velikoga istoka. Čini se kako je jedan od njih bio i Camille Savoire (1869.–1951.), Veliki zapovjednik Velikoga kolegija za rituale Velikoga istoka Francuske te poveznica između francuskih masonskih krugova i AMORCA, Drevnoga i mističnoga reda Ružina križa što ga je 1915. u SAD-u utemeljio Harvey Spencer Lewis (1883.–1939.), a kojega je u kolovozu 1926. Savoire uza sve počasti primio u ime pariškoga Velikoga istoka. Savoire je potpisao i članak objavljen u 4. broju lista "Vaincre" (Savoire, 1942.). Svejedno ostaje dvojbeno je li možda riječ tek o još jednome imenu što ga je Plantard "posudio" budući da se ne može očekivati kako bi masonski odličnik poput Savoirea pisao za "protu-židovsko-masonski" list. U svakome slučaju, vremena su tada bila u pomutnji te stanovita dvojba svakako ostaje. Robert Amadou, čiji je doprinos listu "Vaincre", kao što smo kazali, stvaran, u to je vrijeme već bio mason te je uspostavio doticaj s različitim okružjima koja su se pozivala na rozenkrojcerski mit. Tvrdi, ujedno, kako je brojne ljude iz toga okružja predstavio Plantardu (Arnadou, 2002.). Moguće je kako se među njima nalazila i Jeanne Guesdon (1884.–1955.), stvarna upraviteljica AMORC-a u Francuskoj. Kako god bilo, počam od kraja četrdesetih, Plantard se pokazuje dobro upućenim u

Cocc

povijest što je AMORC o sebi prenosi svojim članovima, a na koju se ovdje vrijedi nakratko podsjetiti.

AMORC
(Drevni i mistični red Ružina križa)

Harvey Spencer Lewis rođen je 1883. u Frenchtownu, u američkoj državi New Jersey. Dobar dio mladosti proveo je u New Yorku, gdje je postao novinar, fotograf, ilustrator i naposljetku uspješan izdavač. Zanima se i za istraživanja psihe te se 1904. nalazi među utemeljiteljima New York Society for Psychical Research, čijim predsjednikom postaje. Napose se oduševio mističnom zajednicom iz Wissahickona (država Pennsylvania), što ju je 1694. utemeljio pijetist Johannes Kelpius (1673.–1708.), a koju drži prvim američkim rozenkrojcerskim eksperimentom u kojemu su, navodno, sudjelovali i pretci samoga Lewisa. Među ostalim i u znak odgovora na poziv tajnovitih "poslanika" – koji ne propuštaju podsjetiti majstore Teozofskoga društva – Lewis se godine 1909. upućuje u Francusku, u potragu za Rozenkrojcerima. Po povratku u SAD tvrdi kako je u jednome starome tornju u Toulouseu (gdje roznkrojcerska tradicija uistinu već dugo postoji te u kojemu je rođen i već spominjani Georges Monti) iniciran u Red ružina križa.

Godine 1915. Lewis objavljuje prvi "Veliki manifest" AMORC-a, Drevnoga i mističnog reda Ružina križa. Prva je loža uspostavljena u Pittsburghu, gdje je u kolovozu 1917. održan i prvi nacionalni skup. Uspjeh je trenutačan – zahvaljujući i inovativnoj odluci o širenju pokreta putem dopisne škole, iako ne nedostaju ni kritike ni napadi. AMORC seli u San Francisco, a 1925. u Tampu, država Florida, dok je od 1927. ponovno u Kaliforniji, u San Joséu, gdje utemeljuje snažno svjetsko sjedište koje uključuje muzej, knjižnicu, vrt i planetarij te ujedno tvori i jednu od glavnih mjesnih turističkih atrakcija.

o Bill

Lewis svoju djelatnost ne ograničava samo na američku ezoterijsku scenu, već nastavlja održavati intenzivne veze s Europom preko doticaja s brojnim inicijacijskim redovima te nastojeći svome nadzoru podložiti različite ogranke AMORC-a, rođene manje ili više spontano u Francuskoj, Švicarskoj, Italiji i drugim zemljama. U Austriji ne može izbjeći autonoman razvoj AAORRAC-a (Antiquuus Arcanus Ordo Rosae Rubae Aurae Crucis), što ga je utemeljio Eduard Munninger (1901.–1965.), a koji je u doticaju ne samo s AMORC-om, već i s brojnim drugim organizacijama Ružina križa. Međutim, zahvaljujući napose djelu već spomenute Jeanne Guesdon, Lewisov je uspjeh na francuskome govornom području potpun: AMORC postaje najvažnija inicijacijska škola u frankofonim zemljama te 1934. sudjeluje u utemeljenju FUDOSI-ja (Svekolikoga upravljačkog saveza inicijacijskih redova i društava), rođena u Bruxellesu u namjeri koordiniranja inicijacijskih društava čitava svijeta. Ako je ta težnja i bila kratka vijeka, inicijative vezane uz AMORC pokazale su se nešto dugovječnijima, uključujući i Drevni i tradicionalni martinski red te Evanđeosku vojsku križonoša.

U trenutku Lewisove smrti, godine 1939., AMORC ima više od milijun dopisnih članova. Na položaju imperatora (glavnoga vođe AMORC-a) nasljeđuje ga sin Ralph Maxwell Lewis (1904.–1987.), izvrstan upravitelj koji utvrđuje uspjeh Reda njegovim širenjem na nove zemlje. Njegova smrt godine 1987. izazvat će krizu sukcesije koja će donekle čak i ugroziti rast AMORC-a koji, međutim, svejedno ostaje organizacijom zavidnih dimenzija, pri čemu se u posljednje vrijeme širi napose u Africi, Latinskoj Americi i istočnoj Europi. Broj od "šest milijuna dopisnih članova", spomenut u više navrata, odnosi se uglavnom na zbroj imena u adresarima različitih ogranaka AMORC-a, dok je Redu zapravo "pri-

stupilo" stotinjak tisuća osoba. Velik dio članova s Redom ima prvenstveno pisani doticaj. Moguće je, ali ne i obvezno, sudjelovati u djelatnostima "loža", "kapitula" i "predvorja hrama" te, u pojedinim zemljama, dobiti obrede krštenja, vjenčanja i sprovoda. Inicijacija u prvih devet stupnjeva, međutim, može se primiti i u vlastitoj kući, prema uputama iz monografija koje tvore temeljnu metodu poučavanja čak i za više stupnjeve. Na zahtjev članova inicijacije se mogu vršiti i u hramu. Moguće je primiti devet inicijacija u ovih devet stupnjeva u loži (kapitul se od lože razlikuje po tome što nema inicijacije). Na početku rozenkrojcerske godine, koja započinje sa solsticijem u ožujku (trenutno 3353. godina od utemeljena Reda, koje se pripisuje egipatskome faraonu Tutmozisu III., † 1450. pr. Kr.), utvrđuje se kalendar inicijacija. Za 10., 11. i 12. stupanj isprva nisu bile predviđene inicijacije u smislu da je član – koji je, teorijski, sada već "prosvijetljen" ("iluminiran") – na toj razini u doticaju s ezoterijskom hijerarhijom te od nje može crpiti potrebne naputke. Godine 2001. Imperator je svejedno odlučio inicijacije proširiti i na posljednja tri stupnja, iako ta odluka nije smjesta provedena u svim zemljama.

Prve lekcije rozenkrojcerskih monografija nazivaju se lekcijama Atriuma, dok se učenici nazivlju novacima. Statusu novaka prethodi pet uvodnih lekcija za "postulante" (nazvane "mandamus"), koje idu za postupnim buđenjem psihičkih sposobnosti: psihičkoga osjeta, što ga čovjek posjeduje uz preostalih pet sjetila, a da toga nije ni svjestan. Prvi Atrium novaka uči strukturi materije, vibracijskoj naravi te moći uma nad materijom, što je drugi Atrium potvrđuje kao moć uma nad tijelom i zdravljem koja se nalazi u temelju rozenkrojcerskih iscjeliteljskih tehnika. Treći Atrium nadilazi fizičko tijelo i poučava o naravi duše, njezinim ciklusima, *karmi*, reinkarnaciji. Dovršivši put Atria novak postaje "iniciran" te

o Bill

je spreman za susretanje sa stupnjevima Hrama. Stupnjeva koji se odnose na iniciranike ima devet te postupno naučavaju: strukturu i alkemiju materije (prvi); zakone svijesti i sposobnosti uma (drugi); zakone života i smrti (treći); ontologiju i strukturu kozmosa prema "Rukopisu iz Nodina" (četvrti), pohranjenu u arhivu Reda, navodno iz vremena Karla Velikoga (742. [no, prema drugima, 747.] – 814.); filozofiju antičke Grčke kao korijen rozenkrojcerske filozofije (peti); terapeutiku i samoiscjeljenje (šesti); psihičke centre, astralno putovanje i čitanje aure (sedmi); Boga, dušu, smrt, reinkarnaciju i meditaciju (osmi); tradicionalnu simboliku koja se nalazi u temelju sposobnosti vezanih uz dušu, koje iniciranome omogućavaju služenje vlastitom božanskom naravi (deveti). Nakon devetoga stupnja Hrama, odnosno, nakon približno pet godina AMORC-ova "nastavnoga plana" član prelazi prag područja Iluminata (deseti, jedanaesti i dvanaesti stupanj) koji svoj vrhunac ima u "razredu obrtnikâ" (dvanaesti stupanj), za ulazak u koji su potrebne inicijacije u ložu za prvih devet stupnjeva, dolazak do dvanaestoga stupnja te podvrgavanje posebnu ritualu, dok je trinaesti stupanj pridržan za Imperatora. Nauk stupnjeva iznad onoga devetog u načelu je tajan te podrazumijeva "mistične tehnike" koncentracije, meditacije, vizualizacije i "duhovne alkemije". Red tvrdi kako rozenkrojcerski put nema svršetka, ali je razumno pretpostaviti kako ciklus učenja na posljednja tri visoka stupnja traje približno dvanaest godina, među ostalime i stoga što se broj monografija koje se mjesečno primaju smanjuje s četiri na dvije.

U sustavu AMORC-a polazišna je točka univerzum, kozmos, shvaćen kao beskonačna Inteligencija, zajedno sa zakonima po kojima djeluje "Bog našega srca i našega poimanja". Izraz je to koji "za svakoga označava Boga što ga može pojmiti, shvatiti ili pak prihvatiti".

Cocc

Kozmička svijest prožima čitav svemir, očitujući se kao energija i kao oslobođenje. Izvor života, Nous, vibracijske je naravi te djeluje preko sustava osamdeset "osmina" stvarajući očitovanja koja se, opet, mogu doživjeti putem vibracija različitih frekvencija. Čovjek – čija je jezgra duša, komadić jedinstvene svekolike duše – posjeduje kako "objektivnu svijest", čiji je cilj jednostavno očuvanje fizičkoga tijela, tako i "podsvjesnu svijest", koja je besmrtna te se nalazi u odnosu s Kozmičkom svješću. Subjektivna je svijest, razumije se, egoistična, no taj egoizam može biti jednako konstruktivan, kao i destruktivan. U potonjemu se slučaju rađa zlo, stvarajući karmični dug koji se otplaćuje kroz ciklus reinkarnacija. Čovjek bi se trebao reinkarnirati svake 144 godine (pri čemu bi upravo idealno bilo živjeti 144 godine, a potom umrijeti i reinkarnirati se). Preko poboljšanja odnosâ s Kozmičkom sviješću, razvijajući "podsvjesnu svijest" preko ukupnosti tehnika što ih Red naučava, AMORC nudi ne toliko mogućnost oslobađanja od reinkarnacijskoga ciklusa, koliko onu pristupanja Velikome bijelom bratstvu (koje tvore povijesni učitelji čovječanstva), putem "kozmičke inicijacije".

AMORC se predstavlja kao nasljednik tradicije koja bi išla sve do Atlantide, drevnoga Egipta, najvećih mislilaca klasične Grčke te srednjovjekovnih alkemičara, i kao posjednik niza tajna o povijesti svijeta, koje se čuvaju u arhivu u San Joséu. Među njegovim ezoteričnim učenjima neka se odnose i na Isusa Krista koji je, navodno, bio pripadnik bratstva esena te prema toj teoriji nije umro na križu, već je – nakon što je još živ skinut s križa prema naredbi cara Tiberija (42. pr. Kr.– 37. AD) – bio izliječen, te se povukao u samostan na brdu Karmel. Proputovao je, navodno, i Indiju, Tibet, Perziju i Egipat. Brojne su osobe iz povijesti, književnosti i umjetnosti tijekom stoljeća navodno upravljale ovim re-

o Bill

dom, dok AMORC u 21. stoljeću predstavlja "dolazak do otkrivenoga". Zanimanje za numerologiju, astrologiju – shvaćenu isključivo u smislu vremenite vrijednosti znakova zodijaka – žlijezde, glasovne zvukove i geometrijske oblike, zaokružuje sustav AMORC-a koji se ne drži religijom te, štoviše, okuplja članove koji danas pripadaju veliku broju različitih crkava i religija, kao i drugih inicijacijskih redova, napose onih masonskih.

Utjecaj AMORC-a na Alpha Galates

Valja dodati – budući da je od važnosti za pitanja koja se odnose na Plantarda i Sionski priorat – ponešto o proturječnoj osobi koja će nekoliko desetljeća, a napose između 1970. i 1990., dominirati AMORC-om na francuskome govornom području, ali i onome međunarodnom. Riječ je o Raymondu Bernardu koji će kasnije utemeljiti zasebnu organizaciju, CIRCES. Ova kratica isprva označava Međunarodni centar za kulturna i duhovna istraživanja, a potom Centar za karitativne i društvene inicijative i pothvate, koji se danas predstavlja kao karitativni ogranak Vrhovnoga inicijacijskoga reda hrama, neotemplarske organizacije, na čijemu je čelu Bernard, dok njegov sin Christian (koji je prekinuo odnose s ocem) ostaje, međutim, Imperator AMORC-a. Bernard će, u okvirima mitske povijesti AMORC-a, dati velik poticaj "slijedu" slavnih osoba koje su navodno bile njegovi veliki meštri još i prije Lewisova "preporoda", kao i povezivanju AMORC-a i legenda vezanih uz templare. No, navedene je teme u Francuskoj već proširila Jeanne Guesdon te je Plantard zacijelo s njima bio upoznat i prije no što ih je Raymond Bernard učinio poznatima široj javnosti.

U razdoblju između 1944. i 1947. Plantard predstavlja Alpha Galates kao "viteški red", pozivajući se pritom na Rozenkrojcere i templare. Svakako je vidljiva

sličnost strukture od devet stupnjeva s određenim vidovima AMORC-a koja je, kao što smo već vidjeli, prisutna u članku 7 Statuta lažno označena godinom 1937. U svakome slučaju, uspjeh je ostao vrlo skroman: broj članova nije prešao pedesetak, dok su se mnogi u redu zadržali svega nekoliko mjeseci, napustivši ga čim su se osvjedočili o njegovu nepostojanost. Sličnu je sudbinu doživjela i "Latinska akademija", koja se trebala posvetiti "znanstvenome istraživanju", utemeljena 1947., koja je ostala na dva člana: Plantardu i njegovoj majci. Konkurencija je nesmiljena čak i u svijetu ezoterije te je Plantard prisiljen odolijevati znatno spremnijim organizacijama. Godine 1951., nakon što se oženio s Anne Léom Hisler (1930.–1970.) i dobio kćer, seli se u provinciju, u Annemasse u Gornjoj Savoji, u okolici Ženevskoga jezera. Zanimljivo se prisjetiti – iako bi bilo preuzetno pripisati tome kakvu važnost kada je riječ o Plantardu (koji se u to vrijeme bio vratio u Pariz) – kako se 1971., odlučivši "promijeniti zrak" nakon osude za izdavanje čekova bez pokrića, u Annemasse preselio još jedan ezoteričar koji je gravitirao ka orbiti AMORC-a i zanimao se za novotemplarski svijet, Joseph Di Mambro (1924.–1994.), utemeljitelj zloglasna Reda sunčeva hrama, unutar kojega je 1994., 1995. i 1997. došlo do niza kolektivnih ubojstava i samoubojstava (Introvigne, 2000.b).

Stvari Plantardu nisu išle u prilog ni u Savoji. Više ga ne uzdržava majka, kao što je to u Parizu bio slučaj, te je spao na prodavanje stupnjeva svoga ezoterijskog reda po visokim cijenama. Nakon toga je uslijedio sudski postupak na temelju kojega ga je 17. prosinca 1953. sud u mjestu Saint-Julien-en-Genevois osudio na šest mjeseci zatvora radi prijevare, što ih je i odslužio u razdoblju između 1953. i 1954. Po izlasku iz zatvora nastoji ponovno povezati ezoteriju i politiku, ovoga puta na lokalnoj razini. Tako se rodila organizacija čije su pretenzije u po-

o Bill

četku bile daleko skromnije od onih Alpha Galates, ali čije će ime – suprotno onome što su pošteni stanovnici Annemassea godine 1956. vjerojatno očekivali – postati poznato u cijelome svijetu: Sionski priorat.

Utemeljenje Sionskoga priorata (1956.)

Sionski je priorat jedna od nebrojenih organizacija utemeljenih prema odredbama francuskoga zakona o udruživanju iz 1901. Dana 7. svibnja 1956. iz Annemassea je u Poduupravu u Saint-Julien-en-Genevois upućeno pismo u kojemu se traži registracija novoga udruženja nazvana Sionski priorat – CIRCUIT (Vitezovi katoličke ustanove i pravila i Neovisne unije tradicionalista.) Pismo su potpisali predsjednik André Bonhomme, rođen 1934., i tajnik Pierre Plantard. Priložen je i Statut koji u svome članku 3 objašnjava podrijetlo imena, koje nije vezano uz Jeruzalem, već uz brdo Sion u okolici Annemassea, gdje se kani osnovati "PRIORAT koji će služiti kao centar učenja, meditacije, odmora i molitve" (Prieuré de Sion, 1956., 1).

U hvalevrijednu pokušaju demitizacije Sionskoga priorata André Bonhomme (koji će 7. kolovoza 1973. odstupiti s mjesta predsjednika jer više ne želi biti povezan s daljnjim Plantardovim inicijativama) u više je navrata izjavio kako je njegov jedini cilj bilo pružanje potpore programu izgradnje pučkih kuća u Annemasseu, izloženu kritici mjesnih političara, koji su ga osporavali. U svakome je slučaju to jedina tema koju obrađuje prvi broj skromna glasila "CIRCUIT", izvučena na ciklostilu te objavljena 27. svibnja 1956. (usp. primjerice *Cités d'Urgence!*, 1956.), koje uz to donosi još i nagradnu igru pridržanu za mladež Annemassea mlađu od petnaest godina, koji odgovor na pitanje iz povijesti treba-

Cocc

ju do 31. svibnja 1956. ubaciti u poštanski sandučić Pierrea Plantarda te nedvojbeno korisne informacije o pekarnama, liječnicima i ljekarnama koji nedjeljom dežuraju u tome mjestu Gornje Savoje. No, CIRCUIT je, kao što smo vidjeli, ujedno i akronim imena koje se poziva na viteštvo i tradiciju. Za razliku od glasila izvučena na ciklostilu, Statut ne spominje nikakve pučke kuće, već iznosi kako je riječ o "uspostavi katoličkoga reda koji želi, u modernu obliku, čuvajući svejednako *njegov tradicionalistički karakter*, obnoviti *drevno viteštvo* koje je svojim djelovanjem promicalo visokomoralne ideale te neprestano poboljšanje životnih pravila ljudske osobe" (Prieuré de Sion, 1956., 1).

Temeljem članka 6 red je otvoren svim katolicima starijima od dvadeset i jedne godine. Ovdje uočavamo suptilan način isključenja Židovâ, kao što je to bio slučaj s negdašnjom Alpha Galates, iako se pojašnjava kako "rasna pripadnost", za razliku od vjere, ne tvori diskriminacijski element (Prieuré de Sion, 1956., 2). Ostaju tipične oznake Plantardovih redova: sklonost k podcrtavanju i velikim slovima, amblem koji se sastoji od bijela pijetla te čak i statutarna odredba prema kojoj svi primljeni u prvi stupanj moraju – dakako, "o vlastitu trošku" – nabaviti "BIJELO laneno ODIJELO". Pronalazimo i podjelu u tri reda: Provinciju, Zapovjedništvo (pojam templarskoga podrijetla koji se u novotemplarskome okružju uvelike koristi) te Arku "Kyria", koji očito odgovaraju Hramu, Gradu i Arkama Alpha Galates. U višemu redu pronalazimo ujedno i devet stupnjeva koji se ovoga puta nazivaju: novak, križar, junak, štitonoša, vitez, zapovjednik, glavni zapovjednik, dvorjanin i kormilar. S određenim optimizmom broj se članova ograničuje na 9.847, predviđajući i kako može postojati samo jedan "kormilar" (*isto*), baš kao što je u Alpha Galates bilo samo jedno "njegovo druidsko veličanstvo". Mije-

o Bill

njaju se titule, ali ne i čelnik, jer je to i dalje Plantard koji i opet osobe od određena politička interesa (ovoga puta vezana uz pučke kuće u Annemasseu) vodi u pustolovinu čije ezoterijske i inicijacijske strane otkriva već i samo čitanje Statuta.

Sionski priorat svejedno nema nikakva uspjeha. Prema Andréu Bonhommeu, u Annemasseu ne će ni u jednome trenutku uspjeti okupiti više od petnaestak članova nakon čega će, zapravo, otići "u mirovanje" poradi nezgodne priče o kvarenju maloljetnikâ, koja će Plantardu donijeti dvanaest mjeseci zatvora, što ih je izdržao između konca 1956. i 1957. godine (Smith, 2004.). Nakon toga se događaja supruga Anne Léa razvodi od Plantarda, iako se točan datum razvoda ne zna. Nakon što je naš pustolov završio u zatvoru, Priorat se – iako bez izmjene Statuta u kojemu se kao sjedište i dalje navodi mjestašce u Gornjoj Savoji – 1958. seli u Pariz budući da je Plantard ponovno imao potrebu "promijeniti zrak" te bio spreman zaigrati na novoga pobjednika, a to je bio golizam.

General Charles de Gaulle (1890.–1970.) 1. lipnja 1958. postaje premijer s iznimnim ovlastima u prvih šest mjeseci, u kaotičnim prilikama krize Četvrte republike te je u studenome 1958. izabran za predsjenika da bi u siječnju 1959. inaugurirao Petu republiku. Plantard hita u Pariz i pokušava s de Gaulleom ponoviti ono što mu nije uspjelo s Pétainom. Hitno utemeljuje odbore javnoga zdravlja, a potom i Savez francuskih snaga te u Parizu objavljuje drugi niz glasila "CIRCUIT", u kojemu povezuje izbor de Gaullea i proročanstva koja potječu kako iz zlatnoga doba francuske ezoterije, tako i od proročanskih sposobnosti samoga Plantarda, predstavljena kao "vidovnjaka Chyrena", kod kojega se moguće i najaviti za seanse vračanja putem karata i vidovnjaštva (Jarnac, 1988., 544). Riječ je o istim onim proročanstvima

Coco

koja generala upozoravaju na mračne neprijatelje od kojih su ga, dakako, "tradicionalno viteštvo" i Sionski priorat spremni zaštititi.

Stvari teku nešto bolje negoli 1940.: "Le Monde" Plantardovim inicijativama posvećuje tri članka (Smith, 2004.) te se pojavljuje čak i pokoji skroman novčani doprinos, koji omogućava distribuciju "CIRCUIT-a" u Parizu sve do 1960. No, svejedno se ubrzo i opet dolazi do spoznaje kako su Sionski priorat, odbori javnoga zdravlja, Savez francuskih snaga te Vitezovi katoličke ustanove i pravila i Neovisne unije tradicionalista redom organizacije koje postoje samo na papiru te predstavljaju Plantardov san koji nikada nije postao stvarnost. Bit će potrebna sva domišljatost daljnjih "pjesnika" koji su "opjevali" Sionski priorat kako bi se kurtoazne zahvale, izmijenjene nakon izbora između de Gaulleova tajništva i Plantarda (kao, najvjerojatnije, i tisuća drugih Francuza), pretvorile u generalovo priznanje kako ga je upravo "tajnoviti" Sionski priorat doveo na vlast. Tako godine 1960. propada i golistička karta. Plantard, koji sada ima već četrdeset godina, a nikada se nije odlučio pronaći stalno zaposlenje, drži kako je došao trenutak za novu inkarnaciju Sionskoga priorata. U književnosti, novinama i filmu u modi su skrivena blaga. Sionski će se priorat stoga predstaviti kao čuvar izmišljena blaga, skrivena na neku tajnovitu mjestu u Francuskoj.

Plantard u Gisorsu (1960.)

Da se dvije kućepaziteljice iz Place Malesherbes 22 u Parizu – bivša i sadašnja – 1942. godine nisu posvađale, Plantard vjerojatno ne bi bio "otkrio" ezoteriju. A da se Gérard de Sède (1921.–2004.), novinar i gotovo Plantardov vršnjak (rođen je 5. lipnja 1921.), specijaliziran za

o Bill

ezoterijske tajne, nakon neuspjeha više naslova posvećenih tajnama katara i Rozenkrojcera, nije godine 1959. odlučio posvetiti prozaičnijemu, ali vjerojatno i unosnijem poslu uzgoja svinja u Normandiji, mit o Sionskome prioratu možda nikada ne bi bio rođen. De Sède kao svinjara zapošljava stanovita Rogera Lhomoyja, koji je za vrijeme Drugoga svjetskog rata bio čuvar dvorca Gisors. Lhomoyja u Gisorsu drže bezopasnom ludom. Uvjeren u postojanje templarskoga blaga ispod dvorca dvije je godine, od 1944. do 1946., rovao poput krtice, sve dok ga nisu otpustili. Tvrdi kako bi na dubini od dvadeset i jednoga metra ispod zemlje trebao naići na prostoriju trideset metara puta devet s trideset kovčega od plemenita metala, punih nevjerojatna blaga. Prizor je to što ga je Walt Disney prebacio u New York za završnicu svoga filma *Tajna templarâ* te Lhomoy i oni malobrojni koji mu vjeruju ciljaju upravo na templarsko blago. Međutim, Lhomoy nije nikada pronašao podzemni rov koji bi omogućio ulazak u podzemnu prostoriju. No, Gérard de Sède vjeruje priči svoga svinjara i u njoj prepoznaje djelo sudbine: vraća se svome poslu novinara te "zagonetku iz Gisorsa" proslavlja prvo u brojnim časopisima, a kasnije i u knjizi objavljenoj 1962. (de Sède, 1962.).

Tako je na vrata Gérarda de Sèdea 1960. zakucao Pierre Plantard, "vitez" bez konja i bez cilja, koji ima svoju organizaciju: Sionski priorat, ali ne i cilj kojemu bi je posvetio, nakon što je bezuspješno pokušao s kolaboracionizmom, golizmom te naposljetku širenjem pučkih kuća. Plantard "otkriva" Gérardu de Sèdeu kako je Sionski priorat zapravo drevna organizacija čija je zadaća skrbiti o blagu koje ne smije prije vremena dospjeti u "poganske" ruke. Gisors – za koji Plantard potvrđuje kako je sve što de Sède o njemu piše istina – pritom ne predstavlja početak. Plantard uskoro ovome novinaru počinje "otkrivati" kako Sionski priorat čuva i druge,

Coco

još veličanstvenije tajne. Prva tajna što mu je pritom otkriva jest kako je on, "Pierre de France" (riječ je o imenu kojim se već bio služio u vrijeme Alpha Galates), posljednji Meroving, izravan potomak Dagoberta II. (650.–679.). Ovaj je, pak, bio posljednji zakoniti merovinški kralj, prije pobune njihovih meštara palače koja je 751., nakon svrgnuća posljednjega u nizu od sedam "nominalnih" merovinških kraljeva (budući da su zapravo bili pod dominacijom spomenutih meštara palače), Kilderika III. (?–751.) – na tron dovela karolinge Pipina Maloga (714.–768.), sina Karla Martela (686.–741.) i oca Karla Velikoga. Plantard karolinšku pobunu drži nezakonitom, a sebe, kao posljednjega Merovinga (prema – razumije se – u potpunosti izmišljenoj i nepostojećoj genealogiji), isključivim legitimnim pretendentom na francusko prijestolje.

Ovu je priču razradio i Gérardu de Sèdeu prenio između 1960. i 1964., u vrijeme dok Plantard – započinjući pisati niz djela objavljenih pod lažnim imenom – u Parizu tiska brošuru potpisanu s "Anne Léa Hisler" (imenom supruge od koje se rastavio, ali čije je ime posudio), naslova *Rois et Gouvernants de France (Les grandes dynasties depuis l'origine)* [*Kraljevi i upravitelji Francuske (Velike dinastije od samih početaka)*]. To je djelo u velikoj mjeri plagijat članka Louisa Saurela (1902.–1980.), objavljena 1960. u prvome broju popularna časopisa "Les Cahiers de l'Historie", pod naslovom *Etude complète sur les rois et les gouvernements de France des origines à nos jours* (*Cjelovita studija o kraljevima i vladama Francuske od početaka do naših dana*; Saurel, 1960.). Kako bi stvorio dojam kako je Saurel prepisao od "Anne Lée Hisler", a ne obratno, Plantard tvrdi kako su *Rois et Gouvernants de France* iz 1964. (Hisler, 1964.) drugo izdanje djela koje će 1968. objaviti "Editions Poirier-Murat" – ime što ga je Plantard već bio upotrijebio kako bi 1942. retrodatirao Statut

o Bill

Alpha Galates, tvrdeći u listu "Vaincre" kako ga je godine 1937. objavila "Tipografija Poirirer-Murat".

Godine 1965. Plantard objavljuje i pohranjuje u pariškoj Nacionalnoj knjižnici još jednu brošuru koju je sam napisao, a potpisao s "Madeleine Blancassal", *Les Descendants mérovingiens ou l'énigme du Razès wisigoth* (*Potomci Merovingâ ili enigma vizigotskoga Razèsa*) te ju je navodno tiskala izdavačka kuća Alpina iz Ženeve (što može biti i aluzija na istoimenu švicarsku masonsku ložu u kojoj Plantard ima prijatelje – među kojima i Roberta Amadoua, ali koja se posve sigurno ne bavi izdavaštvom), tvrdeći kako je riječ o prijevodu (nepostojećega) njemačkog izvornika "Waltera Celse-Nazaire". Priloženo je pet genealoških tablica iz 1956., autora "Henrija Lobineaua": ime je to kojim će se ovaj pustolov još dugo služiti (Blancassal, 1965.), a kojega je stvorio na temelju imena ulice (Rue Lobineau), nazvane po benediktinskome eruditu don Guy-Alexisu Lobineauu (1666.–1727.), u blizini crkve Saint-Sulpice u Parizu, u kojoj se – na temelju istih dokumenata, kao što je to dobro poznato čitateljima *Da Vincijeva koda* – nalaze važne tajne Sionskoga priorata. Godine 1966. u istoj Nacionalnoj knjižnici pohranjuju se još četiri djela koja se vrte oko mjesta Rennes-le-Château (L'Ermite, 1961.; Stüblein, 1884.; Lobineau, 1966.; Roux, 1966.), među kojima i zbirku dokumenata potpisanu s "Henri de Loubineau", nakon čega će 1967. uslijediti *Les dossiers secrets de Henri Lobineau* (*Tajni spisi H. L.*), djelce potpisano s Philippe Toscan du Plantier. Riječ je vjerojatno o još jednome Plantardovu pseudonimu, iako je kasnije tvrdio kako ga je napisao jedan njegov mladi učenik iz Toskane koji nije uvijek uvažavao njegove pouke. Ako je ipak riječ o pseudonimu, vjerojatno je Plantard, koji je oduvijek posjećivao glumce i čiji je glavni suradnik, de Chérisey, i sam glumac, bio nadahnut imenom Daniela Toscana du Planti-

Cocc

era (1941.–2003.), u to vrijeme djelatnika kinematografske kuće Gaumont, a kasnije filmskoga producenta.

Svi bi ovi apokrifni dokumenti (glavne donosi Jarnac, 1994.a, 1994.b, 1995.) u očima de Sèdea, za kojega je teško utvrditi do koje je mjere bio žrtva, a do koje sudionik, trebali potvrditi vjerodostojnost rukopisa prema kojemu se "ključ enigme" o Plantardovu merovinšku podrijetlu i njegovu skrivenu blagu nalazi u Rennes-le-Château, čija se mitologija gradi već desetljećima, ali koju je Plantard otkrio tek oko 1960. Rukopis je u svome izvornome obliku neobjavljiv budući da su Plantardove spisateljske sposobnosti prilično skromne. No, stručnjak de Sède dovodi ga u red i 1967. objavljuje kao *L'Or de Rennes ou la Vie insolite de Bérenger Saunière, curé de Rennes-le-Château* (*Zlato Rennesa ili neobičan život Bérengera Saunièrea*; de Sède, 1967.). Tako je dovršeno povezivanje mita o Sionskome prioratu – sada predstavljenu kao čuvaru merovinških potomaka, jedinih zakonitih vladara Francuske, i njihovih blaga – i legende o Rennes-le-Château.

Čudnovata priča o Rennes-le-Château

Neobičnu priču o Rennes-le-Château detaljno su ispričali brojni autori koji se bave demistifikacijom postojećih legenda, među kojima – da ne ulazimo u odveć iscrpnu bibliografiju – Jean-Jacques Bedu (1990.) i mladi talijanski znanstvenik Mario Arturo Iannaccone (2004.). Na ovome mjestu se ne ćemo upuštati u već poznate pojedinosti, već ćemo radije pokušati događaje protumačiti u svjetlu onoga što se odnosi na priču i mit o Sionskome prioratu.

Rennes-le-Château je francusko seoce u pokrajini Aude, oblasti Razès, podno istočnih Pireneja, s manje

o Bill

od stotinu stanovnika. Po nekim mišljenjima, "Rennes" potječe od Rhedae, imena velikoga antičkog grada što su ga na tome području navodno bili sagradili Vizigoti. No, po mišljenju povjesničara, "postojanje toga legendarnog grada plod je pučke mašte, baš kao i ono Atlantide" (Bedu, 1992., 4), dok rijetki arheološki ostatci pronađeni u Rennesu "čini se, nemaju vizigotsko podrijetlo" (*isto*). Postojanje mjesta Redae (bez "h"), kao središta grofovije Razès, koju je utemeljio Karlo Veliki, potvrđeno je oko godine 800., no ubrzo je izgubilo svoju važnost u korist susjedna Limouxa koji 960. postaje novim središtem grofovije.

Rennes-le-Château se nalazi u središtu zemlje katarâ, odnosno na području gdje se u srednjemu vijeku razvilo katarsko krivovjerje. Zahvaljujući toj činjenici, mudrim turističkim manevrom pretvoren je u odredište milijuna posjetitelja godišnje. Montségur, posljednja katarska utvrda, pala je 1244. nakon duge bitke. To se mjesto nalazi na svega nekoliko kilometara od Rennes-le-Châteaua te se već stoljećima tlapi o blagu što su ga katari, navodno, u posljednjemu času spasili i sakrili negdje na tome području. U svakome slučaju, čini se kako ovo mjesto nije odigralo posebno važnu ulogu u takozvanoj križarskoj vojni protiv albigenza te se čini kako je priča o njegovu uništenju od strane protukatarskih križara puka legenda. Postojeća župna crkva (koja, međutim, sadrži i neke starije elemente) u Rennes-le-Château prvi je put izgrađena godine 1255. Župa je posvećena svetoj Mariji Magdaleni. Na temelju legenda s kraja srednjega vijeka, ova je svetica navodno iz Palestine izbjegla u Francusku kako bi izbjegla progonstvima te je umrla u Provansi.

Jean Bigou (1702.–1776.) prvi je župnik Rennes-le-Châteaua koji se spominje u mitologiji koja se kasnije razvila, iako nema nikakvih dokaza koji bi upućivali

Cocc

na to kako je bio oduševljen ezoterijom (kao ni da je bio mason). Naslijedio ga je nećak koji je već i prije bio njegovim zamjenikom, Antoine Bigou (1719.–1794.). Ovaj se, nakon Francuske revolucije, svrstao uz "nepokorne" svećenike koji su odbili prisegnuti na vjernost Republici te je izbjegao u Španjolsku gdje je – u mjestu Sabadell – godine 1794. i umro. Moguće je kako je u župi skrio skromnu uštedu, s nadom u povratak koji se nikada ne će obistiniti. U razdoblje župnikâ Bigoua pripada i dolazak u Rennes-le-Château stanovite Marie de Nègre d'Ables (1713.–1781.), 5. studenoga 1732., kao svježe supruge gospodara toga mjesta, Françoisa d'Hautpoula de Blancheforta (za kojega nisam uspio doznati datum rođenja, kao ni datum smrti). Ona je preminula 17. siječnja 1781. te je 25. lipnja 1905. skupina Društva za znanstvena istraživanja Aude iz Carcassonnea, prigodom posjeta groblju, zabilježila i opisala njezin nadgrobni kamen, uključujući i natpis. Nadgrobni je kamen, slomljen, petnaestak godina ležao u kutu groblja. Župnik Berenger Saunière (1852.–1917.) bacio ga je najvjerojatnije godine 1906. (Bedu, 1990., 50–51), nakon čega je nastala legenda prema kojoj posve običan natpis ("Ovdje počiva plemenita gospođa Maria de Nègre d'Arles [*sic*], gospođa d'Haupoul [*sic*] de Blanchefort, preminula u dobi od sedamdeset i sedam godina 17. siječnja 1781. – *Requiescat in pace*) zapravo predstavlja kodirani ključ za pronalaženje blaga. Saunière svakako nadgrobni kamen nije držao odveć važnim kada ga je petnaest godina ostavio oslonjena na zid, a potom odbacio.

Spomenimo usput kako postoje različite plemenitaške obitelji: "de Blanchefort" ili "de Blanquefort" te kako je "templarska povezanost" s Rennes-le-Châteauom, što bi je, prema tvorcima legende, trebao osigurati sedmi meštar reda Hrama, Pierre Bertrand de Blanquefort (1100.–1168.), u potpunosti izmišljena. Sedmi me-

o Bill

štar templara rođen je u mjestu Blanquefort, osam kilometara od Bordeauxa, prilično daleko od Rennes-le-Château, u obitelji koja nije u rodu s onome Hautpoula de Blancheforta (Jarnac, 1988., 403). Isto vrijedi i za Guya de Blancheforta (?–1513.), četrdeset i drugoga velikog meštra viteškoga Reda svetoga Ivana Jeruzalemskoga – koji će kasnije postati Malteški vitezovi te ih ne valja brkati s templarima – rođena u dvorcu Boulancy (Creuse) te također bez srodstva s obitelji Hautpoul (*isto*, 402).

Prije i poslije Francuske revolucije iz Rennes-le-Château nema glasa, osim povremenih žalopojka župnikâ prema kojima župna crkva propada te ju je potrebno obnoviti, za što nedostaje novaca. Crkvene i građanske vlasti, pak, zauzete drugim hitnim pitanjima, ne drže kako bi potrebna sredstva trebale uputiti u jedno seoce od tako skromne važnosti.

Prvoga lipnja 1885. župnikom Rennes-le-Châteaua postaje don Berenger Saunière (o kojemu dokumentirane podatke, osim dokumenata što ih je pisac ovih redaka preslikao iz mjesnoga muzeja prigodom boravka ondje g. 1997., vidi u Jarnac, 1987., 1988.; de Monts, 1989. te u dragocjenoj zbirci anastatičnih reprodukcija dokumenata u Jarnac, 1996.). Sin Josepha Saunièrea (1823.–1906.), gradonačelnika Montazelsa, u kojemu je rođen 11. travnja 1852., Berenger stječe obrazovanje prvo u sjemeništu, a onda u bogosloviji u Carcassonneu. Zaređen za svećenika g. 1879., 16. srpnja iste godine postavljen je za vikara u Aletu. Počam od godine 1872., biskup Carcassonnea je monsinjor François de Sales Albert Leuillieux (1823.–1893.), koji će 1881. biti promaknut za nadbiskupa Chamberyja. Biskup i Saunière dijele snažnu odbojnost prema Republici, povremeno popraćenu stanovitim pomanjkanjem političke mudrosti. Ponešto će oprezniji biti Leuillieuxov nasljednik, monsinjor Félix-Arsène Billard (1829.–1901.). Iako se njegove političke

ideje ne razlikuju bitno od Saunièreovih, tek što je preuzeo položaj u Carcassonneu, iz opreza premješta mlada monarhijski orijentirana župnika iz mondena Aleta u zabačeno seoce Clat. Međutim, Billard cijeni Saunièrea te ga, nakon nepune četiri godine provedene u Clatu, premješta u ponešto zahvalnije odredište: Rennes-le-Château. Štoviše, blagonaklonost Billarda – kojega je svećenik s kojime je godinama bio u sukobu, don Simon Laborde (1842.–1925.), optužio za administrativne nepravilnosti, radi čega je bio prisiljen braniti se u Rimu (Jarnac, 1988., 457–470) – navodit će se (barem od strane onih koji sumnjaju u biskupovu čestitost) kao dokaz u prilog sumnjičenju Saunièrea.

Čim je stigao u novu župu, Saunière ponovno počinje rogoboriti protiv Republike, pripravljajući tako na svoj način povratak na izbore 18. listopada 1885.: "Trenutak je ozbiljan", kaže on, "te nam valja usmjeriti sve snage protiv neprijateljâ: potrebno je glasovati, i to pravilno. Žene treba da prosvijetle slabo upućene izbornike i upute ih neka odaberu branitelje vjere. Neka 18. listopad za nas bude dan oslobođenja!" (Descadeillas, 1996., 3). Mjesni republikanci prosvjeduju, ali biskup priskače u pomoć te se Saunière izvlači s kratkim izgnanstvom u bogosloviju u Narbonne i ukidanjem plaće u trajanju od nekoliko mjeseci, što stupa na snagu 1. travnja 1886. Župnik je inače prisiljen djelovati u istome pravcu kao i njegovi prethodnici: pokušati popraviti crkvu koja prokišnjava i čiji zvonik prijeti urušavanjem.

Prvi dokumenti o obnovi potječu iz 1887. Ispostavlja se kako je župnik iz vlastita džepa izdvojio 518 franaka te ih župi "posudio" 1876. Taj iznos, koji nije golem, ali je svejedno značajan, mnogima se učinio pretjeranim te su se pitali odakle Saunièreu toliki novac. René Descadeillas (1909.–1986.), mjesni arhivar koji je puno učinio za opovrgavanje legenda o skrivenu blagu i taj-

o Bill

nim društvima, pretpostavlja kako je u župi ostalo nešto novca, možda zahvaljujući vidarskim sposobnostima jednoga od prethodnika našega župnika (Descadeillas, 1991., 16). No, vjerojatnije je – kao što su mnogi pretpostavili, a i sam Saunière kasnije priznao (Bedu, 1990., 26) – kako je na apel župnika, progonjena poradi svojih monarhijskih uvjerenja, velikodušno odgovorila Maria Teresa od Modene (1817.–1886.), udovica pretendenta na francusko prijestolje Henrika V. grofa od Chamborda (1820.–1883.). Različiti izvori procjenjuju doprinos Marie Terese od tisuću do tri tisuće franaka, što je značajna svota (Saunière kao župnik prima godišnju plaću od devet stotina franaka), ali ne i basnoslovna (*isto*).

Kako Saunière troši taj prvi novac? Njegova je prvotna briga obnova glavnoga oltara. Stoga 1887. godine daje ukloniti stari oltar, postavljen na pilastar. Prema legendi koja će uslijediti, unutar toga pilastra trebali bi se nalaziti spisi od iznimne važnosti, dio "dokumenata" što ih je Plantard predao de Sèdeu, a na koje ćemo se još vratiti. No, taj je pilastar, koji još uvijek postoji, pun, a ne šupalj te je nemoguće da bi se u njemu krili dokumenti ili bilo što drugo. Ovdje je, zapravo, došlo do brkanja s okruglim stupom (zapravo dijelom ograde), postavljenim poradi radova mjesto oltara, koji je podupirao staru propovjedaonicu. I on još uvijek postoji te je izložen u muzeju u Rennes-le-Château; nije šupalj, ali je vidljiva pukotina u koju bi bilo moguće skriti neki manji predmet poput – primjerice – relikvije (neki potomci onovremenih župljana spominju "bočicu", odnosno "ampulu"; *isto*, 22) ili možda kese s novcem, koju je župnik Antoine Bigou ondje mogao spremiti prije bijega u Španjolsku.

S druge strane, Saunièreu nisu potrebne nikakve povlaštene informacije kako bi se zainteresirao za mjesnu priču, u nadi kako će prikupiti koji franak, župi neop-

hodno potreban za radove na obnovi. Iz župnih registara (koji još uvijek postoje i čitljivi su) znade kako je u crkvi g. 1705. pokopana stanovita "gospođa Delsol, udova Dupuy" (1630.–1705.), a 1724. "plemić Henry de Vernet". Ti grobovi, međutim, nisu vidljivi. Župnik ih kani potražiti nadajući se kako možda sadrže dragocjen nakit ili druge skupocjene predmete, dok polako (nakon što je od nekoga župljanina posudio novac) obavlja potrebne radove na obnovi crkve. Nakon što se pobrinuo za oltar, prelazi na pod srednje lađe ispod kojega 21. rujna 1891. uistinu nešto i nalazi. Riječ je o nadgrobnome kamenu čiji je prednji dio okrenut prema unutra, odnosno, nalazi se ispod zemlje, (radi čega nije bio vidljiv prije početka radova), a koji će biti prozvan *dalle des cavaliers* (viteška ploča). Riječ je o lijepoj rukotvorini iz karolinškoga razdoblja, oštećenoj jer ju je sâm Saunière nekoliko godina ostavio izloženu na groblju (na otvorenome): danas se nalazi u muzeju u Rennes-le-Château. Prvi je put opisana 1927. u "Glasniku društva za znanstvena istraživanja Aude", koje ju smješta u razdoblje oko godine 771. (Guy, 1927., 132) – dakle, prilično prije utemeljenja templara (1118.), s kojima će se pogrješno tražiti povezanost, koja je malo vjerojatna čak i u slučaju kasnije datacije (koju sugerira Descadeillas, 1991., 134.).

Nakon toga otkrića Saunière bilježi u dnevnik riječi "Vu Cros et secret.", što svi zagovornici legende tumače kao aluziju na "tajnu" (franc. *secret*). Ostaje dvojbeno je li Cros, čiji je savjet potražio, bio glavni vikar biskupije Carcassonne, koji se upravo tako zvao, ili pak inženjer Ernest Cros (1857.–1945.), koji je u tome kraju bio poznat kao ljubitelj epigrafije i antikviteta, iako pomalo antiklerički orijentiran. Kada je, pak, riječ o "secret.", promatrajući spornu stranicu Saunièreovih bilježaka (kao što je to učinio pisac ovih redaka), pozornost privlači činjenica kako nakon riječi slijedi točka, što inače nije tipič-

o Bill

no za župnikove zapise. "Secret." je, dakle, najvjerojatnije kratica za *sécretaire* (tajnik), čime je vjerojatno mislio na tajnika biskupa Carcassonnea kojemu je župnik povjerio svoje otkriće. Činjenica jest kako bi prvo slovo "e" u riječi *sécretaire* trebalo imati naglasak, no proučavanje bilježaka otkriva kako se Saunière (poput brojnih Francuza u to vrijeme, čak i onih obrazovanih) nije odveć zamarao pravopisom, osobito kada je pisao bilješke koje nisu bile namijenjene široj javnosti.

Kako god bilo, obližnji su župnici, zajedno sa Saunièreom, bili zadovoljni otkrićem ploče, iako nije bila riječ ni o grobovima iz osamnaestoga stoljeća, što ih je tražio, niti o nečemu što bi mogao prodati (na oprezu su, među ostalim, i republikanske vlasti koje ga sumnjiče radi njegovih monarhističkih uvjerenja). Novaca i dalje nedostaje. Nekoliko je godina Saunière povećavao prihode idući pješice predslaviti nedjeljnu misu u Antugnac, udaljen pet kilometara od Rennes-le-Châteaua (Saunière, 1984.). No, iste te, 1891. godine, rastu ujedno i troškovi budući da je organizirao pučke misije koje je proslavio postavljanjem ispred crkve kipa Gospe Lurdske, na pilastar koji je bio podno oltara uklonjena 1887. Riječi "Misija 1891.", koje je dao uklesati podno kipa, stoga nisu nimalo tajnovite, već se jednostavno odnose na pučke misije.

Potrebe za novcem tako i dalje postoje pa se nastavlja potraga za osamnaestostoljetnim grobovima. Toj se potrazi vjerojatno pridružuju i radovi na "čišćenju groblja" iz listopada 1891., koji u tome kraju ne pobuđuju nikakve sumnje te koje ne valja brkati s iskapanjima iz 1895. Radi ovih je, naime, Saunière u više navrata noću kopao po groblju, oštro tjerajući znatiželjnike. Dana 10. i 14. ožujka 1895., uz potporu općinskoga savjeta, nekolicina lokalnih stanovnika dvjema peticijama upućenima Pokrajinskoj upravi Aude prosvjeduje protiv rado-

va koji, po njihovu mišljenju, uznemiruju i žive i mrtve (Descadeillas, 1991., 22). U tijeku se tih radova, kao neumorna župnikova suradnica, pojavljuje mlada Marie Denarnaud (1868.–1953.), kći njegove doživotne tajnice Alexandrine Marie Denarnaud (1844.–1928.), a kasnije i sâme njegove tajnice.

Gnjev je mještanâ možda i opravdan, no ne valja zaboraviti kako je općina u rukama protuklerikalaca te kako se nalazimo usred najtežega sukoba Crkve i francuskoga protuklerikalizma, do kojega je došlo poradi suđenja kapetanu Alfredu Dreyfusu (1859.–1935.), židovskome djelatniku optuženu za prodaju vojnih tajna Nijemcima, uhićenu 1894., osuđenu 1895., a potom pomilovanu 1899. i rehabilitiranu 1906. Godina Dreyfusove osude, koju je katolička desnica pozdravila uz snažne protužidovske tonove te radi toga bila izložena kritici protuklerikalne ljevice, upravo je 1895. Takvo okruženje prati i sukob između općine i župnika Saunièrea, kao odjek spora koji je čitavu Francusku podijelio napola u jednome zabačenu pirenejskome selu. Prilike su se još i pogoršale kada je župnik, u strahu da ne bi omeli njegova iskapanja, prigodom izbijanja požara koji je uništio jednu žitnicu u blizini crkve, vatrogascima odbio dopustiti ulazak u župno dvorište, gdje je bio sagradio kućicu u kojoj je često provodio noć, kako bi ondje iz zdenca crpili vodu. Utoliko više što je, spletom nesretnih okolnosti, požar izbio upravo 14. srpnja 1895., na praznik Republike i Revolucije za općinu, a dan žalosti za katoličkoga monarhistu poput Saunièrea. Općina je reagirala i 20. srpnja župniku naložila neka se vrati spavati isključivo u prezbiterij te noću vrt i sva druga mjesta neposredno uz crkvu ostavlja otključana.

Župnik je poslušao te se, od kraja 1895., iskapanja više ne spominju. No, svejedno se čini kako se njegovo novčano stanje od 1896. popravilo. Počinje redovno pla-

o Bill

ćati opskrbljivače, što mu omogućuje u veliku stilu nastaviti radove na crkvi. Dana 20. studenoga 1896. potpisuje nalog tvrtki H. Giscard Père et Fils iz Toulousea za cjelovitu obnovu župne crkve, na temelju predračuna u iznosu od 2.500 franaka, što ga valja podmiriti u pet godišnjih obroka počam od prosinca 1897. Tvrtka H. Giscard, utemeljena 1885., koja zapošljava razne članove obitelji Giscard, radila je u brojnim župama, uključujući i Karmel u Lisieuxu. Njezino je sjedište danas pretvoreno u muzej, no praunuk utemeljitelja, Joseph Giscard, i dalje radi kao kipar. Njegov je konvencionalni stil u Francuskoj poznat te je jedino neznanje pojedinih zagovornika legende o Rennes-le-Château kadro simbole koji se nalaze i u brojnim drugim crkvama protumačiti kao zlokobne ili pak sotonističke. To se odnosi i na đavla koji podupire škropionicu (očito, đavla *poražena* svetom vodom) ili pak na natpis podno portala župne crkve *Terribilis est locus iste* (Knjiga Postanka 28,17), koji potječe od viđenja Jakovljevih ljestava. Tradicionalistički orijentiran biskup Billard, došavši pogledati novu crkvu prigodom drugih po redu pučkih misija, na dan Pedesetnice 1897., svakako nije našao povoda prigovorima. Onaj, pak, koji u Križnome putu župne crkve ili makar u ukrasima palače koja je sjedište tvrtke Giscard u Toulouseu (primjerice Jarnac, 1988., 471) vidi "masonske" simbole, trebao bi porazmisliti o činjenici kako su brojni simboli kojima se koristi masonerija bili staleški i katolički, daleko prije no što su postali masonski. Obitelj Giscard poznata je i cijenjena u katoličkome svijetu poradi svojega (gotovo i odveć) konvencionalna stila, koji ne ostavlja mjesta nikakvim neobičnostima ni iznenađenjima.

Jedina je tajna gdje je Saunière pronašao novac kojim je platio tvrtci iz Toulousea. Tajna postaje tim veća ukoliko uzmemo u obzir kako je, u razdoblju između

Cocc

22. listopada 1898. i 4. travnja 1905., osim što je platio obroke Giscardu, naš župnik ujedno i kupio sedam zemljišnih čestica u neposrednoj blizini župnoga dvora. Iako uz stanovite novčane poteškoće – o čemu svjedoče pisma dobavljača plaćanih s priličnim zakašnjenjem – Saunière će si na tome području između 1900. i 1906. godine dati izgraditi omanju vilu u renesansnome stilu, Vilu Betaniju, kao i maleni toranj novo-srednjovjekovnoga stila, u koji će smjestiti radnu sobu i knjižnicu, Toranj Magdala. Imena potječu iz evanđeljâ te nema mjesta nikakvim ezoterijskim aluzijama. Daleko je sumnjivije to što, od same kupnje terena, sva ta imovina glasi na doživotnu tajnicu Marie Denarnaud, što upućuje na to da je župnik želi zadržati za sebe osobno, a ne pokloniti je župi. Štoviše, prije Gérarda de Sèdea (koji uveliko ustraje na tome, usp. de Sède 1988., 20–21), nitko se – pa čak, čini se, ni mjesni "zli jezici" – nije sjetio pretpostaviti postojanje stanovite naklonosti između župnika i njegove doživotne tajnice koja bi prelazila granice dopuštene jednome katoličkom svećeniku.

No, ni ova tajna nije toliko tajnovita. Saunière je imao hvalevrijednu naviku vođenja dnevnika u koji je bilježio dnevna događanja, ali i troškove do u najsitnije pojedinosti. Njegove su zabilješke dostupne u muzeju mjesta Rennes-le-Château, a odskora će to biti i putem interneta. Na taj je način moguće saznati sljedeće tri stvari. Prije svega, kako Saunière nikada u svome životu nije bio u Parizu te su sve pretpostavke i svjedočanstva koja se odnose na njegove navodne susrete s pariškim ezoterijskim krugovima tek dijelom legende stvorene nakon njegove smrti. Kao drugo, ovaj župnik nije ni od koga primio veliku svotu novca, a posebno ne (kao što to tvrde Plantard i de Sède) od voditeljâ tajnih društava ili pak pripadnikâ vladarskih kuća (s jedinom iznimkom spomenute donacije Marie Terese od Modene). Kao tre-

o Bill

će, počam od 1896., Saunière se počinje baviti "prodavanjem misa": djelatnošću nezakonitom sa stajališta kanonskoga i građanskoga prava koju, međutim, niti je on sâm izmislio niti je općenito nepoznata.

Troškovi građevinskih i graditeljskih radova župnika dosežu do nešto manje od dvjesto tisuća franaka. Iz njegovih zabilježaka između 1896. i 1915. dade se zaključiti kako je primio honorar za najmanje *sto tisuća* misa: u zlatnim godinama pet do šest tisuća misa godišnje. Dokumentacija postoji: počam od pisama i oglasa u kojima "siromašni svećenik" traži honorar za slavljenje misa, upućenih samostanima i privatnim osobama, ili pak objavljenih u pobožnim listovima diljem Francuske te Njemačkoj, Švicarskoj, Španjolskoj, Italiji; preko popisâ na stotina u više navrata kontaktiranih donatora pa sve do poštanskih izvještaja i računa vođenih iz mjeseca u mjesec. Navedeni su računi važni jer prosječan honorar za misu nije bio pedeset centima (kao što to tvrde zagovornici legende o blagu), već se za Saunièreova službovanja kretao između jednoga i dva franka. Druga primjedba, prema kojoj je, u vrijeme kada se manje no što je to danas slučaj toleriralo prikazati jednu svetu misu za više nakana, bilo nemoguće da Saunière proslavi pet ili šest tisuća misa godišnje, ne dovodi ni u kakvu dvojbu samu "prodaju", već jedino poštenje toga svećenika. Primjedba je to koja sama po sebi nameće odgovor. Vrlo jednostavno, župnik mjesta Rennes-le-Château redovito je uzimao honorar za mise koje nikada nije odslužio.

Riječ je o činjenici što ju je, po kanonskome običaju, utvrdio biskup Carcassonnea koji je 1902. naslijedio Billarda: monsinjor Paul Félix Beuvain de Beauséjour (1839.–1930.), prethodno glavni vikar u Besançonu. Službeno ponovivši opomenu što ju je Billard, iako blagonaklono, već bio uputio Saunièreu, smjesta tome župniku Rennes-le-Châteaua naređuje neka za mise više

ne uzima honorar. No, honorar svejedno i dalje pritječe – prema Saunièreovim riječima: "spontano". Dana 20. siječnja 1909. biskup potpisuje nalog za premještaj Saunièrea iz Rennes-le-Châteaua u novu župu u Coustouges. Župnik odbija, objašnjavajući to zdravstvenim razlozima, no naposljetku biva podvrgnut crkvenome suđenju u kojemu se od njega traži podnošenje svih računa vezanih za župu i mise. Na prvome ročištu, sazvanu u Carcassonneu 23. srpnja 1910., Saunière se nije pojavio te je osuđen na mjesec dana suspenzije *a divinis*. Dana 15. listopada 1910. postupak se nastavlja da bi završio 5. studenoga. Saunière priznaje kako nije spreman podnijeti račune: "osuđen" je na desetodnevne duhovne vježbe u samostanu po vlastitu odabiru te u roku od mjesec dana mora podastrijeti račune. Kasnije biva obaviješten kako i svoje nekretnine (koje prema njegovoj tvrdnji pripadaju Marie Denarnaud) mora staviti na raspolaganje biskupiji.

Dana 5. prosinca 1911. Saunière se nije pojavio na novome suđenju te je u odsutnosti osuđen na suspenziju *a divinis* u trajanju od tri mjeseca, uz mogućnost produljenjâ na ista razdoblja, sve dok ne vrati iznose namaknute prodavanjem misa, kao i nekretnina (Tappa, Boumendil i Corbu-Captier, 1994.). Sve to – ne čekajući ishod žalbe podnesene Kongregaciji koncila (danas Kongregacija za kler, prim. red.) u Rimu, do kojega, uostalom, ne će doći ni u trenutku njegove smrti godine 1917. Saunière se opire: udaljenu sa župe, preostaju mu Vila Betanija i Toranj Magdala koje, međutim, 14. veljače 1913. mora staviti pod hipoteku. No, riječ je o izmorenu čovjeku. Umire 22. siječnja 1917. Iako je sva svoja dobra ostavio Marie Denarnaud, župnik obližnjega mjesta Espéraza, koji obavlja i dužnost župnika Rennes-le-Châteaua, u tešku razdoblju Prvoga svjetskoga rata, tijekom kojega su brojni svećenici mobilizirani kao vojni

o Bill

kapelani, uspijeva ga osloboditi od crkvenih kazna *in articulo mortis*. Time mu je omogućen barem crkveni sprovod koji je obavljen 24. siječnja 1917.

Tu završava priča o *opatu* Saunièreu, ali i započinje legenda. Dok je još bio na životu, naš je župnik dao naslutiti kako je pronašao čuvene osamnaestostoljetne grobove što ih je tako dugo bio tražio. Njihovo je navodno "blago" i dalje bilo neizvjesno, ali bi se time barem uklonile sumnje o "trgovanju" misama. Nakon Saunièreove smrti u Rennes-le-Château i dalje nema nikakva blaga. Ondje je, međutim, Marie Denarnaud koja se pokušava domoći Vile Betanije, zajedno s majkom, ocem Guillaumeom (1840.–1930.) i bratom Barthélemyjem (1872.–1944.). Dokumenti pokazuju kako su Denarnaudovi kanili ove nekretnine smjesta prodati (Jarnac, 1988.). No, kupaca baš i nije bilo. Nakon Prvoga svjetskog rata dolazi Drugi. Brojni u tome kraju čekaju da Marie, očajna, proda imovinu za "komadić kruha". No, bivša se doživotna tajnica ne predaje tako lako.

Naposljetku, 1945. u kraju se pojavljuje Noël Corbu (1912.–1968.). Rođen u Parizu, živio je neko vrijeme u Maroku, prije no što je u Perpignanu postao trgovac lijekovima. Godine 1943. napisao je čak i kriminalistički roman *Le Mort cambrioleur* (*Mrtvi provalnik*; Corbu, 1943.). Nakon rata se preselio u Bugarach. Ondje je jedne lijepe nedjelje odlučio prirediti piknik na brdu u Rennes-le-Château, gdje je upoznao Marie Denarnaud koja mu je stala pripovijedati o Saunièreovu blagu. Corbu u to baš i nije povjerovao, ali se sprijateljio sa starom gospođom. Naposljetku ju je stao i uzdržavati, dok mu je ona uzvratila sastavivši 22. srpnja 1946. oporuku u kojoj Corbua i njegovu suprugu navodi kao svoje jedine nasljednike, razbaštinjujući tako vlastite unuke (Jarnac, 1996.). Marie umire 29. siječnja 1953., do kraja života uzdržavana od Corbua, a da mu pritom nije otkrila ni jednu tajnu.

Tako je ovaj ljekarnik-romanopisac postao vlasnikom Vile Betanije i Tornja Magdala, ali je ustanovio kako su mu troškovi održavanja previsoki. Godine 1955. Vilu Betaniju pretvara u restoran-hotel La Tour. Ali, kako privući turiste u seoce udaljeno od velikih prometnica? Sjetivši se kako je napisao roman, Corbu pripravlja pet stranica (konačna verzija: Corbu, 1962.) na kojima iznosi sljedeću fantastičnu priču: Bianca od Kastilje (1188.–1252.) sakrila je blago francuskoga kralja u Rennes-le-Château, dok se njezin sin Louis IX. (1214.–1270.) nalazio u Svetoj zemlji u sedmoj križarskoj vojni. Tajna je Biancinom smrću bila izgubljena, ali ju je Saunière doznao zahvaljujući "pergamenama" pronađenima u župnoj crkvi te se blago još uvijek nalazi u Rennes-le-Château. Legenda o pergamenama tako je rođena s Noëlom Corbuom.

Početkom 1956. ovaj vlasnik restorana uspijeva za svoju priču zainteresirati dnevni list "La Dépêche du Midi" koji 12., 13. i 14. siječnja u tri nastavka, u člancima Alberta Salamona (1956.a, 1956.b, 1956.c) donosi priču o Bianci od Kastilje i don Saunièreu, "župniku-milijunašu". Na dobrobit Corbuova restorana počinju pristizati posjetitelji: brojni su među njima lovci na blago te sa sobom nose opremu za kopanje. Cobu ih pušta, ali 31. ožujka 1956. ipak ga hvata panika nakon što su se na terenu u njegovu vlasništvu pojavili kosturi. Policija provodi istragu i zaključuje kako je riječ o španjolskim partizanima koji su zgrade, privremeno napuštene od Denarnaudovih, zauzeli koncem 1944. i početkom 1945. – najvjerojatnije žrtvama kakvih mračnih izravnavanja računa. Ovo mračno otkriće, međutim, ne obeshrabruje lovce na blago. Godine 1961. priča o Rennes-le-Château predmetom je scenarija francuskoga filma iz 1962. *La Roue turne* (*Kotač se okreće*) u kojemu poduzetni Corbu tumači lik Saunièrea. Godine 1962. – u velikoj se mje-

co Bill

ri oslanjajući gotovo doslovce na riječi iz Corbuova djela – Rennes-le-Château biva uključen u "bibliju" tragača za blagom, knjigu *Trésors de monde* (*Blaga svijeta*) Roberta Charrouxa (pseudonim Robert-Josepha Grugeaua, 1909.–1978.; Charroux, 1962.). Od sada će ovo pirenejsko seoce biti nezaobilazna točka za sve koji traže basnoslovna blaga. Otuda potječe i zanimanje Plantarda i de Sèdea koji će, nakon što su početkom šezdesetih pristigli u Rennes-le-Château, naposljetku izmijeniti njegovu priču.

Plantard "prisvaja" Rennes-le-Château

Vrijeme je da se vratimo Pierreu Plantardu. Od čitave ga priče o Rennes-le-Château najviše zanimaju "pergamene" što ih je župnik Saunière navodno, prema Corbuovu romansiranu nacrtu, pronašao u župnoj crkvi. Pergamene zapravo ne postoje? Nema problema: valja ih "stvoriti". Plantardu to i nije običaj, što se, međutim, ne bi moglo tvrditi za njegova staroga, već spomenuta prijatelja, Philippea de Chériseyja. Ovaj markiz "bez prebijene pare" koji se, među ostalim, odavna zanima i za enigmatiku, de Sèdeu – koji mu to obećava i platiti – nabavlja reprodukciju dviju pergamena koje su zapravo kriptogrami, zajedno s pismima koja naizgled nemaju smisla, ali koja se mogu dešifrirati, uz sugestije za njihovo odgonetavanje. Prvo svraća pozornost na Dagoberta II., a drugo na slikara Nicolasa Poussina (1594.–1655.) i njegovu čuvenu sliku *Pastiri iz Arkadije*. Elementi za tumačenje i povezivanje kriptogramâ nalaze se kako na već spomenutu nadgrobnu spomeniku Marie de Nègre (jedinome stvarnom predmetu u čitavoj toj priči), tako i na ostalim natpisima u tome području, što će ih dokumentirati Eugène Stüblein (1832.–1899.) u svojoj knji-

zi *Pierres gravées du Languedoc* (*Kameni natpisi Languedoca*), navodno objavljenoj u Limouxu 1884. (Stüblein, 1884.). Eugène Stüblein, meteorolog i skladatelj domoljubnih pjesama, uistinu je u 19. stoljeću živio u blizini Rennes-le-Châteaua. Knjiga *Pierres gravées du Languedoc* je, međutim, posve sigurno falsifikat Plantarda i de Chériseyja, što ga je 20. srpnja 1966. u pariškoj Nacionalnoj knjižnici pohranio "Antoine L'Ermite": pseudonim je to kojim je sâm Plantard potpisao već spomenutu brošuru o merovinškome blagu Rennes-le-Châteaua (L'Ermite, 1961.), pohranjenu u Nacionalnoj knjižnici 13. svibnja 1966.

Upravo skup dokumenata što su ih kreirali Plantard i de Chérisey mijenja Corbuovu bezazlenu "turističku" priču u nešto posve drugo. Saunière se, naime, navodno obogatio jer je, osim materijalnoga blaga, pronašao i kompromitirajuće dokumente. Navedeni dokumenti – što su ih u 18. stoljeću župnici Bigou već bili pronašli – dokazuju (iako ih u tome smislu valja povezati i drugim elementima) prava Merovingâ na francusko prijestolje, činjenicu kako Merovinzi imaju žive potomke (među kojima je posljednji Plantard) te postojanje inicijacijskoga društva – Sionskoga priorata – koje čuva kako navedene potomke, tako i njihove tajne. Sionski je priorat navodno utemeljio Goffredo di Buglione (1060.–1100.), bio je združen s templarima, a kasnije i odijeljen od njih te među svoje velike meštre ubraja alkemičare i ezoteričare poput Nicolasa Flamela (dobro poznata i čitateljima romanâ iz niza o Harryju Potteru, no povijesne ličnosti, 1330.–1418.), Roberta Fludda (1574.–1637.), glavnoga tvorca legende o Rozenkrojcerima, Johanna Valentina Andreae (1586.–1654.) te znanstvenike poput Leonarda da Vincija (1452.–1519.) i Isaaca Newtona (1642.–1727.). Zadnji su veliki meštri navodno bili pisci Charles Nodier (1780.–1844.) i Victor Hugo (1802.–1885.), glaz-

co Bill

benik Claude Debussy (1862.–1918.), pjesnik i dramaturg Jean Cocteau (1889.–1963.) te već spomenuti monsinjor François Ducaud-Bourget. Pripadao mu je navodno i slikar Poussin, koji je panoramu Rennes-le-Châteaua, kao znak iniciranima, dočarao upravo na slici *Pastiri iz Arkadije*. Masonerija, Hiéron du Val d'Or, Alpha Galates – tek su vanjska očitovanja jednoga te istoga drevnog Priorata. Prethodne Plantardove djelatnosti, kao i uloga monsinjora Ducaud-Bourgeta, upotrijebljene su kako bi se dalo naslutiti kako su uspon na vlast generala de Gaullea te djelatnosti monsinjora Lefebvrea potezi što ih je Priorat izveo u očekivanju još dojmljivijih događaja.

Odakle dolaze te izmišljotine? Počam od Godefroya de Bouillona, Plantard – koji je, kao što znademo, ime "Sionski priorat" izveo iz naziva jednoga brežuljka ponad Annemassea, gdje je 1956. htio izgraditi kuću za duhovne vježbe – pronašao je u povijesti križarskih vojna (kojima se više puta "nadahnuo" za svoje izmišljotine), "opatiju Gospe Sionske", što ju je 1099. u Jeruzalemu utemeljio upravo Godefroy, nakon što je, po okončanju prve križarske vojne, postao jeruzalemski kralj. Godine 1149. neki su se redovnici iz te opatije preselili u Francusku gdje su od Louisa VII. (1120.–1180.) dobili drevnu opatiju svetoga Sinforijana, u blizini Orléansa. Godine 1158. tu je donaciju potvrdio papa Hadrijan IV. (1100.–1159.) koji je ujedno potvrdio i augustinsko pravilo za redovnike. Opatija je tijekom idućega stoljeća propadala te se godine 1289., utvrdivši kako je preostao još samo jedan redovnik, određuje njezino ukinuće. Dobra prelaze u ruke redovnikâ iz opatije svetoga Ivana le Blanca koji će potom usvojiti kapucinsko pravilo.

Zajednica redovnika te opatije (a ne "priorata", budući da se poglavar naziva opatom, a ne priorom) u Palestini – posvećena svetome Leonardu i svetome Ivanu iz Akrija (današnji Akko u Izraelu, prim red.) – nastavlja

postojati do 1291., kada je razvrgava muslimanski prodor. Malobrojni preživjeli redovnici povlače se na Siciliju gdje njihova zajednica u 14. stoljeću nestaje. Arhiv se prebacuje u Francusku kako bi ga se ondje spojilo s arhivom bivše opatije u San Sansoneu (Jarnac, 1988., 567–574). Nakon Francuske se revolucije nalazi u pokrajinskome arhivu Loireta, u Orléansu (spomenimo ovdje za ljubitelje ezoterije, ne izvlačeći pritom nikakve ishitrene zaključke, kako je g. 1875. glavnim arhivarom postao Jules-Benoît Doinel, 1842.–1902., utemeljitelj gnostičke crkve, prije svoga zapanjujućeg obraćenja na katoličanstvo, u svezi s čime usp. Introvigne, 1993.). Djelomice je uništen u bombardiranju za vrijeme Drugoga svjetskog rata, ali je prije toga, između 1888. i 1909., omogućio objavljivanje četiriju članaka (usp. u svezi s time Jarnac, 1988., 575) u kojima nema ničega osim normalne priče o malenoj zajednici srednjovjekovnih redovnika koja je – poput tolikih drugih – izumrla, a čije se "oživljavanje" od strane Plantarda sastoji u običnu pozivanju na ime.

Zamisao o popisu slavnih osoba, umjetnikâ i znanstvenikâ, kojima se pripisuje zanimanje za ezoteriju – Newton se zanimao za alkemiju, Hugo za spiritizam, Cocteau (usp. Burton, 2004.) je posjećivao krug Jacquesa Maritaina (1882.–1973.) gdje su se proučavali mistični i proročanski spisi Léona Bloyja (1846.–1917.) – kao velikih meštara tajnoga društva sposobnih nadzirati sva ostala, očito potječe od AMORC-a. Uz iznimku Cocteaua i Ducaud-Bourgeta, sva su ostala imena spomenuta u monografijama ili na skupovima (iako ne uvijek "službenima" te djelomice posljedicom osobnih uvjerenja pojedinih francuskih vođa iz toga razdoblja, koji će kasnije napustiti red), što ih je za pripadnike AMORC-a s francuskoga govornog područja, u vremenu koje je prethodilo pohranjivanju pseudo-lobineauovskih *Tajnih spisa* u pariškoj Nacionalnoj knjižnici (1967.) pripra-

co Bill

vio Raymond Bernard, kao navodne vođe ili "istaknuti članovi" Drevnoga i mističnoga reda Ružina križa, prije njegova očitovanja vanjskome svijetu od strane Harveyja Spencera Lewisa.

Priča koja se odnosi na Nicolasa Poussina još je paradoksalnija. Prema toj bi postavci, naime, Poussin, povezan sa Sionskim prioratem, čuvao tajnu koja bi mogla dokazati nezakonitost francuskoga kralja njegova vremena (u smislu kako bi samo potomci Merovingâ imali pravo vladati) te sakrio njezine tragove na slici *Pastiri iz Arkadije* (koja se danas nalazi u Louvreu) i natpisu koji je prati: *Et in Arcadia ego*. Ovaj je proglašen "merovinškim" iako se pojavljuje od rimskoga razdoblja, označavajući kako se smrt upliće u sve ljudske stvari te se dotiče i "Arkadije", shvaćene kao pastirski i nedirnuti raj: "Ja sam prisutna", govori smrt, "čak i u Arkadiji." Kao potvrda se navodi činjenica kako je Poussin na svojoj slici navodno prikazao "grob iz Arquesa", a koji se nalazi u Les Pontilsu, u neposrednoj blizini Rennes-le-Châteaua.

Ne uzimajući u obzir činjenicu da se Les Pontils nalazi u općini Peyrolles, a ne Arques te kako je sličnost s Poussinovom slikom prilično nejasna, zabuna je ovdje uistinu golema. Godine 1880. imanje poznato kao Mlin Les Pontilsa kupuje obitelj Galibert, započinjući ondje proizvodnju naramenica. Uz odgovarajuća dopuštenja, za koja i danas postoji dokumentacija, godine 1903. Jean Galibert (1850.–1925.) na svome imanju od tvrtke Bourrel iz Rennes-le-Bainsa naručuje izgradnju grobnice. Godine 1920. Galibert svoju tvrtku prebacuje u Limoux, a grob – u kojemu u to vrijeme počivaju tijela njegove majke i supruge, kasnije također preseljena u Limoux – 23. veljače 1921. zajedno s cijelim imanjem Les Pontils prodaje američkoj udovici francuskoga podrijetla Emily Rivarès Lawrence (1863.–1932.) koja 1921. seli na posjed

s majkom Marie Rivarès (1843.–1922.) i sinom Louisom Bertramom Lawrenceom (1884.–1954.).

Grob obitelji Galibert nimalo ne podsjeća na onaj sa slike *Pastiri iz Arkadije*. Nakon što je ondje pokopao baku Marie, Louis Lawrence će 1932. godine tu pokopati i majku Emily te, prema pokojničinoj želji, njezine dvije preparirane mačke (Jarnac, 1988., 385). Tada Lawrence Bourrelu povjerava obnovu groba u obliku za koji se još i može tvrditi kako *nejasno* podsjeća na onaj s Poussinove slike koja je, uostalom, vrlo poznata. Tom prigodom ovaj francuski Amerikanac, koji se bavi uzgojem jaraca i kunića, upoznaje i Bourrelovu suprugu, Španjolku po imenu Maria Dolores Alloza (1888.–1960.), koja će se naposljetku sa svoje dvoje djece preseliti k njemu i postati njegovom nasljednicom. Lawrence umire u Carcassonneu 25. srpnja 1954. te je pokopan na mjesnome groblju svetoga Mihaela, a ne u grob u Les Pontilsu, gdje ostaju majka, baka i dvije mačke. Nakon prodaje imanja Marie Alloze grob je – nakon objavljivanja de Sèdeovih i Plantardovih izmišljotina – neprestano na meti vandala koji pokušavaju otvoriti čak i lijesove u potrazi za tko zna kakvim tajnama. Općinsko vijeće Peyrollesa u očaju godine 1988. tadašnjemu vlasniku – stanovitome Roussetu – dopušta rušenje groba. Tako je 9. travnja 1988., rušenjem groba koji naposljetku nalikuje tolikima drugima, okončan jedan od najneobičnijih događaja vezanih uz Rennes-le-Château.

BBC "izvlašćuje" Plantarda

Čitava je ta složena tvorevina, što su je sastavila "trojica mušketira" – Plantard, de Chérisey i de Sède – imala samo jednu slabu točku. U konačnici je sva ta silna domišljatost zatajila u nečemu što nije moglo pretjerano za-

o Bill

niteresirati Francuze šezdesetih i sedamdesetih godina, a da o nefrancuzima i ne govorimo: tvrdnji kako samo Merovinzi imaju pravo vladati Francuskom te kako je posljednji njihov potomak upravo Pierre Plantard. No, u republikanskoj Francuskoj, ako je zakonitost prava na prijestolje još i zanimala razmjerno ograničen broj ljudi, kada je bila riječ o onoj vezanoj uz Merovinge, zainteresiranih gotovo uopće nije bilo. Dakako, postojala je nada u otkrivanje blaga, različito (i neodređeno) pripisivana templarima, katarima, Vizigotima, Bianci od Kastilje te zakopana negdje u Rennes-le-Château. Međutim, godine iskapanja nisu donijele baš ništa te su sada sva imanja na kojima bi se još dalo kopati u tome pirenejskome seocetu, čijim je stanovnicima bilo dosta tragača za blagom, čuvali prilično oštri psi.

Neko vrijeme izradba lažnih dokumenata uspijeva te pariška Nacionalna knjižnica, koja je u svemu tome bez ikakve krivnje, nastavlja primati pologe. Laži se pritom kreću u raznim smjerovima. Jedno od najneobičnijih djela u tome smislu *Le Serpent Rouge. Notes sur Saint Germain des Près et Saint Sulpice de Paris* (*Crvena zmija. Bilješke o pariškim crkvama Saint Germain des Près i Saint Sulpice*), djelce je koje nosi nadnevak 17. siječnja 1967., a potpisala su ga trojica siromaha kojima je zajednička bila jedino činjenica što su o njihovu samoubojstvu kratko prije toga pisale novine (Pierre Feugère, Louis Saint-Maxent, Gaston de Koker), ali koje je posve sigurno proizišlo iz "tvornice" Plantard-de Chérisey (tekst donosi Jarnac, 1995., 3–9). U njemu se navodne naznake Poussinove slike povezuju s ostalim tajnama ostavljenima u dvjema pariškim crkvama od kojih će jedna – Saint Sulpice – imati središnju ulogu u krivotvorinama koje će uslijediti. Sve bi to skupa, prema nakani krivotvoriteljâ, trebalo biti povezano s izmišljenim putovanjem župnika Saunièrea u Pariz, zajedno s njegovim "perga-

menama". Prigodom toga putovanja on je navodno posjetio pripadnike ezoterijskih krugova, među kojima i pjevačicu Emmu Calvé (1858.–1942.), zapravo prijateljicu Papusa i Péladana, kao i katoličkih krugova, napose čuvena paleografa, oca Emile-Henryja Guillaumea Hoffeta (1873.–1946.), oblata Marije Bezgrješne, čija je jedina veza s ezoterijom bila suradnja s časopisom "Regnabit" u isto vrijeme u kojemu je za nj pisao i slavni ezoteričar René Guénon (1886.–1951.; usp. Guénon, 1999.; Zoccatelli, 1999.b). Jedan bi čuveni paleograf svakako dobro došao za dešifriranje Saunièreovih "pergamena". No, budući da one nikada nisu ni postojale, a Saunière nikada u svome životu nije bio u Parizu, svaka daljnja špekulacija o Hoffetu s činjeničnoga je stajališta u potpunosti izlišna.

Jedan drugi pravac obmanjivanja ustraje na vezama između Saunièrea i drugih župnika iz toga područja, koje je on svakako poznavao, ali koji su promaknuti u vrlo malo vjerojatan status čuvara njegovih navodnih tajna. Napose se dvojica od njih spominju u krivotvorenim dokumentima o Sionskome prioratu: jedan od njih, don Antoine Gélis (1827.–1897.), župnik iz Coustaussa, ne bi ni po čemu bio zanimljiv kada ne bismo uzeli u obzir njegovu smrt: ubijen je u noći između 31. listopada i 1. studenoga 1897. udarcem u glavu snažnim hvataljkama za kamin. Nepoznati je ubojica ostavio paketić papira za cigarete (Gélis nije pušio) te je na jednome od listića ruka, koju je policijska istraga opisala kao "nenaviknutu na pisanje" (Jarnac, 1988., 445), (na talijanskome i španjolskome jeziku) olovkom napisala riječi: "Živjela Angelina". Pravosudni dokumenti koji se odnose na istragu još uvijek postoje: podsjećaju nas kako se za toga župnika pričalo da se bavi lihvarenjem te kako je imao više novca no što je davao naslutiti. U kući, međutim, nisu nađene nikakve veće svote novca te se istraga usre-

o Bill

dotočila na nećaka koji se nadao nasljedstvu, no protiv njega nisu pronađeni dostatni dokazi. Nije utvrđeno ni ikakvo posebno blisko prijateljstvo između Gélisa – koji je, uostalom, bio povučen i ne baš odveć popularan čovjek u kraju – i Saunièrea te su stoga ezoterijska objašnjenja njegove smrti kao čuvara tajni Sionskoga priorata i natpisa "Živjela Angelina" čist gubitak vremena.

Nešto je zanimljiviji župnik obližnjega mjesta Rennes-les-Bainsa, don Henri Boudet (1837.–1915.), nimalo manje čudna osoba od Saunièrea. Zapisi don Boudeta toliko su apsurdni: u njima se, primjerice, tvrdi kako je engleski bio univerzalni proto-jezik što ga se govorilo prije događaja s Babilonskim tornjem – da bi netko teško mogao pomisliti kako imaju skriveno značenje. On je, nadalje, tvrdio kako u tome području postoji *Nemeton*, šumsko keltsko svetište, za čijim je arheološkim ostatcima tragao. U svakome slučaju, interesi Boudeta, tipična provincijskoga ekscentrika, usmjereni su k otkrivanju predkršćanskih i keltskih ostataka na tome području (usp. Boudet, 1984. [1886.]), što bi tek uz puno mašte bilo moguće povezati s Merovinzima ili pak Sionskim prioratem.

Sedamdesetih godina Sionski priorat, kao i sve njegove prethodne "inkarnacije", i opet vegetira. Plantardu je potreban i novac: godine 1972. oženio se tridesetogodišnjom Anne-Marie Cavalle, dok im se kratko nakon toga rodio sin Thomas. Žive u skromnoj sobi u Aveniji Victora Hugoa 35 u Parizu. Neizbježno dolazi do prilično ružnih prepirki oko novca koje su važne stoga što postoje dokumenti koji o njima svjedoče. Iz tih dokumenata saznajemo za parnicu koja će se razvući na dobrih desetak godina, između Plantarda, de Chériseyja i de Sèdea, glede dijeljenja prihoda od *L'Or de Rennes* i kasnijih djela u kojima se de Sède služi materijalima preuzetima iz "dokumenata" o Sionskome prioratu pohranje-

nih u pariškoj Nacionalnoj knjižnici, odnosno iz izvorna Plantardova rukopisa. Naposljetku, nije riječ o puno novca. Međutim, za vrijeme tih prepirki sva trojica autora priznaju kako su dokumenti lažni. Philippe de Chérisey u više navrata priznaje izradbu dviju "pergamena", kao i više tekstova iz Nacionalne knjižnice. Već u pismu od 8. listopada 1967. odvjetnik B. Boccon-Gibod tvrdi kako je riječ o "dokumentima što ste ih vi [de Chérisey] izradili te izvornike pohranili u mome uredu" (Boccon-Gibod, 1967.). Počam od 1968. makriz opetovano aludira na krivotvorenu narav dokumenata (de Chérisey, 1968., 1975., 1978.). Kratko prije svoje smrti godine 1985. de Chérisey tvrdi kako mu još uvijek nije plaćeno.

Nakon što je osamdesetih godina otkrio kako je krivotvorenje išlo nadasve u prilog drugih, Gerard de Sède će 1988. posvetiti čitav jedan svezak dokazivanju kako su dokumenti o Sionskome prioratu "apokrifni", nadahnuti "jeftinim senzacionalizmom" (de Sède, 1988., 107). Tvrdit će, štoviše, kako je u svome djelu *L'or de Rennes* ostavio dovoljno naznaka kako bi pozoran čitatelj mogao između redaka iščitati kako je riječ o lažima (*isto*, 108). De Sède će, uostalom, sve do smrti, iako bez dokaza, tvrditi kako su lažne de Chériseyjeve "pergamene" zamjena za prave pergamene što ih je Saunière donio iz Pariza te se odnose na rozenkrojcerske tajne (brojni će ga u tome smislu nasljedovati). Sâm je Saunière navodno – možda i lažući, ali svakako primivši od njih novac – uspio uvjeriti pretendente na prijestolja Francuske i Austrije kako te famozne pergamene sadrže genealogije i tajne koje bi njihovo prijestolje mogle dovesti u pitanje (*isto*, 245–259).

Javno Plantardovo priznanje kako su dokumenti lažni uslijedit će nakon nekoliko godina, ali će – kao što ćemo uskoro vidjeti – biti cjelovito i potpuno. Svejedno će, međutim, posljednjih godina života de Chéri-

o Bill

seyja ovomu stati pripisivati "publikacije neobična ukusa" te će mu, nakon njegove smrti, u potpunosti pripisati sve dokumente pohranjene u Nacionalnoj knjižnici (Jarnac, 1988., 547–550). Sedamdesetih i osamdesetih godina na ovu će se trojicu krivotvoritelja oboriti i demistificirajuća knjiga već spomenutoga Renéa Descadeillasa *Mythologie du trésor de Rennes* (*Mitologija o blagu Rennesa*) (1974.), kao i prekid s Jean-Lucom Chaumeilom, novinarom koji je bio primljen u Sionski priorat, ali je prekinuo sve veze s Plantardom i 1983. stao sve njegove dokumente proglašavati lažnima, otvoreno navodeći priznanja što ih je izravno od odgovornih bio primio u vrijeme dok je i sâm još bio dijelom Priorata.

No, malko smo požurili kako bismo neosporno dokazali kako su dokumenti – koji se u *Povijesnim podatcima* objavljenima na početku *Da Vincijeva koda* (Brown, 2003., 9) navode kao istiniti – lažni te od strane vlastitih autorâ priznati kao takvi barem dvadeset godina prije no što se njima pozabavio Dan Brown. U svakome slučaju, dvojba se u francuske krugove zainteresirane za te teme stala uvlačiti već početkom sedamdesetih. Da ne bi došlo do pada zanimanja, valjalo je izmisliti nešto novo.

Godine 1970. učinilo se kako spas stiže iz Londona: na vrata skromna pariškoga stana Pierrea Plantarda pokucao je jedan engleski glumac (tko zna koji po broju, jer ih je naša priča puna) koji je šezdesetih godina glumio različite uloge u televizijskoj seriji *The Avengers* (u Hrvatskoj emitiranoj pod nazivom *Osvetnici*), nakon čega je postao redatelj dokumentarnih filmova o tajanstvenim temama. Na televiziji se pojavljivao kao Henry Soskin, ali se sada predstavio kao Henry Lincoln. Nesretni Plantard otvara vrata. Naposljetku će mu biti oduzeta njegova vlastita tvorevina.

Lincoln je 1969. stigao u Rennes-le-Château "oboružan" vodičem za tragače blaga Charrouxa (za koji se "Međunarodni klub tragača blaga" već bio zainteresirao), kao i de Sèdeovom knjigom, te se ondje sprijateljio s Henrijem Buthionom koji je 1964. od Corbua kupio Vilu Betaniju. Lincolna zanimaju templari i njihovo blago jer želi BBC-ju predložiti snimanje dokumentarnoga filma na tu temu. Ujedno čvrsto vjeruje kako se templari nalaze u ishodištu masonerije. Kao što smo vidjeli, navedenu su tezu opovrgli svi ozbiljni povjesničari te tematike, ali je svejedno dugo ostala dijelom "mitske povijesti" masonskoga reda (koja se bitno razlikuje od stvarne priče: usp. Introvigne, 1997.) te je bila itekako upotrebljiva za filmske i televizijske scenarije. Plantard je i više negoli spreman primiti Lincolna i potvrditi mu kako Sionski priorat dijeli zajednički korijen s templarima te čuva njihove tajne, osim što je u svoje vrijeme "proizišao" iz masonerije, kao njezin vanjski krug. Iz kasnije korespondencije između de Chériseyja i Plantarda proizlazi kako je Lincoln ujedno bio i iniciran u Sionski priorat (Jarnac, 1988., 554).

Priču o Rennes-le-Château de Sèdeovim riječima, ali s naglaskom na povezanost s templarima i masonerijom, Lincoln je tako ispričao u tri dokumentarna filma koji su s velikim uspjehom prikazani na BBC-ju: *The Lost Treasure of Jerusalem* (*Izgubljeno blago Jeruzalema*, 1972.), *The Priest, the Painter and the Devil* (*Svećenik, slikar i đavao*, 1974.) te *The Shadows of the Templars* (*Sjene templara*, 1979.), osiguravši si prvo suradnju Roya Daviesa, a potom Michaela Baigenta i Richarda Leigha. Plantard je oduševljen novim prijateljem te se – ako tako možemo kazati – u njegovu čast, od 1975., potpisuje kao "Plantard de Saint-Clair", uspostavljajući vezu s jednim drugim mjestom koje je zanimalo Lincolna, kapelom Rosslyn u Škotskoj, smatranoj kolijevkom škotske masoneri-

o Bill

je kojoj je obitelj Saint-Clair (ili Sinclair) bila pokroviteljicom i dala razne odličnike, a koje nalazimo upravo i u *Da Vincijevu kodu*.

Dana 22. siječnja 1981. naš pustolov uspijeva u mjesnim novinama (ukoliko nije riječ o krivotvorini, budući da ih je on sâm raspačavao) objaviti članak (*Le Convent du Prieuré de Sion* [*Skup Sionskoga priorata*], 1981.) prema kojemu se u Bloisu 17. siječnja "održao skup" Sionskoga priorata, reda "koji među svoje velike meštre ubraja Leonarda da Vincija, Victora Hugoa, Jeana Cocteaua". "Pierre Plantard de Saint-Clair izabran je za velikoga meštra reda u trećemu izbornome krugu, s 83 od ukupno 92 glasa." Novi veliki meštar posjeduje dokumente koji potvrđuju kako potječe iz loze Merovingâ. Dokumente je u Rennes-le-Château pronašao župnik Saunière, dok ih je "nećakinja toga svećenika 1955. prodala" dvojici Engleza da bi ih BBC preko Henryja Lincolna otkrio pred "dvadeset milijuna gledatelja". Razumije se kako ne postoji nikakva Saunièreova nećakinja, ali se krivotvorina nastavlja.

Preko Plantarda Lincoln u Parizu ulazi u krugove inicijacijskih organizacija, gdje upoznaje napose Roberta Ambelaina (1907.–1997.). Godine 1960. Ambelain, osim što je patrijarh jedne gnostičke crkve koja seže u vrijeme već spomenuta Doinela, ujedno predsjedava jednim od martinističkih redova koji se pozivaju na baštinu inicijacijskoga sustava koji je prošao preko Papusa te se nadahnjuje trima ezoteričarima što su djelovali koncem osamnaestoga i početkom devetnaestoga stoljeća: Jacquesom Martinezom de Pasquallyjem (1727.–1774.), već spomenutim Jean-Baptisteom Willermozom te Louis-Claudeom de Saint-Martinom (1743.–1803.). Tijekom šezdesetih godina Ambelain – koji je ostao središnjim likom polusvijeta francuskih ezoterijskih pokreta – postupno će se udaljavati od uloge vođe inicijacijskih

Cocc

redova kako bi se posvetio onome što opisuje kao najvažnije djelo njegove podulje ezoterijske i masonske karijere: proučavanju Novoga zavjeta u svjetlu gnostičkih evanđelja i otkrivanju "smrtne tajne templara".

Prema jednome od najboljih poznavatelja martinističkih krugova, Sergeu Cailletu, "godina 1967. obilježena je u duhovnome i društvenome životu Roberta Ambelaina za mnoge neočekivanim i bolnim događajem, kao što je to nedvojbeno morao biti i za njega samoga: odricanjem od vjere i židovsko-kršćanske gnoze te udaljavanjem od brojnih inicijacijskih škola koje je vodio, nakon što je na odlučujući način pridonio njihovu ponovnu buđenju. [...] Za njega je Isus od sada tek lažni mesija, kao što je to želio pokazati u djelu *Jésus ou Le mortel secret des templiers* (*Isus ili smrtna tajna templara*) (1970.). Od sada će put dojučerašnjega gnostika biti agnosticizam, dok će njegove kasnije knjige, *La Vie secrète de saint Paul* (*Tajni život svetoga Pavla*) i *Les lourds Secrets du Golgotha* (*Teške tajne Golgote*), označiti pojedine etape toga puta. Posljednja knjiga u vremenskome slijedu, *Les secrets d'Israël* (*Tajne Izraela*) (1995.), slijedi isti trag. Brojni ga nisu više nasljedovali na tome njegovu, dakle, posve osobnu putu. Osim što niječe Krista, Robert Ambelain istodobno niječe i kršćanske okultiste, uključujući tu i svoga prvog učitelja Martineza de Pasquallyja, koji je u njegovim očima sada postao vulgarni pustolov okultnoga (Caillet, 1997., 201).

"Nijekanje Krista" Roberta Ambelaina nadasve zanima Lincolna koji u tome vidi čitav niz novih mogućnosti. Ambelain iz opsežnih špekulacija izvlači tezu prema kojoj je Isus Krist, osim što je imao političke ambicije, imao i družicu, iako nije bio zakonito vjenčan, te tu "suložnicu" prepoznaje u Salomi (Ambelain, 1970., 380–381). Saloma, međutim, ne odgovara Lincolnu, kojemu je potrebna Marija Magdalena, jer ne samo da je crkva

o Bill

u Rennes-le-Château posvećena upravo njoj, nego i već spomenuti skup legenda smješta njezin dolazak i smrt na jug Francuske. Tako je sedamdesetih godina malo-pomalo oblikovana potpuna reinterpretacija mita o Sionskome prioratu.

Bomba je odjeknula 1982. kada su Baigent, Leigh i Lincoln objavili djelo *The Holy Blood and the Holy Grail* (na hrvatski prevedeno g. 1997. pod naslovom *Sveta krv, sveti gral*, prim. ur.). Ambelainove i Plantardove teze ispreplele su se na naizgled savršen način. Prema tome djelu, Isus se oženio Marijom Magdalenom i imao s njome djecu koja su – pobjegavši s majkom u Francusku – zapravo utemeljila lozu Merovingâ. Tajna postojanja izravnih i tjelesnih potomaka Isusa Krista, među kojima je posljednji (ili bi to, prema knjizi, *mogao biti*) Plantard, jest stvarni "Sveti Gral" što – na temelju diskutabilne, ali svakako sugestivne etimologije koju je, kao što smo već vidjeli, preuzeo i Dan Brown – trojica autora čitaju kao *sang réal*, "kraljevska krv", i to ne samo ona merovinška, već i samoga Isusa Krista. Upravo je to tajna radi čijega je čuvanja rođen Sionski priorat te radi koje je sakrivao blaga, ostavljao tragove u mjestima poput kapele Rosslyn i crkve Saint-Sulpice, stvarao tajne redove (od templara do masonerije) te manipulirao svjetskom politikom: tajna koju je župnik Saunière slučajno otkrio u Rennes-le-Château. Uspjeh je bio priličan. Lincoln je shvatio kako, osobito izvan Francuske, jednostavna priča o potomcima Merovingâ ne zanima gotovo nikoga, ali će zato tajna koja dovodi u pitanje legitimnost čitava kršćanstva, a napose Katoličke Crkve (u smislu kako Isus Krist nije htio da ga nasljeduju apostoli, već njegovi "dinastijski" i tjelesni potomci), zacijelo pronaći čitatelje.

Iz svega toga rodit će se čitava jedna industrija s približno *pet stotina* (usp., za bilancu ograničenu na prve godine, Saul i Glaholm, 1985.) knjiga, filmova, televi-

Cocc

zijskih scenarija i stripova (među kojima i dvije kultne serije "Preacher" i "The Magdalena", prije novije i elitistične "Rex Mundi"). Možemo li, dakle, nakon godina razočaranja govoriti o Plantardovu trijumfu? Nipošto. Prije svega, taj siromašak nikada nije tvrdio kako potječe od Isusa Krista, no, kako ne bi opovrgao svoje engleske prijatelje (koji su mu za to vjerojatno dali i kakvu naknadu), nakon objave djela iz 1982. mora biti vrlo zagonetan i nejasan kada je riječ o toj temi. Slaba je točka Lincolnove priče ta što postoji previše osoba upoznatih s varljivom naravi dokumenata koji se odnose na Plantarda, kao i na njegov Sionski priorat. Tako, nakon izravna razgovora s de Chériseyjem iza Plantardovih leđa te odrekavši se kasnije čak i toga markiza-glumca, Lincoln i njegovi suradnici 1986. započinju "poboljšavanje", odnosno "de-plantardizaciju" Sionskoga priorata djelom *The Messianic Legacy* (*Mesijanska ostavština*) (na talijanskome, *L'eredità messianica*: Baigent, Leigh i Lincoln, 1986.). Kao veliko otkriće predstavljaju nešto što u određenim francuskim krugovima znaju svi: Plantard je krivotvoritelj (iako možda ne *isključivo* krivotvoritelj) te su brojni dokumenti lažni. No, ostali su – tvrde ova trojica Engleza – istiniti: možda Plantard nije posljednji potomak Isusa Krista te stvarni Sionski priorat nije onaj njegov, no *postoje* potomci proizišli iz braka između Isusa Krista i Magdalene: to su Merovinzi. Postoji i "pravi" Sionski priorat koji je u pozadini brojnih suvremenih događaja: P2, skandala s Ambrozijskom bankom, otpadništva monsinjora Lefebvrea, događaja povezanih s talijanskom mafijom te brojnih drugih, uz peripetije od kojih se čitatelju vrti u glavi te kojima je zajednička jedino gotovo patološka mržnja prema "Vatikanu" i Katoličkoj Crkvi.

Nakon *Mesijanske ostavštine mit* o Sionskome priorату počinje živjeti vlastitim životom. Moguće su nebro-

o Bill

jene varijacije, a *Da Vincijev kod* – roman o Rennes-le-Château u kojemu nema toga mjesta te s Leonardovom *Posljednjom večerom* umjesto Poussinovih *Pastirâ iz Arkadije* – upravo to i dokazuje, iako su se trojica engleskih autora požalila kako je riječ o plagijatu. Baigent i Leigh – uvriježeni, među ostalime i time što se Brown, prema njihovu mišljenju, nezgodno našalio na njihovu štetu nazvavši zlikovca u svojoj priči imenom Leigh i prezimenom Teabing (anagram prezimena Baigent) – u listopadu 2004. pokrenuli su pravni spor protiv Browna. Lincoln "je odlučio ne sudjelovati u slučaju pokrenutu radi povrjede autorskih prava radi lošega zdravstvenoga stanja, ali je izjavio kako ga podupire" (Day, 2004.). Lincoln je inače (1997.), iako možda na manje spektakularan te svakako nepotpuniji način od de Sèdea, učinio pokoji korak unatrag izjavivši kako se možda istina o Sionskome prioratu nalazi na metafizičkome planu, a ne ovomu našemu niskomu ljudskome, podložnu empirijskim potvrdama i ispitivanjima.

"Drugi" Sionski priorat (1989.–1993.)

Ako, dakle, mit sada "stoji na vlastitim nogama", što li se dogodilo s jedinim Sionskim prioratem koji "stvarno" postoji – udrugom što ju je Plantard utemeljio 1956.? Naš pustolov, iako je vjerojatno primio naknadu (jer se čini kako je u posljednjemu dijelu svoga života riješio svoje novčane probleme te živio skromno, ali spokojno), nije spreman dopustiti da ga engleski trio skine sa scene i povući se, osobito nakon što je u *Mesijanskoj ostavštini* ismijan. Drži se još uvijek sposobnim prevrnuti stol i započeti jednu posve novu partiju.

Plantard ide ponajviše na obranu te (1986.) predočuje pismo (prenosi Jarnac, 1988., 553) prema kojemu je 10.

srpnja 1984. odstupio s položaja velikoga meštra Priorata jednako poradi zdravstvenih razloga, kao i stoga da ne bi bio umiješan u priče o lažnim dokumentima. No, svejedno pripravlja i napad. U travnju 1989. objavljuje prvi broj drugoga niza časopisa "Vaincre", kao što se sjećate, negdašnjega glasila udruge Alpha Galates. Potrebna je stanovita hrabrost kako bi se ponovno svratila pozornost na Plantardovo kvislinško razdoblje, no naš pustolov pojašnjava kako je u vrijeme prvoga niza časopisa "Vaincre" igrao dvostruku igru, radeći zapravo za Pokret otpora, gdje je bio poznat kao "Kapetan Dvostruki Metar".

Prvi broj novoga časopisa "Vaincre" objavljuje intervju s Plantardom u kojemu ovaj govori o svome povratku na položaj velikoga meštra Sionskoga priorata do kojega je, navodno, došlo u ožujku 1989. "kao odgovor na traženje svih članova". Plantard se vratio kako bi izbjegao prisvajanje reda od strane njegovih američkih pripadnika budući da "američki san već dugo dominira našom zemljom" (dotičući se tako teme kojoj je u Francuskoj zajamčena vječna i sigurna popularnost). Govori se kako su dokumenti Sionskoga priorata lažni? Svakako, odgovara Plantard: krivotvorili su ih Philippe de Chérisey i "Philippe Toscan du Plantier", pri čemu je ovaj potonji bio pod utjecajem LSD-a. "Utemeljenje SIONSKOGA PRIORATA [Plantard i dalje ostaje zaljubljenik u velika slova] ne seže ni u vrijeme križarskih vojna ni u ono prijave reda pokrajinskim vlastima u mjestu Saint-Julien-en-Genevois godine 1956., jednako kao što utemeljenje časnoga masonskog reda posve sigurno ne seže u vrijeme HIRAMA (utemeljitelja jeruzalemskoga Hrama) niti ono AMORC-a, utemeljena 1915., u Egipat iz vremena faraonâ. Prema arhivima kojima raspolažemo, a koji pripadaju g. od Saint-Hilliera (djedov brat Philippea de Chériseyja je Hillier bez slova 's' na

co Bill

kraju) te dolaze iz Castello del Giglia, SIONSKI su PRIORAT 19. RUJNA 1738. u RENNES-LE-CHÂTEAU utemeljili François D'HAUTPOUL i Jean-Paul de NEGRE. Ako postoje kakve veze prethodno tome razdoblju, mi svakako s njima nismo upoznati" (Pinot, 1989., 5–6).

Eto, dakle, nove novcate priče, poduprte (posve sigurno lažnim) pismom objavljenim u istome broju časopisa "Vaincre", što ga je navodno Philippe de Chérisey napisao nekoliko dana prije smrti, 11. srpnja 1985., u kojemu se potvrđuje podrijetlo Priorata, ali i tvrdi kako nema "nikakve pogrješke" u popisu posljednjih velikih meštara: "Nodier, Hugo, Debussy (s Montijem) i Cocteau" (de Chérisey, 1989., 3). Jednako tako bi ostalo ispravno kako je Alpha Galates, vanjsko očitovanje Sionskoga priorata, 1934. utemeljio Georges Monti te kako je monsinjor Ducaud-Bourget 1943. uveo Plantarda u pravi i stvarni Sionski priorat. Nema, međutim, ništa od templara, kao ni od Godefroya de Bouillona, osim eventualno u smislu "duhovne" reference. Kada je, pak, riječ o Saunièreovim "pergamenama", sve koje su objavljene su lažne, iako je Priorat – barem do Francuske revolucije – u svojim rukama imao one prave. U sljedećemu broju časopisa "Vaincre" Plantard pojašnjava i svoje veze s Merovinzima: nije njihov izravan, već neizravan potomak, u smislu da je iz loze grofova Rhedae, "vizigotskih" rođaka Merovingâ. Što se tiče prezimena Saint-Clair, riječ je o tituli koju nosi kao potomak ženske loze povezane s feudom Saint-Clair-sur-Epte, koja nema nikakve veze sa škotskom obitelji Saint-Clair i kapelom Rosslyn (prema pojašnjenju objavljenu u "Vaincreu" br. 3 od rujna 1989., str. 38).

Međutim, ako Sionski priorat nema nikakve veze s Isusom Kristom i Magdalenom, kao ni s Plantardovim merovinškim podrijetlom – a novi "Vaincre" upravo napadno ustraje na toj činjenici – što su se onda obveza-

Coco

li čuvati svi ti uvaženi veliki meštri? Dvije tajne, odgovara ovoga puta Plantard. Prva, stvarna "tajna Sionskoga priorata" jest "mistična energija" (nalazimo se, naime, u vremenu kada najveći dio pripadnika nekadašnjih ezoterijskih krugova prelazi na New Age) brda po imenu Rocher Noir ("Crna stijena", prema mjesnome narječju), smještena na području Rennes-les-Bains. Mjesna predaja govori o kopačima zlata iz toga kraja, no stvarnu tajnu predstavlja "neizmjerna moć" koja isijava iz toga brda, a koju je Victor Hugo, u svoje vrijeme navodno veliki meštar Sionskoga priorata, mistično povezao s budućim utemeljenjem "Sjedinjenih Europskih Država" (Plantard, 1989.a, 2). Ono što Plantard nije protumačio u tim rasprama objavljenima u lipnju 1989. u drugome broju časopisa "Vaincre" jest kako je između 1967. i 1972. on osobno otkupio velik dio terenâ na području Crne stijene, možda u nadi kako će ih unosno prodati zahvaljujući pričama o kopačima zlata Gérarda de Sèdea (Jarnac, 1988., 551).

Kada je, pak, riječ o manjoj tajni, i opet govorimo o nečemu što je sugerirao de Sède (koji, usput rečeno, sve to prikazuje i kao moguću Saunièreovu izmišljotinu, "prodanu" europskim kraljevskim kućama u okviru prave i stvarne prijevare što ju je ovaj župnik izveo) u svojoj navedenoj te djelomičnoj raspri iz 1988. U arhivu Priorata navodno postoje dokumenti koji su nekoć bili u posjedu stanovite Angélique Lenoir, supruge gospodara Hautpoula u vrijeme Revolucije, što potvrđuju kako su Habsburgovci potekli od Merovingâ (odakle njihovo moguće polaganje prava na francusko prijestolje), odnosno omogućavaju utvrđivanje istine o jednoj od tajna koje su oduvijek oduševljavale francuske romanopisce (i ezoteričare): "stvarnoj" sudbini Louisa XVII., sina kralja Louisa XVI. (1754.–1793.), rođena 1785. te službeno umrla u pariškome zatvoru Hrama godine 1795. Broj-

o Bill

ni su tvrdili kako je preživio, kao što nije manjkalo ni onih koji su tvrdili kako su upravo oni nasljednici nestala prijestolja. Angélique je navodno lažno posvjedočila kako je sve dokumente spalila za vrijeme Terora. Godine 1989. Red, međutim, tvrdi kako se nalazi na tragu tih arhiva koji su navodno sačuvani te se nalaze u Barceloni.

U 3. broju časopisa "Vaincre" pojavljuje se Plantardovo pismo od 6. srpnja kojim najavljuje svoje povlačenje s položaja velikoga meštra u korist sina Thomasa, kao i obavijest prema kojoj su 6. kolovoza 1989. izbor Thomasa Plantarda ("de Saint-Claira") za velikoga meštra Sionskoga priorata meštri prihvatili sa 107 glasova "za", 9 glasova "protiv" te 5 suzdržanih glasova. Obavijest ide za time kako bi se stvorio dojam kako Sionski priorat uistinu postoji. U istome se tome smjeru kreće i tvrdnja Pierrea Plantarda koji je navodno, prije odstupanja, dao izglasati "ukidanje lanene odjeće i dijela obreda koji je postao zastario", iako samo "s većinom od svega jednoga glasa" (Plantard, 1989.b, 2). Međutim, nije vjerojatno da bi Sionski priorat u to vrijeme imao više od dvanaestak pripadnika. Nad njegovu, već ionako upitnu sudbinu, nadvijaju se novi oblaci.

Sjetit ćete se kako je Plantard, nakon što su ga 1986. Baigent, Leigh i Lincoln "raskrinkali", tvrdio kako je 1984. odstupio s položaja velikoga meštra te navodno bio ponovno izabran 1989. Između 1984. i 1989. veliki je meštar Sionskoga priorata navodno, prema Plantardu, bio financijer Roger-Patrice Pelat (1919.–1989.), toliko blizak prijatelj predsjednika Françoisa Miterranda da su ga u Parizu zvali "potpredsjednikom" (taj položaj inače u Francuskoj ne postoji), koji je umro od srčanoga udara nakon što je bio optužen za jedan od najmračnijih skandala novije povijesti Republike Francuske. U rujnu 1993. sudac (koji je kasnije postao poslanikom Europ-

skoga parlamenta) Thierry Jean-Pierre, koji i dalje istražuje skandal Pelat, nalaže pretražiti Plantardovu kuću te ga poziva za svjedoka. Upitan za pojašnjenje glede dokumenata o Sionskome prioratu, ovaj pustolov uvjerava suca kako je riječ o potpunim izmišljotinama (Smith, 2004.).

To je s brojnih gledišta ujedno i kraj Sionskoga priorata. Slaba zdravlja, Pierre Plantard se više ne osjeća sposobnim riskirati neprilike s pravosudnim vlastima. Sionski priorat ulazi "u stanje mirovanja", da se poslužimo masonskom terminologijom. Plantard – koji živi između Perpignana, Barcelone (gdje nema arhiva, već samo nekolicina vjernih sljedbenika) i Pariza – skrb o redu teoretski prepušta sinu Thomasu, ali se ovaj njime gotovo i ne bavi. Prema dojmu pisca ovih redaka, koji ga je imao prilike susresti samo jednom, 1992. godine u Parizu, Pierre Plantard je stari gospodin, kušan životom, nesposoban ili pak nespreman davati informacije koje već nisu poznate. Spreman je, međutim, napola u zbilji, a napola u šali priznati kako je čitava priča o Sionskome prioratu možda i bila "šala" (upravo se tako, naime, on sâm izrazio) koja svejedno ima svoju duboku metafizičku i simboličnu dimenziju te koja je raznim osobama omogućila intenzivna i zadovoljavajuća iskustva.

Pierre Plantard umire u Parizu 3. veljače 2000. Za razliku od Gérarda de Sèdea, koji je preminuo 2004., kao i Henryja Lincolna, koji je u to vrijeme bio bolestan, ali još uvijek na životu, nije doživio svjetski trijumf što ga je Sionski priorat doživio zahvaljujući *Da Vincijevu kodu* Dana Browna. Možemo li govoriti o posthumnome trijumfu? U teoriji, Sionski priorat i dalje postoji. "Najzakonitija" filijacija Plantardove tvorevine bila bi ona što je vodi Gino Sandri, martinistički učenik Roberta Ambelaina, kojega je 1985. Philippe de Chérisey Plantardu

o Bill

prokazao kao masona koji djeluje u dosluhu s Henryjem Lincolnom (Jarnac, 1988., 554). Godine 2003. Sandri odbija novinaru koji ga je intervjuirao pružiti pojašnjenja o vođama Sionskoga priorata, ograničivši se pritom na sljedeću izjavu: "Pristupanje nije pitanje traženja. Riječ je o pažljivu odabiru koji slijedi nakon duga promatranja i proučavanja, pri čemu je napose važan moralni integritet. Nikakva se vrijednost ne pripisuje titulama i diplomama. Općenito govoreći, kandidat se odlikuje plemenitim i čistim srcem koje ne pripada nikakvoj strukturi" (Sandri, 2003.).

Što se tiče ostaloga, Sandri potanko opetuje tvrdnje iznešene o podrijetlu i naravi Priorata u brojevima časopisa "Vaincre" iz 1987., uz samo jednu razliku: više se ne govori o tajni energetskih polja Crne stijene (koja nisu u Sandrijevu vlasništvu). U prvome planu ostaje "druga" tajna koja se odnosi na dokumente Louisa XVII. što ih je Sionski priorat nakon Revolucije bezuspješno tražio od Angélique Lenoir (preminule 20. svibnja 1820. u Parizu). Tajna je to sve u svemu razmjerno skromna s obzirom na grandiozne pretenzije *Da Vincijeva koda*, čime se tumači rađanje istodobnih sionskih priorata, uvelike proizišlih iz romana Dana Browna, od kojih neki – oni američki – najoduševljenijima (ili pak najnaivnijima) nude mogućnost pristupanja čak i putem interneta. Ni Sandri ni ti njegovi malo vjerojatni "takmaci" nisu, čini se, pronašli puno "plemenitih i čistih srdaca" zainteresiranih za pristupanje Sionskome prioratu. Zanimanje za njegove tajne ostaje na razini intelektualne znatiželje te se ne pretvara u želju za inicijacijom.

co Bill

Zaključak

"ISTINA JE TU NEGDJE", A ZAJEDNO S NJOME I IZVANZEMALJCI

Walt Disney, Dan Brown i templari

Već neko vrijeme Dan Brown najavljuje novi roman u kojemu će glavni lik biti stručnjak za simbologiju Robert Langdon te koji će "započeti ondje gdje *Da Vincijev kod* završava" (Brown, 2005.). Ondje bi se trebale razotkriti tajne masonerije i njezine povezanosti s nastankom Sjedinjenih Američkih Država. Taj nas američki romanopisac želi uvjeriti – a u tome nije prvi – kako su masonerija, Iluminati i Sionski priorat dijelovi jedne i jedinstvene velike zavjere koja je u svoje vrijeme uključivala i templare.

No, u temi njegove knjige Brownu vješto prethodi *Tajna templara* (naslov engleskoga izvornika glasi *National Treasure*), uspješan film što ga je 2004. za Walt Disney režirao John Turteltaub. Film polazi od postavke kako su najveće blago u povijesti (blago koje je ujedno i kulturno, do one mjere do koje, primjerice, sadrži pergamene aleksandrijske knjižnice i dokumente o antičkoj povijesti, dugo držane izgubljenima, no istodobno i od neprocjenjive gospodarske vrijednosti), koje je iz ruke u ruku prešlo od Egipta iz doba faraonâ k Rimljanima, templari pronašli u Jeruzalemu te su ga njihovi nasljednici donijeli u Ameriku. Ondje se jedno tajno društvo – masonerija – pobrinulo oko njegova skrivanja. Ta se ista masonerija borila za američku neovisnost te skrivala blago, okružujući njegovo skrivanje ti-

sućama tajna, kako ne bi palo Englezima u ruke. Tek su neki od utemeljitelja SAD-a poznavali tu tajnu. Charles Carroll (1737.–1832.), posljednji preživjeli među potpisnicima Deklaracije o neovisnosti, prema ovome filmu jedan od masona upoznat s mjestom na kojemu se blago nalazi, umirući odlazi k predsjedniku SAD-a Andrewu Jacksonu (1767.–1845.) kako bi mu povjerio ovu tajnu. Ne uspjevši razgovarati s predsjednikom, koji se nalazi na putu, svome kočijašu (izmišljenu liku), praocu obitelji Gates, ostavlja posjetnicu sa zagonetnom riječi "Charlotte". Od toga trenutka obitelj Gates, na koju službeni povjesničari gledaju sa sve većom dvojbom, počinje tražiti blago.

U naše vrijeme posljednji izdanak obitelji Gates, Benjamin Franklin Gates (glumi ga Nicholas Cage), isključen iz akademskoga svijeta unatoč izvanrednu doktoratu, prihvaća financiranje bogata pustolova lana Howea (glumi ga Sean Bean), kako bi na ledu Arktika pronašao *Charlotte*, brod koji potječe iz doba revolucije, na kojemu se nalaze lula i dokument koji poziva na traženje daljnjih uputa na poleđini *Deklaracije o neovisnosti*. Tu počinje lov na blago, koji je istodobno i borba na život i smrt između Gatesa i njegova sponzora Howea, za kojega se pokazuje kako je zapravo gangster. Obojica se pokušavaju domoći *Deklaracije o neovisnosti* te Gates "za dlaku" pretječe Howea, izbavivši iz njegovih ruku i ravnateljicu Državnoga arhiva, plavokosu Abigail Chase (glumi je Diane Kruger), koju je taj kriminalac pokušao oteti. Isprva skeptična, znanstvenica naposljetku ne samo povjeruje Gatesu, već se i zaljubi u nj.

Pozadina *Deklaracije o neovisnosti* stavlja Gatesa na trag daljnjih uputa, svih redom označenih "masonskim" simbolom oka zatvorena u istostranični trokut, koji se nalazi i na pozadini takozvana Velikoga pečata (*Great Seal*) Sjedinjenih Američkih Država, a pojavljuje

se i na novčanici od jednoga američkog dolara. Upute uključuju posebne naočale što ih je izumio mason Benjamin Franklin (1706.–1790.), skrivene u blizini zvonika u kojemu je u Filadelfiji izvorno bilo smješteno Zvono slobode, potrebne kako bi se pročitalo sve što je skriveno na pozadini *Deklaracije o neovisnosti*. U kripti koja omogućava pristup jednome drugom masonskom domoljubu sahranjenu u New Yorku, naši junaci napokon otkrivaju blago, poklanjaju ga čitavu čovječanstvu te uvjeravaju FBI, koji ih je htio uhititi, kako je pravi zločinac u toj priči Howe, koji je u međuvremenu lukavstvom pobjegao u Boston.

Film je postigao priličan uspjeh te bi mogao poslužiti kao pouka Danu Brownu kako se razvija vjerodostojna radnja, a da se pritom ne pretendira otkriti čudesne tajne. Razumije se kako, s povijesnoga gledišta, postoji obilje netočnosti. Charles Carroll koji je potpisao *Deklaraciju o neovisnosti* nije bio mason, već naprotiv revan katolik (Hagerty, 1913.). Scenaristi su ga možda zamijenili s američkim domoljubom istoga imena, Charlesom Carrollom (1723.–1783.), koji je također izabran u Kontinentalni kongres te je štoviše bio i rođak Charlesa Carrolla o kojemu govori film, ali nije potpisao povijesnu *Deklaraciju* te je 1829., u trenutku kada je Andrew Jackson postao predsjednik, bio mrtav već četrdeset godina. Uostalom, čak je i za toga drugoga Charlesa Carrolla pripadnost masonima uvelike upitna. Templarsko je podrijetlo masonâ, kao što znademo, obična legenda, kao što se ni masonerija nikada nije bavila čuvanjem bajkovitih blaga skrivenih za dobrobit čovječanstva ili pak SAD-a.

Film upada u vrlo uvriježenu pogrješku, držeći simbol oka koje se nalazi ponad krnje piramide, a koji se nalazi na *pozadini* službenoga pečata SAD-a (na čijemu se licu, međutim, nalazi orao s elementima američke zastave: oba crteža, lice i naličje, nalaze se ujedno i na već

spomenutoj novčanici od jednoga dolara), nepogrješivo masonskim. Proučavatelji masonske simbolike razjasnili su taj nesporazum, iako čitave biblioteke i dalje špekuliraju o navodno "Horusovu oku" koje se nalazi na pozadini Velikoga pečata, kao i njegovoj navodnoj povezanosti s "egipatskim ritualima" masonerije. Čini se kako Dan Brown želi upotrijebiti ovu temu u svojoj idućoj knjizi pa joj vrijedi posvetiti makar malo pozornosti.

Prije svega, datumi ne odgovaraju: "egipatski obredi" Memphisa i Misraïm *dolaze nakon* Velikoga pečata, budući da se javljaju u 19. stoljeću, iako svoje preteče imaju u već spomenutu Redu afričkih arhitekata osnovanu u Prusiji 1767. te inicijativama Alessandra di Cagliostra, gdje se, međutim, ne javljaju simboli koji bi makar približno sličili onome američkome. Uostalom, povijest usvajanja Velikoga pečata jasno pokazuje nemasonsko podrijetlo toga inkriminirana simbola. Prvi odbor zadužen za određivanje službenoga pečata SAD-a, imenovan 4. srpnja 1776., sastojao se od masona Benjamina Franklina te ne-masona (iako se, makar bez dokaza, tvrdi suprotno) Thomasa Jeffersona i Johna Quincyja Adamsa. Oni su neke od svojih ideja prenijeli umjetniku švicarskoga podrijetla Pierreu Eugèneu du Simitièreu (1736.–1784.). Du Simitièreov model, koji nije povezan s masonerijom, sadržava ono što je trebalo simbolizirati "oko Providnosti" (United States Department of State Bureau of Public Affairs, 1996., 2), ali bez ikakve piramide. Du Simitière u svoj model stavlja oko smješteno unutar istostranična trokuta, simbol Presvetoga Trojstva, korišten u više navrata u europskim katoličkim crkvama iz razdoblja baroka, iako ga je moguće pronaći i prije toga vremena.

Dana 20. kolovoza 1776. du Simitièreov je nacrt odbijen te valja čekati 1780. kako bi se imenovao drugi odbor čiji projekt – što ga je dizajnirao pisac i umjetnik

koji je vjerojatno bio mason, Francis Hopkinson (1737.–1791.), ali ne sadrži ni oko ni piramidu – Kongres također odbija. Treći odbor, imenovan 1782., zadužuje odvjetnika Williama Bartona (1748.–1831.), vjerojatno *ne*-masona (popisi masonâ koji su sudjelovali u američkoj revoluciji sadrže jednoga Williama Bartona, ali s različitim datumom rođenja), za pripravu nove skice (Patterson i Dougall, 1976.). Barton je uveo krnju piramidu, koju je pronašao u knjizi *Pyramidographia* Johna Greavesa (1602.–1652), objavljenoj 1646. u Londonu te u više navrata ponovno tiskanoj, čiji je autor bio profesor na Oxfordu koji je posjetio Egipat te dao jedan od prvih točnih opisa piramida u stanju u kojemu su se u to vrijeme nalazile (Greaves, 1646.). Crtež još uvijek ne zadovoljava parlamentarne zastupnike, ali svejedno 13. srpnja 1782. biva odobren, nakon sitnih izmjena što ih je uveo tajnik Kongresa Charles Thomson (1729.–1824.), još jedan ne-mason.

Thomson u govoru u kojemu pred članovima Kongresa zastupa njegovo usvajanje ovako tumači poleđinu pečata: piramida – koja, među ostalim, odgovara u to vrijeme vrlo raširenoj popularnosti egipatskih i općenito drevnih tema – "označava snagu i trajanje u vremenu; oko iznad nje aludira na brojne intervencije Providnosti u korist američke stvari" (United States Department of State Bureau of Public Affairs, 1996., 6). Trinaest katova piramide podsjećaju na trinaest izvornih država SAD-a: ona je "krnja", nedovršena, jer će im se pridružiti još država. "Krilatica" iznad oka Providnosti glasi *Annuit coeptus* te ju je također uveo Thomson, zajedno s onom podno piramide: *Novus ordo seclorum*, što se ne odnosi na nekakav "novi svjetski poredak", već, na temelju istoga govora, na datum stjecanja američke neovisnosti, godinu 1776., te "označava početak novoga

razdoblja za Ameriku koja od toga dana započinje svoje postojanje" (*isto*).

Možemo zaključiti kako je, ukoliko u masonskoj literaturi *nakon* 1782. nalazimo simbole koji nalikuju na poleđinu Velikoga pečata, riječ o tome kako je masonima upravo Veliki pečat poslužio kao nadahnuće, a ne obratno. Oko koje se nalazi unutar jednakostranična trokuta masonerija svakako koristi počam od posljednjega desetljeća 18. stoljeća; uostalom, brojni masonski simboli potječu iz njihovih cehova te izvorno predstavljaju kršćanske simbole. Međutim, u svome masonskom izdanju ovaj se simbol ne odnosi na Providnost, već na jedno deističko poimanje Boga, koji vidi što se događa na svijetu (ili je makar smješten u njegovu središtu), ali ne intervenira. S druge pak strane, oko unutar trokuta iz kojega isijavaju zrake usmjerene ka piramidi u gradnji podrazumijeva djelatnu Providnost (Morris, 1995.). Kao takvo, oko unutar trokuta sa zrakama sveprisutan je katolički simbol, osobito u 19. stoljeću. Samo ga u Torinu, primjerice, nalazimo na pročelju crkve Opera Pia Convalescenziario alla Crocetta, na propovjedaonici svetišta Gospe od Utjehe te nadasve – uz znakovite riječi "Božja Providnost" – na pročelju Male kuće Božje Providnosti sv. Josipa Benedikta Cottolenga (1786.–1842.), poznate svim stanovnicima Torina, koji posve sigurno svoga "Cottolenga" (tako, naime, od milja nazivaju Malu kuću) ne brkaju s masonskom ložom manje ili više "egipatskoga" obreda. Oko unutar trokuta sa zrakama, dakle, nije masonski, već kršćanski simbol, a njegovo smještanje ponad piramide, kao što je to slučaj na Velikome pečatu, tipično je američki simbol.

Zasluga Disneyjeva filma leži u tome što gledatelju *ne* nameće zavjerničke ludorije na zemljovidu Washingtona koji navodno uzvisuje masonske simbole, što se, nažalost, na temelju izjava što ih je ovaj pisac dao u ra-

zličitim televizijskim *talk showovima*, može upravo očekivati od idućega romana Dana Browna. Ta je postavka djelomice nastala na temelju brkanja s povijesnom činjemicom kako u SAD-u uistinu postoji gradić izgrađen tako da njegov tlocrt predstavlja masonski kutomjer i šestar. To je Sandusky u državi Ohio (Kurtz, 1972.). Kada je, pak, riječ o Washingtonu, legenda o njegovu "masonskome nacrtu" već je odavna uvjerljivo opovrgnuta. Pierre Charles L'Enfant (1754.–1852.), koji je u razdoblju između 1791. i 1729. nacrtao *Plan of the City of Washington* (*Plan grada Washingtona*), nije mason te se držao naputaka o željama Vlade što ih nije dobio od masona Georgea Washingtona, već od ne-masona Thomasa Jeffersona. Nadahnut je nadasve projektom za grad Versailles (Kite, 1919.). Kako je bilo u više navrata primijećeno, uz malo je mašte moguće pronaći kutomjere, šestare i pentagrame u zemljovidima bilo kojega velikog grada na svijetu, povlačeći crte koje povezuju njihove "najznačajnije točke": dovoljno je samo pomno odabrati te točke kako bismo dobili željeni rezultat.

Legenda o masonskoj naravi plana grada Washingtona ostaje puka tlapnja. Čini se kako ju je prvi (Decker, 1988.) lansirao Ed Decker, prestavnik fundamentalističkoga protestantskog "protusljedbaškog" pokreta, poznat nadasve po svome protumormonskome djelovanju (Introvigne, 1994.b). No, taj se mit proširio nakon što su ga u svojoj knjizi iz 1989. preuzeli Michael Baigent i Richard Leigh, ovoga puta bez svoga uobičajena suautora Henryja Lincolna te bez Sionskoga priorata, ali uz obilje pozivanja na Iluminate i templare. Riječ je, naime, o djelu *The Temple and the Lodge* (*Hram i loža*) (Baigent i Leigh, 1989.). Dan Brown kod svojega sljedećeg romana mora paziti kako mu iz Engleske ne bi pristigla još jedna tužba za plagijat, osim ako će možda nasljedovati Walt Disney koji s *Tajnom templara* ne želi po-

stići ništa drugo doli obiteljima pružiti dva sata zabave koja nije zabranjena maloljetnicima. Film prati uobičajena obavijest prema kojoj je riječ o fikciji te je svaka sličnost sa stvarnim osobama ili činjenicama slučajna. Nalazimo je i u Brownovim knjigama, ali je ondje riječ o pukoj frazi.

Mnogobrojne istine *Dosjea X*

No, Dana Browna se svejedno uzima ozbiljno. Je li riječ i opet o "želji za vjerovanjem"? Da budemo precizni, agent Fox Mulder iz *Dosjea X* svoju pustolovnu karijeru temelji ne samo na jednoj krilatici, već na dvije. Prva je: *I want to believe*. Druga, pak, glasi: *The truth is out there*, "Istina je tu negdje". Za razliku od onoga što se događa s vječnim junacima, poput Batmana ili Topolina, koji su uvijek istih godina (u najboljemu ih slučaju možemo, kada se prikazuje "njihova prošlost", vidjeti kao djecu, ali nikada kao starce), u televizijskim se serijama protagonisti nerijetko mijenjaju i stare iz godine u godinu, među ostalim i stoga što bi u protivnome valjalo zamijeniti glumce. Agent Mulder i njegova kolegica Dana Scally tijekom devet sezona *Dosjea X*, od 1993. do 2002., ne samo da su starili (te je, u vrijeme trudnoće glumice Gillian Anderson, trudna morala biti i agentica Scully koju glumi, jer se snimanje ne prekida), već su i mijenjali mišljenje. Dana je, od skeptika i znanstvenice, postala uvjerena pobornica krilatice *I want to believe*. Mulder je iz sezone u sezonu sve manje lakovjeran, ali nastavlja vjerovati, uvjeren nadasve kako velika zavjera povezuje prisutne izvanzemaljce s različitim tajnim društvima na Zemlji i njihovim saveznicima u Vladi SAD-a. Serija završava ostavljajući gledatelje s dojmom kako Mulder nije bio posve u krivu (Kellner, 2002.). Još je zanimljivije,

međutim, kako se klima u seriji koja je trajala tako dugo kao što je to slučaj s *Dosjeima X*, tijekom godina uvelike promijenila s obzirom na početke iz 1993. Onaj dio akademskoga svijeta kojega je zanimala primijetio je to već 1996. (Lavery, Hague i Cartwright, 1996.; Valéry, 1996.).

Godine 1993. "Istina je tu negdje" znači kako je nadohvat ruke: razumije se kako će junaci *Dosjea X*, kao i u svakoj drugoj pustolovini koja drži do sebe, morati svladati brojne preprjeke, suprotstaviti se moćnim neprijateljima te proći neizreciva trpljenja, no gledatelj stječe dojam kako bi Dobro naposljetku ipak moglo pobijediti, a istina izići na vidjelo. Naposljetku, sovjetsko se carstvo netom srušilo, a politolog Francis Fukuyama uvjerio nas kako je "priča završena": Treći se svjetski rat vodio protiv komunizma, ali su SAD pobijedile te ubuduće više ne će biti svjetskih ratova (Fukuyama, 1992.). No, malo-pomalo Amerikanci, a zajedno s njima i svi ostali, otkrivaju kako se "tu negdje" ne nalazi kraj priče. S nestankom sovjetske prijetnje pojavit će se zaboravljeni neprijatelji, drevni sukobi, "sraz civilizacija" (Huntington, 1996.). Čak i u *Dosjeima X*, osobito nakon 11. rujna 2001., svijet koji je "tu negdje, vani" sve više počinje nalikovati na Huntingtonov, a sve manje na Fukuyamin. Na kraju serije gledatelju se jasno kaže kako će se zle zavjere i dalje nastaviti događati u povijesti te kako – ako su protagonisti i uspjeli izvući "živu glavu" – nema nikakva *happy enda* ni za Ameriku ni za čovječanstvo u cjelini.

Mogli bismo pomisliti kako je saga o *Dosjeima X* 2003. završila ne samo poradi umora, koji je razumljiv nakon devet sezona, već i stoga što je javnost sada na pameti imala druge zavjere: istinska zavjera Osame Bin Ladena izazivala je daleko više straha od one izmišljene izvanzemaljaca. No, s druge strane, izvanzemaljci su oduvijek imali i ulogu metafore. Ono što se promijeni-

lo jest njezino značenje: ako su u početku izvanzemaljci (uvažavajući pritom i pokoju iznimku) najčešće bili dobronamjerna i simpatična bića koja su dolazila kako bi ljude upozorila na sebeljublje i ratove – tema koja se i dalje čuva u *vjerskim* pokretima nadahnutima porukama što su ih prenijela "naša braća iz svemira" (Rothstein, 1999.), danas je sve više riječ o *neprijateljski nastrojenim* bićima koja dolaze kako bi nas savladala i pokorila. Uostalom, već je psihoanalitičar Carl Gustav Jung (1875.–1961.) godine 1958. tumačio kako privlačnost letećih tanjura za naše suvremenike predstavlja izraz našega duboka straha od atomske bombe i hladnoga rata, ali i želje da budemo "tehnološki anđeli", moderna inačica onoga što se nekoć nazivalo *Deus ex machina* (Jung, 1958.). Nije nam potrebna posebno bujna mašta kako bismo u izvanzemaljcima prepoznali metaforu za potpune "strance", islamske ultra-fundamentaliste, u potpunosti "strane" Zapadu i njegovim vrijednostima.

Invazija Retilijanaca

Put *Dosjea X* gotovo savršenom paralelnošću prolazi iste staze kao i škola mišljenja koja je uvelike pridonijela širenju zanimanja za paranormalne i ezoterijske teme, uključujući i izvanzemaljce. Riječ je, naime, o New Ageu. Na početku je ova struja, čiji početci sežu u 1962. (Introvigne, 2000.a), imala oblik klasičnoga progresističkog i utopijskog milenarizma: ušli smo, ili upravo trebamo ući, u novo zlatno doba, Doba vodenjaka, o kojemu je govorio Paul le Cour; svijet bez nevolja i sukoba. Znakovi su "tu negdje, vani" te valja samo steći oči kako bismo ih prepoznali – putem meditacije ili drugih odgovarajućih tehnika. No, godine prolaze te je dosta samo otvoriti prozor kako bismo se uvjerili kako se "tu neg-

dje, vani" ne nalazi svijet bez rata i siromaštva. Nakon višekratna odlaganja datuma New Age mora prihvatiti ono neizbježno i priznati kako na obzorju nema nikakva slavna i radosna Novoga doba. Stoga prelazi s trećega na prvo lice te počinje tvrditi kako, ako čovječanstvo u cijelosti možda i ne će ući u New Age, *ja* to mogu učiniti; mogu doseći svoje osobno Novo doba savršene sreće, koristeći se pritom onim istim tehnikama što ih je New Age zagovarao u svojoj utopijskoj fazi.

U Italiji taj zaokret sami njegovi sudionici nerijetko opisuju kao prijelaz iz New Agea u "Next Age" [Slijedeće doba] (Introvigne 2000.a). Taj naziv, međutim, nije osobito dobro prošao u SAD-u gdje se radije govori o "pokretu Uzašašća" (taj je pojam u talijanskome jeziku opet višeznačan, jer smjesta poprima katolički prizvuk [isto vrijedi i za hrvatski, prim. prev.]), u smislu osobnoga uzlaženja iz zajedničke dimenzije svakodnevnoga življenja u jednu višu, obilježenu savršenom radošću. Carol S. Matthews (2004.) ustrajava na činjenici kako, ne više društvena, utopija "pokreta Uzašašća" podrazumijeva i element obrnute utopije, distopije, a da pritom taj element ne iscrpljuje pojedine teme i struje. New Age, tumače teoretičari "Uzašašća", nije – unatoč povoljnu astrološkome trenutku – uspio obnoviti svijet jer se morao suočiti sa strašnim neprijateljem kojega je, u biti, nemoguće pobijediti: s Retilijancima.

Prapovijest mita o Retilijancima je književna te su se njegovi prvi promicatelji zacijelo nadahnuli mitom o Chthuluu, što ga je stvorio Howard Phillips Lovecraft (1890.–1937.), u svezi s očitovanjima drugih dimenzija što su ih drevni narodi štovali kao božanstva te koje i danas prijete čovječanstvu, kao i "vodozemcima s tri oka" koji dolaze s planeta Siriusa, a stvorio ih je pisac djelâ znanstvene fantastike Philip Kindred Dick (1927.–1982.) u svome romanu *Valis* (Dick, 1991.). U svakome

slučaju, zamisao o stvaranju ljudi od strane izvanzemaljaca-vodozemaca (ili gmazova), koji su se poslužili genetskim inženjeringom, može se smjestiti u 1976., s prvim djelima kripto-arheologa (za druge, manje uviđavne, nazovi-arheologa) Zecharije Sitchina, koji drži kako je kod Sumeraca pronašao dokaze zemaljske intervencije izvanzemaljaca po imenu "Annunaki", od kojih potječu izvanzemaljske "krvne loze" još uvijek prisutne na našemu planetu (Sitchin, 1976.). Ta će se terminologija – uključujući i "Annunake" – kasnije pojaviti u književnosti u kojoj, počam od 1999., odlučnu ulogu ima David Icke.

Držan od sociologa Davida Barkuna najutjecajnijim suvremenim "zavjereničkim" autorom (Barkun, 2003.), rođen 1952. u Leicesteru, Icke je bivši profesionalni nogometaš koji je igrao u drugoj engleskoj ligi kao vratar klubova Coventry City i Hereford United. Za nj je prijeloman događaj bio oboljenje od reumatskoga artritisa u smislu da ga je, uništivši mu nogometnu karijeru, ponukalo na uključenje u politiku u okviru stranke Zelenih, odakle je 1991. izbačen nakon što se javno proglasio "Bogom" i najavio svoj skori uzlazak na nebo, a ujedno i apokaliptične katastrofe koje bi navodno trebale pogoditi Englesku. U zemlji u kojoj su ekscentrici rijetko popularni, ti su događaji bivšemu vrataru (ovoga puta ne bivšemu kućepazitelju) osigurali brojne pozive u engleske *talk show* emisije u kojima se pojavljuje kao glavni zastupnik ideje o retilijanskoj zavjeri, kojoj je od 1999. posvetio brojna opsežna djela, što su naišla na prilično uspjeh (Barkun, 2003.). Godine 2004., nastavivši se mudro koristiti pučkom televizijom, no možda i znajući kada se valja zaustaviti – Icke prihvaća, a potom odbija, sudjelovati u engleskom izdanju poznatoga *reality showa Big Brother* ("Veliki brat") za godinu 2005.

Priča o Retilijancima, u svome obliku u kojemu kola "pokretom Uzašašća" (koji se u velikoj mjeri poduda-ra sa strujom u Italiji poznatom kao "Next Age", iako ova dva pojma nisu u potpunosti istoznačna), počinje prije stotina tisuća godina na planetu Alpha Draconis. Na tome planetu obitavaju Retilijanci, kako su ih nazva-li njihovi "marljivi" zemaljski suvremenici, jer nalikuju na velike gmazove (reptile) prisutne na Zemlji, iako se mnogi među njima hrane krvlju te su jednako tako i u ishodištu mitova o vampirima. Retilijanski znanstvenici primjećuju kako se na udaljenu planetu Zemlji razvija-ju majmuni. Odlučuju stoga odaslati poslanstvo koje će, zahvaljujući naprednu poznavanju genetskoga inženje-ringa, cijepiti DNK Retilijanaca na onu velikih majmu-na, kako bi stvorili rasu robova koji će dominirati i ma-nipulirati zemaljskim ljudskim bićima. Retilijanci imaju sposobnost mijenjanja oblika te su oduvijek prisutni na zemlji kako bi nadgledali ljude, crpili njihovu energiju i priječili njihov prekomjeran razvoj.

Tragovi istine o Retilijancima nalaze se u Knjizi Po-stanka – nije li, naime, Evu namamila zmija? – kao i u sumerskim mitovima. Retilijance – nastavlja ova inačica povijesti – ne valja brkati sa Sivima (*Greys*). Ovi potonji su "izvanzemaljci" koji upravljaju NLO-ima te ih se če-sto opisuje kao "male zelene". Ne potječu od majmunâ, već od dupinâ (ili njihovih preteča u povijesti evolucije) te su plodom jednoga drugog genetskog eksperimen-ta kojim je izmiješana retilijanska DNK s onom kitova. Za razliku od onoga iz kojega je poteklo čovječanstvo, ovaj eksperiment nije izvršen na Zemlji (kitovi su pre-bačeni na planet Retilijanaca) ili su pak Sivi smjesta od-vedeni na Alpha Draconis. Kako god bilo, DNK Sivih je nestabilna te oni moraju povremeno otimati Zemljane kako bi je "popravili" – odakle priče o otmicama ljudi odvedenih na leteće tanjure i podvrgnutih onome što,

po povratku na Zemlju, opisuju kao "medicinske eksperimente". Sivi po sebi nisu zlonamjerni, ali su mnogi među njima robovi ili pak saveznici Retilijanaca.

Retilijanci su, u starom dobu, na Zemlji prisutni u obliku božanstava: ona, dakle, uistinu postoje, iako nemaju ništa božansko te su jednostavno izvanzemaljci neizrecivo moćniji od ljudi. Povremeno se otkrivaju u svome pravome obliku, čime se tumače sve legende o zmijama-božanstvima. U određenu trenutku svoje povijesti Retilijanci su napali konstelaciju Plejada i pobili njihove stanovnike, koji su u moralnome smislu bili napredniji, ali zato tehnološki slabije razvijeni od njih. Plejadanci su pobjegli u različitim smjerovima: neki su došli na Zemlju te se sa svoje strane križali s ljudima, stvorivši tako izgubljene civilizacije Atlantide i Lemurije. Drugi su ostali na svojim planetima, pokušavajući se oprijeti Retilijancima, ili pak lutaju negdje drugdje po svemiru, odakle stupaju u doticaj s ljudima kadrima spoznati ih medijskim putem preko takozvana *channelinga*, tako da "pokretom Uzašašća" kolaju brojne zbirke "porukâ s Plejada".

Poradi otpora Plejadanaca Retilijanci se već stoljećima više otvoreno ne pokazuju. Služe se svojom sposobnošću mijenjanja oblika, kako bi se skrili pod naličjem moćnikâ ovoga svijeta, dok s drugima – među ostalim, već stoljećima, i s Vladom SAD-a – sklapaju saveze kojih je u Americi simbol čuvena slika oka nad piramidom na Velikome pečatu te jednako tako čuven simbolični plan prema kojemu je navodno izgraden grad Washington. Retilijanci već stoljećima nadziru Katoličku Crkvu – među ostalim, iako ne i isključivo – i putem masonerije (Icke, 1999., 45). Brojne su kraljevske obitelji retilijanskoga roda: primjerice, engleska kraljevska obitelj, kao što potkrjepljuje činjenica kako je stara kraljica majka Elizabeta Engleska (1900.–2002.) u više navrata

o Bill

viđena kako se iz gmaza pretvara u ljudsko obličje (Icke 1999., 455). I obitelj Bush također se sastoji od Retilijanaca, pod lažnim obličjem.

Ako ste možda pomislili kako smo se nepovratno udaljili od predmeta ove knjige, ne brinite: ovaj nas mit uvjerava kako su vođe masonerije, sotonizma, Iluminata i Sionskoga priorata, uključujući i Pierrea Plantarda, svi redom retilijanskoga roda. Plantard je, prema Ickeu, uistinu Meroving, ali su Merovinzi upravo jedna od kraljevskih obitelji koja se sastoji od Retilijanaca sposobnih poprimiti ljudsko obličje (Icke, 1999., 148). Lažna su spominjanja Isusa Krista i Marije Magdalene, koji nisu nikada postojali, te su samo "simbolični likovi" pomiješani s drevnim "božanstvima", odnosno s Retilijancima, što su ih drevni narodi štovali kao božanstva (*isto*, 141). Istinito je, međutim, spominjanje Habsburgovaca u posljednjim Plantardovim spisima jer ova obitelj također pripada retilijanskoj "krvnoj lozi". "Osobno poznajem", uvjerava nas Icke, "Veliku svećenicu koja je sudjelovala u sotonskim obredima na najvišoj razini te koja je svojim očima vidjela jednoga suvremenog pripadnika obitelji Habsburg kako za vrijeme obreda mijenja oblik u Retilijanca" (*isto*, 144). Što se, pak, tiče župnika Saunièrea, on je – slučajno ili namjerno – naišao na dokumente o "sudbini ljudske rase što su je programirali Retilijanci" (*isto*, 149). U svakome slučaju, možda nije shvatio kako je "Marija Magdalena" zapravo samo simbol čašćenja jedne opasne Retilijanke što su je u drevna vremena nazivali Dijana, Izida ili Semiramida.

Shvatila je to, međutim, princeza Diana (Spencer, 1961.–1997.) koja je čitavu zavjeru otkrila udavši se za Retilijanca iz engleske kraljevske obitelji. Budući da je vidjela stvari koje nije smjela vidjeti te odbila ponudu Kraljice Majke za pridruživanje Retilijancima, pri čemu se ova služila čak i zlim sredstvima, pokušavši siroticu

silovati "zlatnim falusom (simbolom Ozirisa) [...] retilijanskoga oblika i proporcija" (Icke, 1999., 451), "princeza Diana ubijena je na drevnome merovinškom žrtvenom lokalitetu posvećenu božici Dijani (prerušenu u cestovni tunel), pri čemu nije slučaj što je njezin automobil udario upravo u trinaesti stup" (s obzirom na to da je trinaest, dakako, simbolični retilijanski broj; *isto*, 145). No, stvari možda imaju još i složeniju dimenziju budući da je princ Karlo Engleski danas "jedan od glavnih 'čistokrvnih' Retilijanaca" (*isto*, 143), koji se uvijek baš i ne slažu najbolje s "polukrvnim Retilijancima" koji u svome genealoškome stablu imaju Retilijance koji su se množili s ljudima. Samo se po sebi razumije – iako je Davidu Ickeu bilo potrebno čak 514 stranica da bi to izrazio – kako su se navedeni sporovi među Retilijancima, kao i među Iluminatima – što ih ovi prvi kontroliraju, ali su danas u stanju pobune – očitovali napadima od 11. rujna 2001., kao izravnim posljedicama navedenih sporova (Icke, 2002.), utoliko više s obzirom na činjenicu da su sami Iluminati u svoje vrijeme stvorili islam (Icke, 2001., 223)...

Ovdje ću se, međutim, zaustaviti i pozvati se na pravo ustvrditi kako mi se vrti u glavi. Podsjećam, međutim, kako Icke nije izoliran slučaj luđaka, makar u smislu kako *nije izoliran*. Njegove knjige – gotovo sve redom prevedene na talijanski – prodaju se u stotinama tisuća primjeraka. Bez razmatranja uloge Ickea i teorije o Retilijancima općenito nije moguće ni započeti shvaćati jedan od glavnih smjerova u kojemu se kreće "pokret Uzašašća", koji je uslijedio nakon New Agea te u mnogočemu predstavlja "posljednji krik" kada je riječ o novoj religioznosti.

U konačnici se, dakle, zavjera Iluminata i Sionskoga priorata otkriva kao zavjera izvanzemaljaca. To, međutim, svejedno nije trijumf *Dosjea X*. Televizijska serija

o Bill

koju je stvorio Chris Carter barem se s poštovanjem odnosila prema vjeri, osobito katoličkoj, s kojom najuravnoteženiji i najpozitivniji lik serijala, agentica Dana Scully, održava složen, ali i umirujuć odnos. Za Ickea, međutim, kao i za brojne dobre Plejadance koji velikodušno žele promicati naše "Uzašašće", primaran način borbe protiv Retilijanaca, masonerije, Iluminata i Sionskoga priorata te velike zavjere općenito, jest osloboditi se religija, koje su sve tvorevine zlih izvanzemaljaca, a medu kojima je ona katolička upravo najopasnija. "Religija je bila prokletstvo svijeta", piše Icke u jednoj drugoj svojoj knjizi, "te čovječanstvo nikada ne će upoznati slobodu dok ne istjera to prokletstvo. Riječ je o prokletstvu neznanja koje je svoju tamnu sjenu bacilo na čitava stoljeća gušenja ljudske slobode od strane Annunakâ i njihovih krvnih loza. Nadasve, religija je bila sila putem koje su (Retilijanci) potakli čovječanstvo na samouništenje" (Icke, 2001., 226).

Kako su se "tresla brda, a rodio se miš"

Pošli smo od pretpostavke kako ne valja brkati nepostojeću Veliku zavjeru s brojnim mikro-zavjerama koje su se često istinski očitovale u povijesti. U pozadini izmišljotine o Velikoj zavjeri – Iluminata, Merovingâ ili pak izvanzemaljaca – onaj tko je imao strpljivosti pratiti nas kroz te čudnovate događaje, otkrio je makar istinu jedne suvremene mikro-zavjere: brojnih nasrtaja, vršenih preko popularne kulture, romana i filmova, na vjeru općenito, a Katoličku Crkvu napose. Čitatelj bi se svejedno još mogao zapitati – postavljajući tako pitanje od velike sociološke važnosti – kako je moguće da su se tresla brda, a rodio se miš; kako su u biti tako banalni događaji, što ih je moguće povezati s diletantskim revo-

lucionarima ili pak bijednicima bez prebijena novčića, stvorili književnost koja je – od *Zlata Rennesa* do *Svetoga grala* – utrla svoj "kraški" put te izvršila utjecaj na veći broj ljudi no što je to moguće i zamisliti, kako bi naposljetku dosegla brojku od preko dvadeset milijuna čitateljâ dvaju romana Dana Browna.

U ovoj smo knjizi opisali *ponudu* povijesnih teorija zavjere, koje su apsurdne i krivotvorene. No, ponuda simboličnih dobara ne postaje raširena kulturna pojava, osim kada se susretne s *potražnjom*. Pitanje je, dakle: zbog čega ponuda teorija zavjere danas, čini se, ima veći uspjeh negoli jučer. Gdje je potražnja? Na prvi je pogled pitanje loše postavljeno: *do određene mjere*, nakon prvobitne "masovne" afirmacije u onome čudnome stoljeću iluministâ i iluminatâ, osamnaestome, "ezoterijska paradigma" nikada nije u potpunosti napustila Zapad. Ako se vjera protjera – i sami su Bavarski iluminati to na kraju shvatili, kao što smo vidjeli – čisti racionalizam prosvjetiteljstva nije dostatan kako bi uvjerio um i ugrijao srce. Pitanje svetoga, što ga prosvjetiteljska kritika kršćanstva niječe, pretvara se u magijski, ezoterijski te, naposljetku – jest – zavjerenički iracionalizam.

S drugoga, pak, stajališta, djela Dana Browna predstavljaju novost. Zavjerenička književnost, čak i u uspješnim romansiranim oblicima jednoga Dumasa, prodavana je najviše u stotinama tisuća, ali nikada desetcima milijuna primjeraka. Lako širenje masovne kulture 21. stoljeća ne predstavlja dostatno objašnjenje te valja istražiti i druge mogućnosti. Na suvremenome se Zapadu u načelu većina ljudi (preko 80% u Europskoj uniji te preko 90% u SAD-u) još uvijek drži religioznima te su ateizam i agnosticizam čak i u opadanju, nakon pada ideologija koje su im priskrbljivale teorijsku opravdanost (Stark i Introvigne, 2003.). Međutim, većina tih "religioznih" osoba nije u redovitu doticaju ni s jednom Cr-

kvom ili pak institucijom: ni sa "starim" ni s "novim religijama". Otprilike 40% Amerikanaca i 20% stanovnika Europske unije barem jednom mjesečno posjećuje neko mjesto bogoštovlja (Davie, 2002., 6, 28). Kršćanstvo više nije većinska religija Zapada; dominantna pojava postaje ono što je sociologinja Grace Davie spretno nazvala *believing without belonging*, "vjera bez pripadnosti".

Davieva je ujedno u *Sarum Theological Lectures* (Teološkim predavanjima *Sarum*), održanima u katedrali u Salisburyju, u Engleskoj, tijekom travnja i svibnja 2001., govoreći kao vjernica vjernicima, na neki način postavila izazov novoj većini, u kojemu je teško ne prepoznati i moralnu vrijednost – iako uz diskreciju svojstvenu postavci koja ostaje u domeni sociologije. Tko "vjeruje bez pripadnosti", ne "pripada" i ne posjećuje mjesta bogoštovlja poradi neke vrste razrješenja, ideologije koja je raširena više u Europi, negoli u SAD-u. Ako ovdje – tvrdi Davieva – postoji stanoviti fenomen "zamjenske vjere", u okviru kojega više od polovice Europljanâ doživljava Crkve kao "korisne društvene ustanove, što će ih vjerojatno velika većina stanovništva zatrebati u ponekoj životnoj prilici (ako ne prije, onda u slučaju smrti)". No, ostatak svojega života "značajan broj Europljana zadovoljava se konstatacijom kako Crkve i oni koji ih pohađaju za svoj račun održavaju na životu jedno sjećanje (u čemu se i sastoji bitno značenje pridjeva 'zamjenski')" (Davie, 2002., 19; usp. također Davie, 2000.). Jednostavno rečeno, budući da "pripadnost" ima svoju cijenu, "razriješena" većina koja "vjeruje bez pripadanja" delegira na "nerazriješenu" manjinu zadaću odlaska u crkvu. Ta većina, međutim, svejedno zadržava određeni osjećaj krivnje.

Dan Brown, kao i oni koji su mu prethodili u zavjereničkom nizu koji seže sve do njegovih romana, pruža golemu i sada većinskome svijetu koji *vjeruje, ali ne pri-*

pada, kako pokoji razlog za vjerovanje, tako i mnoštvo razloga za nepripadanje. Brown umiruje svoje čitatelje, podupirući ih u zamisli prema kojoj je vjerovati kako na Nebu i na Zemlji, a jednako tako i u povijesti, ima više od onoga što može opaziti sada već demodirani racionalizam, više negoli opravdano, pače i politički ispravno. No, umiruje ih nadasve te skida s njih svaki osjećaj krivnje, kada je riječ o "nepripadanju": dobro čine što nisu praktični vjernici te imaju razloga što ne idu u crkvu. Nije riječ o lijenosti ili pak oslobođenju: u crkve se ne ide jer je Crkva ustanova koja se povijesno temelji na obmani, nasilju i prijevari. Brownova se ponuda tako susreće s golemom potražnjom koja dolazi iz svijeta "vjerovanja bez pripadnosti". Narodu koji je po definiciji bez doktrina, Brown nudi ideologiju: dobro činite što vjerujete, ali i što ne pripadate, jer je Crkva zla. Dakako, ti širitelji zaraze ne će uspjeti upropastiti Crkvu koja bi, zajedno s Ciceronom (106.–43. pr. Kr.), mogla odgovoriti: *Alios vidi ventos, alias prospexi animo procellas*, "Vidjela sam i mnoge druge vjetrove te se bez straha suočila s brojnim drugim olujama" (u *L. Calpurnium Pisonem Oratio*, 21). No, moć masovnih komunikacija učinila je da ta mikrozavjera bude na svoj način ozbiljno shvaćena.

o Bill

Bibliografijski podatci

Amadou, Robert, 1992., Intervju (neobjavljen) koji je napravio Massimo Introvigne.

Ambelain, Robert, 1970., *Jésus ou Le mortel secret des Templiers*, Robert Laffont, Pariz.

Ambelain, Robert, 1971., *La Vie secrète de saint Paul*, Robert Laffont, Pariz.

Ambelain, Robert, 1974., *Les lourds Secrets du Golgotha*, Robert Laffont, Pariz.

Ambelain, Robert, 1995., *Le secret d'Israël. Derrière la légende et le merveilleux, l'histoire*, Robert Laffont, Pariz.

Ambelain, Robert, 1997², *Le Dragon d'or. Rites et aspects occultes de la recherche des trésors*, Dervy, Pariz.

Baigent, Michael – Richard Leigh – Henry Lincoln, 1982., *The Holy Blood and the Holy Grail*, Jonathan Cape, London [tal. prijevod *Il santo Graal*, Mondadori, Milano 1982.].

Baigent, Michael – Richard Leigh – Henry Lincoln, 1986., *The Messianic Legacy*, Jonathan Cape, London [tal. prijevod *L'eredità messianica*, Marco Tropea, Milano 1996.].

Baigent, Michael – Richard Leigh, 1989., *The Temple and the Lodge*, Jonathan Cape, London [tal. prijevod *Il Tempio e la Loggia. Origini e storia della Massoneria*, Newton Compton, Rim 1998.].

Barkun, Michael, 2003., *A Culture of Conspiracy. Apocalyptic Visions in Contemporary America*, University of California Press, Berkeley-Los Angeles-London.

Barruel, Augustin, 1798.–1799., *Mémoires pour servir à l'histoire du jacobinisme*, 5 sv., P. Fauche, Hamburg [tal. prijevod

Memorie per servire alla storia del giacobinismo, bez oznake nakladnika, 5 sv., Venecija 1799.-1800.].

Bedu, Jean-Jacques, 1990., *Rennes-le-Château. Autopsie d'un mythe*, Loubatières, Portet-sur-Garonne.

Bedu, Jean-Jacques, 1992., *Rennes-le-Château terre de mystères*, Loubatières, Portet-sur-Garonne.

Blancassal, Madeleine [pseud. Pierrea Plantarda], 1965., *Les Descendants mérovingiens ou l'énigme du Razès wisigoth*, Alpina, Ženeva [lažna oznaka nakladnika].

Boccon-Gibod, B., 1967., *Lettera a Philippe de Chérisey*, od 8. listopada 1967. Kopiju pisma autor dobio ljubaznošću Paula Smitha.

Bock, Darrel L., 2004., *Breaking The Da Vinci Code. Answers to the Questions Everyone's Asking*, Thorndike Press, Waterville (Maine) [tal. prijevod *Il codice da Vinci, verità e menzogne*, Armenia, Milano 2005.].

Boudet, Henri, 1984. [1886.], *La vraie langue celtique et Le Cromlech de Rennes-les-Bains*, Belisane, Nica.

Brodbeck, Karl, 1948., *Freimaurerlogen, die verschiedenen Systeme und aehnliche Organisationen*, Haupt, Bern.

Bromley, David G. (prir.), 1988., *Falling From The Faith. Causes and Consequences of Religious Apostasy*, Sage, Beverly Hills-London.

Bromley, David G. (prir.), 1998., *The Politics of Religious Apostasy. The Role of Apostates in the Transformation of Religious Movements*, Praeger, Westport (Connecticut)-London.

Brown, Dan, 2000., *Angels & Demons*, Pocket Books, New York [tal. prijevod *Angeli e demoni*, Mondadori, Milano 2004., hrv. prijevod *Anđeli i demoni*, VBZ, Zagreb 2004.].

Brown, Dan, 2003., *The Da Vinci Code*, Doubleday, New York [tal. prijevod *Il codice da Vinci*, Mondadori, Milano 2003., hrv. prijevod *Da Vincijev kod*, VBZ, Zagreb 2003.].

o Bill

Brown, Dan, 2005., *An Interview with Dan Brown, Author of Angels & Demons*, dostupan na službenoj internetskoj stranici Dana Browna http://www.danbrown.com/novels/angels_demons/interview.html.

Burton, Richard D.E., 2004., *Holy Tears, Holy Blood. Women, Catholicism, and the Culture of Suffering in France, 1840-1970*, Cornell University Press, Ithaca (New York)-London.

Caillet, Serge, 1997., *Robert Ambelain (1907-1997), explorateur des sciences secrètes*, u: Ambelain, 1997., str. 228–234.

Charroux, Robert, 1972., *Trésors du monde, trésors de France, trésors de Paris: enterrés, emmurés, engloutis*, Fayard, Pariz.

Cités d'Urgence!, 1956., u: "CIRCUIT. Bulletin d'information & défense des droits & de la liberté des foyers H.L.M." god. I, br. 1, 27. svibnja 1956., str. 1–2.

Ciuffoletti, Zeffiro, 1993., *La retorica del complotto*, Il Saggiatore, Milano.

Kratak pregled života i [sic] *junačkih djela Giuseppea Balsama zvanoga grof Cagliostro, izvučen iz procesa koji se protiv njega vodio u Rimu 1790. godine, koji može poslužiti kao vodič za upoznavanje naravi sekte slobodnih zidara*, 1791., Tiskara Apostolske komore, Rim.

Conan Doyle, Arthur [1922.], 1992., *Il ritorno delle fate*, talijansko izdanje uredili Massimo Introvigne i Michael W. Homer. Sugarco, Carnago (Varese).

Cooper, Milton William, 1981., *Behold a Pale Horse*, Light Technology Publishing, Sedona (Arizona).

Corbu, Noël, 1943., *Le Mort cambrioleur*, Imprimerie du Midi, Perpignan.

Corbu, Noël, 1962., *Essai historique sur Rennes-le-Château*, vlastita naklada, Rennes-le-Château.

Crétineau-Joly, Jacques, 1859., *L'Église romaine en face de la révolution*, 2 sv, Henri Plon, Pariz.

Davie, Grace, 1990., *Believing Without Belonging. Is this the Future of Religion in Britain?*, u: "Social Compass" 37, str. 455– 469.

Davie, Grace, 1994., *Religion in Britain since 1945. Believing Without Belonging*, Blackwell, Oxford.

Davie, Grace, 2000., *Religion in Modern Europe. A Memory Mutates*, Oxford University Press, Oxford.

Davie, Grace, 2002., *Europe: The Exceptional Case. Parameters of Faith in the Modern World*, Darton, Longman and Todd, London.

Day, Elizabeth, 2004., *Da Vinci Code Bestseller Is Plagiarism, Authors Claim*, u: "The Sunday Telegraph", 3. listopada 2004.

de Chérisey, Philippe, 1968., *Circuit*, vlastita naklada, Liege.

de Chérisey, Philippe, 1975., *L'Or de Rennes pour un Napoléon*, vlastita naklada, Pariz.

de Chérisey, Philippe, 1978., *L'Énigme de Rennes*, vlastita naklada, Pariz.

de Chérisey, Philippe [no u stvari Pierre Plantard], 1989., *Lettre à P. Plantard de Saint-Clair,11 juillet 1985*, u: "Vaincre" [2. niz], br. 1 (travanj 1989.), str. 7.

Decker, J. Edward, 1989., *Freemasonry. Is It Satan's Door to America?*, Free the Masons Ministries, Issaquah (Washington).

De Felice, Renzo, 1960., *Note e ricerche sugli "Illuminati" e il misticismo rivoluzionario*, Edizioni di Storia e Letteratura, Rim.

de France, Pierre [pseud. Pierra Plantarda], *Philippe Pétain – Père de son peuple*, u: "Vaincre" br. 1, 21. rujna 1942., str. 6–7.

de France-Plantard, Pierre [pseud. Pierrea Plantarda], *27 Décembre 1942*, u: "Vaincre" br. 5, 21. siječnja 1943.a, str. 6–7.

co Bill

de France-Plantard, Pierre [pseud. Pierrea Plantarda], *Voilà la Vérité*, u: "Vaincre" br. 5, 21. siječnja 1943.a, str. 4–5.

Delassus, Henri, 1904., *Le Problème de l'heure présente. Antagonisme de deux civilisations*, 2 sv., Desclée de Brouwer, Lille [tal. prijevod drugoga proširenoga francuskog izdanja, *Il problema dell'ora presente: antagonismo fra due civiltà*, 2 sv., Desclée, Rim 1907.; anastatički pretisak: 2 sv., Cristianità, Piacenza 1975.].

de Luchet, Jean-Pierre Louis de la Roche du Maine, 1788., *Essai sur la secte des Illuminés*, vlastita naklada, Berlin.

de Luchet, Jean-Pierre Louis de la Roche du Maine, 1789², *Essai sur la secte des Illuminés*, Barbier, Pariz.

De Michelis, Cesare, 1998., *Il manoscritto inesistente. I "Protocolli dei savi di Sion": un apocrifo del XX secolo*, Marsilio, Venecija.

de Monts, Bruno, 1989., *Berenger Saunière curé à Rennes-Le-Château, 1885-1909*, Belisane, Nica.

Descadeillas, René, 1991., *Mythologie du Trésor de Rennes. Histoire Véritable de l'Abbé Saunière Curé de Rennes-le-Château*, Collot, Carcassonne.

Descadeillas, René, 1996., *Notice sur Rennes-le-Château et l'abbé Saunière*, sveščić pridodan Jarnacu, 1996.

de Sède, Gérard, 1962., *Les Templiers sont parmi nous ou l'énigme de Gisors*, Julliard, Pariz.

de Sède, Gérard, 1967., *L'Or de Rennes ou la Vie insolite de Bérenger Saunière, curé de Rennes-le-Château*, Julliard, Pariz.

de Sède, Gérard, 1988., *Rennes-le-Château. Le dossier, les impostures, les phantasmes, les hypothèses*, Robert Laffont, Pariz.

Desmurs-Moscet, Yvonne, 1990., *Mgr Ducaud-Bourget, le squatter de Dieu*, Nouvelles Éditions Latines, Pariz.

Dick, Philip Kindred, 1991., *Valis*, Vintage Books, New York [tal. prijevod *Valis*, Interno Giallo, Milano 1993.].

Dumas, Alexandre, *Mémoires d'un médecin*, 5 sv., Dufour, Mulat et Boulanger, Pariz 1846.–1848. [tal. prijevod *Giuseppe Balsamo*, 5 sv., Sonzogno, Milano 1882.–1883.].

Edighoffer, Roland, 1998., *Les Rose-Croix et la crise de la conscience européenne au XVII siècle*, Dervy, Pariz.

Eggenstein, Kurt, 1973., *Der unbekannte Prophet Jakob Lorber. Eine Prophezeiung und Mahng für die nächste Zukunft*, Lorber-Verlag, Bietigheim [tal. prijevod *Jakob Lorber. Lo scrivano di Dio*, Armenia, Milano 1992.].

Eggenstein, Kurt, 1975., *Der Prophet Jakob Lorber verkündet bevorstehende Katastrophen und das wahre Christentum*, Lorber-Verlag, Bietigheim.

Einige Originalschriften des Illuminaten Ordens welche bey dem gewesenen Regierungsrat Zwack durch vorgenommene Hausvisitation zu Landshut den 11 una 12 Oct. etc. 1786 vorgefunden worden. Auf höchsten Befehl Seiner Churfürstlichen Durchleucht zum Druck befördert, 1787., A. Franz, München.

Engel, Leopold, 1906., *Geschichte des Illuminaten-Ordens. Ein Beitrag zur Geschichte Bayerns; Vorgeschichte, Gründung (1776.), Beziehung zur Freimaurerei, Verfolgung durch die Jesuiten, Fortentwicklung bis zur Jetztzeit*, Bermöhler, Berlin.

Engel, Leopold, 1911., *Mallona. Der Untergang des Asteroiden-Planeten*, Renatus-Verlag, Lorch.

Engel, Leopold, 1928., *Luzifers Bekenntnisse. Epos in acht Gesängen*, Renatus-Verlag, Lorch.

Faivre, Antoine, 1996², *Accès de l'ésoterisme occidental*, 2 sv., Gallimard, Pariz.

Faivre, Antoine, 1999., *Esoterismo e tradizione*, Elledici, Leumann (Torino).

Fenster, Mark, 1999., *Conspiracy Theories. Secrecy and Power in American Culture*, University of Minnesota Press, Minneapolis-London.

o Bill

Ferrone, Vincenzo, 1989., *I profeti dell'Illuminismo. Le metamorfosi della ragione nel tardo Settecento italiano*, Laterza, Rim-Bari.

Fukuyama, Francis, 1992., *The End of History and the Last Man*, The Free Press, New York [tal. prijevod *La fine della storia e l'ultimo uomo*, Rizzoli, Milano 1992].

Geschichte des Illuminaten-Ordens, 1896., Baumann, Bitterfeld.

Greaves, John, 1646., *Pyramidographia or, A Description of the Pyramids in Aegypt*, Churchill, London.

Guénon, René, 1999., *Écrits pour Regnabit. Recueil posthume établi, présenté et annoté par PierLuigi Zoccatelli*, Arche, Milano e Nino Aragno, Torino.

Guy, Henry, 1927., *Reproduction d'une pierre tombale carolingienne découverte à Rennes-le-Château*, u: "Bulletin de la Société d'Études Scientifiques de l'Aude" sv. XXXI (1927.), str. 132.

Hagerty, J[ames] E[dward], 1913., članak *Charles Caroll of Carrollton*, u: "The Catholic Encyclopedia" 1913., sv. III, str. 54.

Hisler, Anne Léa [no u stvari Pierre Plantard], 1964., *Rois et Gouvernants de la France (Les grandes dynasties depuis l'origine)*, vlastita naklada [lažna oznaka nakladnika], Pariz.

Huntington, Samuel, 1996., *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, Simon & Schuster, New York, [tal. prijevod *Lo scontro delle civiltà e il nuovo ordine mondiale*, Garzanti, Milano 1997.].

Iannaccone, Mario Arturo, 2004., *Rennes-le-Château una decifrazione. La genesi occulta del mito*, Sugarco, Milano.

Icke, David, 1999., *The Biggest Secret*, Bridge of Love, Scottsdale (Arizona) [tal. prijevod *Il segreto più nascosto. Il libro che può cambiare il mondo*, Macro Edizioni, Diegaro di Cesena (Forlì) 2001.].

Icke, David, 2001., *Children of the Matrix. How an Interdimensional Race Has Controlled the World for Thousands of Years – and Still Does*, Bridge of Love, Wildwood (Missouri) [tal. prijevod *Figli di Matrix. Da migliaia di anni una razza proveniente da un'altra dimensione tiene soggiogata l'umanità... agendo sotto i nostri occhi*, Macro Edizioni, Diegaro di Cesena (Forlì) 2002.].

Icke, David, 2002., *Alice in Wonderland and the World Trade Center Disaster. Why the Official Story of 9/11 is a Monumental Lie*, Bridge of Love, Wildwood (Missouri) [tal. prijevod *Alice nel paese delle meraviglie e il disastro delle Torri Gemelle. Ecco perché la versione ufficiale dei fatti dell'11 settembre è una menzogna colossale*, Macro Edizioni, Diegaro di Cesena (Forlì) 2003.].

Introvigne, Massimo, 1990., *Il cappello del mago. I nuovi movimenti magici dallo spiritismo al satanismo*, Sugarco, Milano.

Introvigne, Massimo, 1992., *Arcana Arcanorum: Cagliostro's Legacy in Contemporary Magical Movements*, u: "Syzygy: Journal of Alternative Religion and Culture" sv. I, br. 2 (proljeće 1992.), str. 117–135.

Introvigne, Massimo, 1993., *Il ritorno dello gnosticismo*, Sugarco, Carnago (Varese).

Introvigne, Massimo, 1994a, *Indagine sul satanismo. Satanisti e anti-satanisti dal Seicento ai nostri giorni*, Mondadori, Milano.

Introvigne, Massimo, 1994.b, *The Devil Makers: Contemporary Evangelical Fundamentalist Anti-Mormonism*, u: "Dialogue: A Journal of Mormon Thought" sv. 27, br. 1 (proljeće 1994.), str. 153–169.

Introvigne, Massimo, 1997., *La massoneria*, Elledici, Leumann (Torino).

Introvigne, Massimo, 2000.a, *New Age & Next Age*, Piemme, Casale Monferrato (Alessandria).

o Bill

Introvigne, Massimo, 2000.b, *The Magic of Death: The Suicides of the Solar Temple*, u: Wessinger (ured.), 2000., str. 138–157.

Introvigne, Massimo, 2002., *Il lavaggio del cervello: realtà o mito?* Elledici, Leumann (Torino).

Introvigne, Massimo – Michael W. Homer, 1992, *Introduzione. Cottingley, o il trionfo del positivismo*, u: Conan Doyle, 1992., str. 7–45.

Introvigne, Massimo – PierLuigi Zoccatelli – Nelly Ippolito Macrina – Verónica Roldán, 2001., *Enciclopedia delle religioni in Italia*, Elledici, Leumann (Torino).

Jarnac, Pierre, 1987., *Les Archives de Rennes-le-Château*, Tome 1, Belisane, Nica.

Jarnac, Pierre, 1988., *Les Archives de Rennes-leChâteau*, Tome 2, Belisane, Nica.

Jarnac, Pierre, 1994.a, *Le mystères de Rennes-le Château. Mélanges Sulfureux*, C.E.R.T. (Cantre d'Etudes et de Recherches Templières), Couiza.

Jarnac, Pierre, 1994.b, *Le mystères de Rennes-le Château. Mélanges Sulfureux*, C.E.R.T. (Centre d'Etudes et de Recherches Templières), Couiza.

Jarnac, Pierre, 1995., *Le mystères de Rennes-le Château. Mélanges Sulfureux*, C.E.R.T. (Centre d'Etudes et de Recherches Templières), Couiza.

Jarnac, Pierre (ured.), 1996., *Les Archives de l'abbé Saunière. 101 Documents reproduits d'après les originaux mis en orare et commentés par Pierre Jarnac*, Les Archives de l'abbé Saunière, Rennes-le-Château.

Jenkins, Philip, 2003., *The New Anti-Catholicism. The Last Acceptable Prejudice*, Oxford University Press, New York.

Joly, Laurent, 2002., *Xavier Vallat (1891-1972). Du nationalisme chrétien a l'antisémitisme d'état*, Grasset, Pariz.

Joly, Maurice, 1864., *Dialogue aux Enfers entre Machiavel et Montesquieu, ou la politique de Machiavel au XIXe siecle*, A. Mertens, Bruxelles.

Jung, Carl Gustav, 1958., *Ein Moderner Mythus. Von Dingen, die am Himmel gesehen werden*, Rascher, Zürich [tal. prijevod u Isti, *Civiltà in transizione. Dopo la catastrofe*, Boringhieri, Torino 1986., 157–290].

Kellner, Douglas, *The X-Files and Conspiracy: A Diagnostic Critique*, u: Knight, 2002., str. 205–232.

Kite, Elisabeth S., 1919., *L'Enfant and Washington 1791-1792*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore.

Knaut, Horst, 1979., *Das Testament des Bösen*, Seewald Verlag, Stuttgart.

Knight, Peter (ured.), 2002., *Conspiracy Nation. The Politics of Paranoia in Postwar America*, New York University Press, New York-London.

König, Peter-R., (ured.), 1993., *Der Kleine Theodor-Reuss-Reader*, Arbeitsgemeinschaft für Religions-und Weltanschauungsfragen (ARW), München.

König, Peter-R., 1994.a, *Das Oto-Phänomen. 100 Jahre Magische Geheimbünde und ihre Protagonisten von 1895-1994. Ein historisches Aufklärungswerk*, Arbeitsgemeinschaft fur Religions-und Weltanschauungsfragen (ARW), München.

König, Peter-R. (ured.), 1994.b, *Materialen zum Oto*, Arbeitsgemeinschaft fur Religions-und Weltanschauungsfragen (ARW), München.

König, Peter-R., 1995., *Ein Leben für die Rose (Arnaldo Krumm-Heller)*, Arbeitsgemeinschaft für Religions-und Weltanschauungsfragen (ARW), München.

König, Peter-R. (ured.), 1997., *Der Grosse Theodor-Reuss-Reader*, Arbeitsgemeinschaft für Religions-und Weltanschauungsfragen (ARW), München.

o Bill

König, Peter-R. (ured.), 1998.a, *Ecclesia Gnostica Catholica*, Arbeitsgemeinschaft für Religions-und Weltanschauungsfragen (ARW), München.

König, Peter-R. (ured.), 1998.b, *In Nomine Demiurgi Saturni 1925-1969*, Arbeitsgemeinschaft für Religions-und Weltanschauungsfragen (ARW), München.

König, Peter-R. (ured.), 1999, *In Nomine Demiurgi Nosferati 1970-1998*, Arbeitsgemeinschaft für Religions-und Weltanschauungsfragen (ARW), München.

Kurtz, Karl W., 1972., *Sanduski, Ohio: Laid Out in Form of Square and Compass*, u: "California Freemason" sv. 19, br. 3, (ljeto 1972.), str. 105.

Laurant, Jean-Pierre, *Le destin sacré des peuples, race et occultisme au XIXe siècle: l'exemple du Hiéron de Paray-le-Monial*, u: "Politica Hermetica" br. 2 (1988.), str. 43–51.

Lavery, David – Angela Hague – Marla Cartwright, 1996., *"Deny All Knowledge"*. Reading thè X Files, Syracuse University Press, Syracuse (New York).

Leblanc, Maurice, 1924., *La Comtesse de Cagliostro*, Éditions Pierre Lafitte, Pariz [tal. prijevod *La contessa Cagliostro*, Sonzogno, Milano 1932.].

Leblanc, Maurice, 1935., *La Cagliostro se venge*, Éditions Pierre Lafitte, Pariz [tal. prijevod *La vendetta della Cagliostro*, Pagotto, Milano 1953.].

Le Convent du Prieuré de Sion, isječak iz novina "non référencé" [možda krivotvorina Pierrea Plantarda], 22. siječnja 1981., u: Jarnac, 1988., str. 551.

Le Cour, Paul, 1937., *L'Ère du Verseau. Le secret du Zodiac, le proche avenir de l'humanité*, Atlantis, Pariz.

Le Forestier, René, 1914., *Les Illuminés de Bavière et lafranc-maçonnerie allemande*, Hachette, Pariz [anastatički pretisci: Slatkine, Ženeva 1974. i Archè, Milano-Pariz 2001.].

Le Fùr, Louis, 1942., *Au Service de l'Alpha* u: "Vaincre" br. 4, 21. prosinca 1942., str. 3–4.

Lequet, Patrick, 1998, *Le Hiéron du Val d'Or et l'ésotérisme chrétien autour de Paray-le-Monial*, u: "Politica Hermetica" br. 12 (1998.), str. 79–98

L'Ermite, Antoine [pseud. Pierrea Plantarda], 1961. [no u stvari 1966.], *Un Trésor mérovingien à Rennes-le-Château*, Alpina [lažna oznaka nakladnika], Antwerpen.

Lincoln, Henry, 1997., *Key to the Sacred Pattern. The Untold Story of Rennes-le-Château*, The Windrush Press, Moreton-in-Marsh (Gloucestershire).

Lobineau, Henri [pseud. Pierrea Plantarda i/li Philippea de Chériseya], 1966., *Généalogie des rois mérovingiens, d'après l'abbé Pichon (1814), le docteur Hervé (1843), le généalogiste Hamberg en 1912 et copie des parchemins de l'abbé Saunière (février 1892), aussi le manuscrit de l'abbé Denyau (2e volume in-folio - 1629) et G. Dubreuil (1857 - Histoire de Gisors)*, Semaine Catholique Genevoise [lažna oznaka nakladnika], Ženeva.

Lorber, Jakob, 1911.–1924., *Johannes, das grosse Evangelium, durch das innere Wort erhalten und niedergeschrieben*, ured. Otto Zluhan, Walter Patenge i Leopold Engel, 11 sv., Neu-Salems-Verlag, Bietigheim.

Marquis, Doc, 2000., *The (Decoded) Illuminati's Protocols of the Learned Elders of Zion*, American Focus Publishing/US-CCNII, South Plainfield (New Jersey).

Matthews, Carol S., *Gnosis of the Flesh: DNA, Spiritual Bloodlines and Power In New Age "Ascension" Literature*. Referat izložen na prvoj *North American Conference on Esotericism* koju je organizirala ASE (Association for the Study of Esotericism), Michigan State University, Lansing (Michigan) 3.–6. lipnja 2004.

McGinn, Bernard, 1994., *Antichrist. Two Thousand Years of Human Fascination with Evil*, Harper Collins, San Francisco.

o Bill

Möller, Helmut – Ellic Howe, 1986., *Merlin Peregrinus. Vom Untergrund des Abendlandes*, Königshausen – Neumann, Würzburg.

Moraldi, Luigi (ured.), 2001., *I Vangeli gnostici. Vangeli di Tomaso, Maria, Verità, Filippo*, Adelphi, Milano.

Morris, S. Brent, 1995., *The Eye in the Pyramid*, u: "Short Talk Bulletin" sv. 73, br. 9, str. 17–19.

Nachtrag voti weitern Originalschriften, welche die Illuminatensekte überhaupt, sonderbar aber den Stifter derselben Adam Weishaupt, gewesenen Professar zu Ingolstadt betreffen, und bey der auf dem Baron Bassusischen Schloss zu Sandersdorf, einem bekannten Illuminaten-Neste, vargenommenen Visitation entdeckt, sofort auf Churfürstlich höchsten Befehl gedruckt, und zum geheimen Archiv genommen worden sind, um solche jedermann auf Verlangen zur Einsicht vorlegen zu lassen, 1787., 2 sv., J. Lentner, München.

Olson, Carl E. – Sandra Miesel, 2004., *The Da Vinci Hoax. Exposing the Errors in The Da Vinci Code*, Ignatius Press, San Francisco.

Patterson, Richard S. – Richardson Dougall, 1976., *The Eagle and the Shield. A History of the Great Seal of the United States*, U. S. Government Printing Office, Washington.

Pera, Pia, 1992., *I vecchi credenti e l'Anticristo*, Marietti, Genova.

Pernoud, Régine, 1974., *Les Templiers*, Presses Universitaires de France, Pariz [tal. prijevod *I Templari*, Effedieffe, Milano 1993., hrv. prijevod *Templari*, Verbum, Split 2005.].

Pöhlmann, Matthias, 1994., *Lorber-Bewegung – durch Jenseitswissen zum Heil?*, Friedrich Bahn Verlag, Konstanz.

Pinot, Noël, 1989., *L'Interview de M. Pierre Plantard de Saint-Clair*, u: "Vaincre" [2. niz] br. 1 (travanj 1989.), str. 5–6.

Plantard, Pierre, 1989.a, *Circulaire confidentielle (4 Avril 1989)*, u: "Vaincre" [2. niz] br. 2 (lipanj 1989.), str. 2.

Plantard, Pierre, 1989.b, *Lettre du 6 Juillet 1989*, u: "Vaincre" [2. niz] br. 3, rujan 1989., str. 2.

Prieuré de Sion, 1956., *Statuts*, kopija u arhivu CESNUR-a, Torino.

Rachold, Jan (ured.), 1984., *Die Illuminaten. Quellen und Texte zur Aufklärungsideologie des Illuminatenordens (1776-1785)*, Akademie-Verlag, Berlin.

Retcliffe, John [pseudonim Hermanna Goedschea], 1868., *Biarritz. Auf dem Judenfriedhof von Prag*, Liebrecht, Berlin.

Riquet, Michel, SJ, 1980., *Joseph de Maistre et le père Barruel*, u: "Revue des Études Maistriennes" sv. 5–6 (1980.), str. 283–295.

Riquet, Michel, SJ, 1989., *Augustin de Barruel. Un Jésuite face aux Jacobins francs-maçons (1741-1820)*, Beauchesne, Pariz.

Robbins, Alexandra, 2002., *Secrets of the Tomb. Skull and Bones, the Ivy League, and the Hidden Paths of Power*, Little Brown, Boston.

Robison, John, 1795., *Proofs of a Conspiracy against all the Religions and Governments of Europe, Carried on in the Secret Meetings of Freemasons, Illuminati, and Reading Societies*, Cornelious David, Edinburgh.

Rothstein, Mikael, 1999., *I culti dei dischi volanti*, Elledici, Leumann (Torino).

Roux, S. [pseud. Pierrea Plantarda i/li Philippea de Chériseya], *L'affaire de Rennes-le-Château. Réponse a Lionel Burrus*, vlastita naklada, Levallois-Perret [lažna oznaka nakladnika].

Salamon, Albert, 1956.a, *La fabuleuse Découverte du curé aux milliards de Rennes-le-Château. D'un coup de pioche dans un pilier du maître-autel l'abbé Saunière met à jour le trésor de Blanche de Castille*, u: "La Dépêche du Midi", 12. siječnja 1956.

Salamon, Albert, 1956.b, *La fabuleuse Découverte du curé aux milliards de Rennes-le-Château. Un Carcassonnais contempo-*

o Bill

rain de l'abbé affirme: "J'ai vu dans une pièce du Château des caisses remplies de lingots", u: "La Dépêche du Midi", 13. siječnja 1956.

Salamon, Albert, 1956.c, *Lafabuleuse Découverte du curé aux milliards de Rennes-le-Château. M. Noël Corbu connaît-il la cachette du trésor de l'abbé Saunière qui s'élève à 50 milliards?*, u: "La Dépêche du Midi", 14. siječnja 1956.

Sandri, Gino, 2003, *Gino Sandri "Secrétaire du Prieuré de Sion"*, intervju uredio Jean-Patrick Pourtal, dostupan na internetu www.rennes-le-Château.org/rlctoday/int-sandri.htm.

Santucci, James, 1999., *La Società Teosofica*, Elledici, Leumann (Torino).

Saul, John M. – Janice A. Glaholm, *Rennes-le-Château. A Bibliography*, Mercurius Press, London.

Saunière, Berenger, 1984., *Mon enseignement à Antugnac. 1890*, Belisane, Nica.

Saurel, Louis, 1960., *Étude complète sur les rois et les gouvernements de France des origines à nos jours*, u: "Les Cahiers de l'Histoire" god. I, br. 1 (1960.), str. 3–30.

Savoire, Camille, 1942., *Qu'est-ce que l'Alpha*, u: "Vaincre" br. 4, 21. prosinca 1942., str. 2.

Schaeper-Wimmer, Sylvia, 1985., *Augustin Barruel, S.J. (1741-1820).*

Studien zu Biographie und Werk, Frankfurt.

Schlag, Oskar R., 1995., *Von alten und neuen Mysterien. Die Lehren des A. Band I*, uredili Antoine Faivre i Erhart Kale, u suradnji s Annelis Bergmaier, Stäfa, Rothenhäuser (Švicarska).

Schlag, Oskar R., 1996., *Yoga und magische Praxis. Die Lehren des A. Band II*, uredili Antoine Faivre i Erhart Kale, u suradnji s Annelis Bergmaier, Ergon, Würzburg.

Schlag, Oskar R., 1998.a, *Chakras und Tattvas I. Die Lehren des A. Band III*, uredili Antoine Faivre i Erhart Kale, u suradnji s Annelis Bergmaier, Ergon, Würzburg.

Schlag, Oskar R., 1998b, *Chakras und Tattvas II. Die Lehren des A. Band IV*, uredili Antoine Faivre i Erhart Kale, u suradnji s Annelis Bergmaier, Ergon, Würzburg.

Schlag, Oskar R., 1999., *Yoga, Mudras und buddhistische Psychologie. Die Lehren des A. Band V*, uredili Antoine Faivre i Erhart Kale, u suradnji s Annelis Bergmaier, Ergon, Würzburg.

Schlag, Oskar R., 2000., *Reflexionen über Kabbala und Tarot. Die Lehren des A. Band VI*, uredili Antoine Faivre i Erhart Kale, u suradnji s Annelis Bergmaier, Ergon, Würzburg.

Schlag, Oskar R., 2001., *Buddhistische Lehren vom Bewußtsein. Die Lehren des A. Band VII*, uredili Antoine Faivre i Erhart Kale, u suradnji s Annelis Bergmaier, Ergon, Würzburg.

Schlag, Oskar R., 2002., *Esoterische Mythendeutung: Perseus und Völsungen. Die Lehren des A. Band VIII*, uredili Antoine Faivre i Erhart Kale, u suradnji s Annelis Bergmaier, Ergon, Würzburg.

Schlag, Oskar R., 2003., *Yogameditationen über die Elemente (Tattvadhyâna). Die Lehren des A. Band IX*, uredili Antoine Faivre i Erhart Kale, u suradnji s Annelis Bergmaier, Ergon, Würzburg.

Shea, Robert Joseph – Robert Anton Wilson, 1975.a, *The Illuminatus Trilogy. I. The Eye in the Pyramid*, Dell, New York [tal. prijevod *L' occhio nella piramide. Primo volume della trilogia Gli Illuminati*, Shake, Milano 1995.].

Shea, Robert Joseph – Robert Anton Wilson, 1975.b, *The Illuminatus Trilogy. II. The Golden Apple*, Dell, New York [tal. prijevod *La mela d'oro. Secondo volume della trilogia Gli Illuminati*, Shake, Milano 1997.].

Shea, Robert Joseph – Robert Anton Wilson, 1975.c, *The Illuminatus Trilogy. III. Leviathan*. Dell, New York [tal. prije-

co Bill

vod *Il Leviatano. Terzo volume della trilogia Gli Illuminati*, Shake, Milano 2000.].

Sitchin, Zecharia, 1976., *The 12th Planet*, Stein and Day, New York [tal. prijevod *Il dodicesimo pianeta*, Mediterranee, Rim 2003.].

Smith, Paul, 2004., *Priory of Sion Archives by Paul Smith*, dostupno na internetu www.priory-of-sion.com.

Stark, Rodney, 2003., *For the Glory of God. How Monotheism Led to Reformation, Science, Witch-Hunts, and the End of Slavery*, Princeton University Press, Princeton.

Stark, Rodney – Massimo Introvigne, 2003., *Dio è tornato. Indagine sulla rivincita delle religioni in Occidente*, Piemme, Casale Monferrato (Alessandria).

Statuts de l'Alpha-Galates – Grand Ordre de Chevalerie, u: "Vaincre" br. 1, 21. rujna 1942., str. 2–5.

Stauffer, Vernon, 1918., *New England and the Bavarian Illuminati*, Columbia University Press, New York.

Stern, Gary, 2003., *Expert Dismiss Theories in Popular Book*, u: "The Journal News" [Westchester (New York)], 2. studenoga 2003.

Stüblein Eugène [no u stvari Pierre Plantard i/li Philippe de Chérisey], 1884. [no u stvari 1966.], *Pierres gravées du Languedoc*, vlastita naklada, Limoux [lažna oznaka nakladnika].

Sutton, Anthony, 1986., *America's Secret Establishment. An Introduction to the Order of Skull and Bones*, Liberty Press, Billings (Montana).

Taguieff, Pierre-Andre – Grégoire Kauffmann – Michaël Lenoire (ured.), 1999., *L'Antisémitisme de plume, 1940-1944. Études et documenta*, Berg International, Pariz.

Tappa, Gilbert – Claude Boumendil – Claire Corbu-Captier, 1994., *L'incroyable destin de l'Abbé Saunière. Rennes-le-*

Château. Le Procès 1909-1910. Correspondance inédite, Belisane, Nica.

The Catholic Encyclopedia, 15 sv., The Encyclopedia Press, New York 1913.

Toscan du Plantier, Philippe [no vjerojatno Pierre Plantard i/li Philippe de Chérisey], 1967., *Les Dossiers secrets de Henri Lobineau*, vlastita naklada, Pariz [vjerojatno lažna oznaka nakladnika].

Treitel, Corinna, 2004., *A Science for the Soul. Occultism and the Genesis of the German Modern*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore-London.

Ullate Fabo, José Antonio, 2004., *La verdad sabre El Código da Vinci*, LibrosLibres, Madrid [tal. prijevod *Contro il Codice Da Vinci*, Sperling & Kupfer, Milano 2005.].

United States Department of State Bureau of Public Affairs, 1996., *The Great Seal of United States*, U.S. Government Printing Office, Washington.

Valéry, Francis, 1996., *Aux frontières du réel. Une mythologie moderne*, 3 sv. DLM, Pézilla-la-Rivière.

Vaughn, William Preston, 1983., *The Antimasonic Party in the United States 1826-1843*, The University Press of Kentucky, Lexington (Kentucky).

Von Dülmen, Richard, 1975., *Der Geheimbund der Illuminaten. Darstellung, Analyse, Dokumentation*, Frommann, Stuttgart.

Von Starck, Johann August, 1803., *Der Triumph der Philosophie im Achtzehnten Jahrhundert*, 2 sv., Rosenblatt, Germantown [tj. Frankfurt].

Weishaupt, Adam, 1786., *Apologie der Illuminaten*, vlastita naklada, Frankfurt-Leipzig [lažna oznaka mjesta: u stvari Nürnberg].

Weishaupt, Adam, 1787., *Das verbesserte System der Illuminaten mit allen seinen Einrichtungen una Graden*, Grattenau-

o Bill

er, Frankfurt-Leipzig [lažna oznaka mjesta: u stvari Nürnberg].

Weishaupt, Adam, 1790., *Pythagoras, oder Betrachtungen über geheime Welt - und Regierungskunst*, vlastita naklada, Frankfurt-Leipzig [lažna oznaka mjesta: u stvari Nürnberg].

Welborn, Amy, 2004., *Decoding the Da Vinci Code*, Our Sunday Visitor, Huntington (Indiana) [hrv. prijevod *Dekodirani Da Vincijev kod*, Verbum, Split 2004.].

Wessinger, Catherine (ured.), 2000., *Millennialism, Persecution, and Violence*. Historical Cases, Syracuse University Press, Syracuse (New York).

Wilgus, Neal, 1978., *The Illuminoids. Secret Societies and Political Paranoia*, Sun Books, Albuquerque (New Mexico).

Yates, Frances Amelia, 1972., *The Rosicrucian Enlightenment*, Routledge and Kegan Paul, London [tal. prijevod *L'Illuminismo dei Rosa-Croce*, Einaudi, Torino 1976.].

Zoccatelli, PierLuigi, 1999.a, *Notes on the Ordo Templi Orientis in Italy*, u: "Theosophical History" sv. VII, br. 8, listopad 1999., str. 279–294.

Zoccatelli, PierLuigi, 1999.b, *Le Lièvre qui rumine. Autour de René Guénon, Louis Charbonneau-Lassay et la Fraternité du Paraclet*, Archè, Milano.

Zoccatelli, PierLuigi, 2000., *Il paradigma esoterico e un modello di applicazione. Note sul movimento gnostico di Samael Aun Weor*, u "La Critica Sociologica" br. 135, jesen 2000. (listopad-prosinac), str. 33–49.

o Bill

Sadržaj

Uvod

Dan Brown, "želja za vjerovanjem" i teorije zavjere ...5

Zašto Dan Brown? 5

Teorije zavjere 17

Ezoterijska paradigma 25

1. Iluminati 29

Podrijetlo Bavarskih iluminata, 1776.–1780. 29

Masonsko razdoblje, 1781.–1784. 36

Policijski i pravosudni progon, 1784.–1790. 43

Podrijetlo mita: Robison i Barruel 50

Iluminati i Francuska revolucija 54

Amerika usvaja mit o Iluminatima 57

Na ishodištu drugoga Reda iluminata: Leopold Engel i nasljeđe vidovnjaka Jakoba Lorbera 62

Engel, Theodor Reuss i "preporod" Iluminata (1896.–1902.) 66

Drugi red iluminata od 1903. do nacističke represije 73

Povratak nakon rata: Hermann Joseph Metzger 78

Suton Iluminata 83

2. Sionski priorat 89

Politički korijeni 89

Ezoterijski korijeni 101

Neobično uređenje Alpha Galates 101

Coc

AMORC (Drevni i mistični Red ružina križa) ... 104
Utjecaj AMORC-a na Alpha Galates 109
Utemeljenje Sionskoga priorata (1956.) 111
Plantard u Gisorsu (1960.) 114
Čudnovata priča o Rennes-le-Château 118
Plantard "prisvaja" Rennes-le-Château 133
BBC "izvlašćuje " Plantarda 138
"Drugi" Sionski priorat (1989.–1993.) 149

Zaključak
"Istina je tu negdje", a zajedno s njome i izvanzemaljci 157
Walt Disney, Dan Brown i templari 157
Mnogobrojne istine *Dosjea X* 164
Invazija Retilijanaca 166
Kako su se "tresla brda, a rodio se miš" 173

Bibliografski podatci 177

Sadržaj 197

Cocco Bill
www.balkandownload.org

co Bill

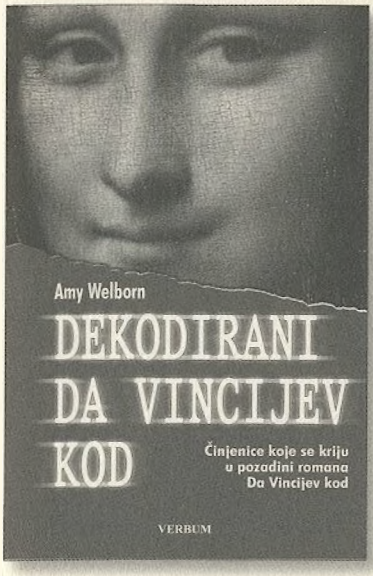

Ovaj argumentiran i utemeljen odgovor na tvrdnje iznesene u romanu *Da Vincijev kod* raspravlja o kontroverzama iznesenima u romanu, uključujući i one o svetom gralu, templarima, tajnom društvu Sionski priorat, skrivenim porukama djela Leonarda da Vincija itd.
176 str. Tvrdi uvez.

Nasuprot čestim i neargumentiranim tezama o templarima kao ezoterijskom redu koji je bio preteča suvremenih ezoterijskih i masonskih društava, poznata francuska povjesničarka Régine Pernoud u ovoj knjizi iznosi pravu istinu o osnutku, ustrojstvu, djelovanju i ukinuću ovoga jedinstvenoga viteškog reda kao i o svakodnevnom životu njegovih pripadnika.
174 str. Tvrdi uvez.